

2016

Vuosikertomus

SUOMALAISTA
ENERGIAA
VASTUULLISESTI

**POHJOLAN
VOIMA**

Sisällys

Toimitusjohtajan katsaus	1
Tuotantovuosi	4
Vastuullisuus	10
Henkilöstö	14
Ympäristö	18
Investoinnit	27

Tilinpäätös	32
Hallituksen toimintakertomus	34
Konsernin laaja tuloslaskelma	42
Konsernin tase	43
Konsernin rahavirtalaskelma	44
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	45
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	46
Liite 1	47
Liite 2	64
Liite 3	65
Liitteet 4-15	70
Liite 16	75
Liite 17	76
Liitteet 18-23	78
Liite 24	84
Liitteet 25-29	88
Liite 30	91
Liitteet 31-33	93
Liitteet 34-36	97
Emoyhtiön tilinpäätös (FAS)	100
Tuloslaskelma ja tase	101
Laadintaperiaatteet	104
Tuloslaskelman liitetiedot	106
Taseen liitetiedot	108
Hallituksen voitonjakoehdotus	114
Tilintarkastuskertomus	115

Pohjolan Voima vastuullisena energiamurroksessa

“Elämme keskellä energiamurrosta, joka muuttaa energiajärjestelmämme perusteita peruuttamattomalla tavalla. Uusiutuvan energian tuotanto lisääntyy merkittävästi ja sitä vauhditetaan erilaisilla tukijärjestelmillä. Sähkön tukumarkkinahinta on painunut alas ja hintavaihtelut ovat suuria. Investoinnit uuteen markkinaehtoiseen sähköntuotantoon ovat tyrehtyneet. Vanhoja ja kannattamattomia laitoksia poistuu markkinoilta nopeassa tahdissa: sähköä tuottavien lauhdelaitosten aika alkaa olla takana ja seuraavaksi kannattavuushaasteen kohtaa yhdistetty lämmön ja sähkön tuotanto. Tehopulan riski kasvaa ja vaarantaa energiaturvallisuutemme. Energia-alan tulevaisuuden näkymät ovat sumeat.”

Edellä oleva kuvaus on katsauksestani viime vuodelta. Kuvaus pitää edelleen paikkansa eikä tilanne ole helpottunut. Tammikuussa 2016 Suomessa oli kaikkien aikojen sähkön kulutushuippu, josta selvisimme Venäjän pitkien pyhien mahdollistaman täysimääräisen sähkön tuonnin avulla. Vuoden 2016 aikana keskustelu tehon riittävydestä on voimistunut ja epäilyt siitä, kykenevätkö nykyiset sähkömarkkinat ylipäättään enää varmistamaan sähkötehon riittävyttä, ovat kasvaneet.

Pohjolan Voima seurasi vuonna 2016 tiiviisti toimintaympäristön tilannetta sekä jatkoi vesivoiman, lämpövoiman ja ydinvoiman kehittämistä ja kilpailukyvyyn parantamista Näin säilytämme kykymme vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Kollaja-hanke lopetettiin, vaelluskalojen palauttaminen eteni

Vesivoimayhtiömme tuotantoluvut olivat erinomaiset 2,0 terawattituntia (TWh). Yhtiön vesivoimalaitokset ovat hyvässä kunnossa ja niiden energiatehokkuus on peruskunnostusten ansiosta huippuluokkaa. Vuonna 2016 käynnistyi Kemijoen Isohaaran voimalaitoksen automaatiouudistus. Aiemmin yhtiö on peruskunnostanut Kokemäenjoessa sijaitsevan Melon voimalaitoksen ja Iijoen voimalaitokset. Vesivoimayhtiön osakkuusyhtiö Harjavallassa otti käyttöön uuden voimalaituskoneen.

Suomen hallitus ilmoitti syksyllä 2016, että se ei aloita koskiensuojelulain ajanmukaistamista. Päätös murensi Pohjolan Voiman vesivoimayhtiön edellytykset toteuttaa Kollaja-hanke, jolla olisi varastoitu tulvavesiä säätövoimaksi sähköjärjestelmän tarpeisiin.

Yhteistyö vaelluskalojen palauttamiseksi jatkui lijoella Pohjois-Pohjanmaan liiton käynnistämässä vesistövisiohankkeessa ja Kemijoella Lapin liiton koordinoimassa vaelluskalahankkeessa. Uskon, että laajapohjaisella yhteistyöllä ja monipuolisella keinovalikoimalla saamme tuloksia aikaan.

Investointeja yhteistuotantoon, lauhdelaitokset pitkäaikaisessa säilönnässä

Pohjolan Voiman yhteistuotantolaitokset tuottavat höyryä ja kaukolämpöä paikallisen teollisuuden ja yhdyskuntien tarpeisiin sekä lisäksi sähköä. Laanilan Voima Oulussa investoi voimalaitoksen sähkönjakeluun ja Pyroflow-kattilan käyttövarmuuden ylläpitoon. Porin Prosessivoimassa tehtiin turbiinin täysrevisio sekä muutettiin varakattilan polttoaine öljystä maakaasuun. Hämeenkyrön Voima investoi kierrätyspolttoaineen vastaanottolaitteistoon. Kristiinankaupungin ja Porin Tahkoluodon hiililauhdevoimalaitosten pitkäaikaista säilöntää jatkettiin. Tavoitteena oli löytää teknisesti käyttökelpoisille laitoksille hyödyntämismahdollisuuksia esimerkiksi tehoreservissä.

Olkiluoto 3 -hanke eteni käyttöönottoaiheeseen, Posivan rakentaminen alkoi

Olkiluodon ydinvoimalaitos tuottaa luotettavaa kotimaista perusvoimaa maailman huippuluokkaa olevilla käyttökertoimilla. OL3-laitosyksikön työt etenivät ja rakentamisessa siirryttiin käyttöönottoaiheeseen. TVO jätti huhtikuussa 2016 OL3-käyttölupahakemuksen työ- ja elinkeinoministeriölle.

Posiva aloitti käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisen. Lisäksi yhtiö perusti tytäryrityksen Posiva Solutionsin, jonka tehtävänä on käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta kertyneen osaamisen kaupallistaminen palveluliiketoimintana kansainvälisille markkinoille. Ensimmäiset palvelusopimukset Posiva solmi kotimaisen Fennovoiman ja tsekkiläisen radioaktiivisten jätteiden loppusijoituksesta vastaavan organisaation SÚRAO:n kanssa.

Vastuullisuus on jatkuvaa kehittämistä

Vastuullisuusohjelmamme mukaisesti valitsimme vuosittain joitakin erityisiä kehitysalueita. Kehitimme lämpövoimatuotannon polttoaineketjujen jäljitettävyyden läpinäkyvyyttä turpeen, biomassan ja kierrätyspolttoaineen hankinnassa. Täsmensimme yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisääntöjämme. Lisäksi aloitimme kansalaisjärjestöyhteistyön parantamisen, jossa toivon meidän pääsevän konkreettiseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun tämän vuoden aikana. Pohjolan Voiman henkilökunta sekä osa yhteistyökumppaneitamme perehtyivät vastuullisuuteen ja vastuullisiin toimintatapoihin nettikoulutusohjelman avulla.

Takaisin markkinaehtoisuuteen

Energiapohjaiseen hinnoitteluun pohjautuvat sähkömarkkinat ovat perusteellisesti rikki, sillä nykymalli ei takaa kapasiteettia eikä riittävää toimitusvarmuutta kulutushuipuissa, häiriötilanteissa tai muissa erikoistilanteissa. Tilanteen vakavuuden ovat myöntäneet myös päättäjät: Pohjolan Voiman alkuvuodesta 2016 teettämän selvityksen mukaan suomalaiset energia-alan päättäjät tunnistavat energijärjestelmän olevan kriisissä, jonka ovat aiheuttaneet epä johdonmukainen sääntely ja tukijärjestelmät.

Energiajärjestelmän palauttaminen markkinaehtoiseksi on toimintaympäristömme suurin haaste. Nykyjärjestelmää hienosäätämällä markkinaehtoisuus ei palaudu vaan tarvitsemme perusteellisen keskustelun sähkömarkkinamallin uudistamisesta. Joudumme arvioimaan muun muassa tehomarkkinoita, joita muutamissa Euroopan maissa on otettu käyttöön tai suunnitellaan.

Voimavaroja yhdistäen - taitavasti, rohkeasti, yhdessä

Pohjolan Voima tuottaa lämpöä ja sähköä osakkailleen tehokkaasti omakustannushintaan. Turvaamme näin osaltamme osakkaittemme menestymisen ja välillisesti tuomme työtä ja hyvinvointia koko yhteiskuntaan. Onnistuimme tehtävässämme vuonna 2016 hyvin ottaen huomioon toimintaympäristön merkittävät haasteet. Haluan lausua tästä parhaat kiitokset henkilöstölle, osakkaille ja muille yhteistyökumppaneillemme.

Voimavaroja yhdistäen ponnistamme myös tuleviin haasteisiin - taitavasti, rohkeasti, yhdessä.

Lauri Virkkunen

Toimitusjohtaja, Pohjolan Voima Oy

Tuotantovuosi 2016

Vuonna 2016 Pohjolan Voiman sähkön tuotanto oli 12,4 terawattituntia (TWh)*. Osuutemme kaikesta Suomessa tuotetusta sähköstä oli noin 19 prosenttia. Lämmön tuotantomme oli yhteensä 4,3 TWh.

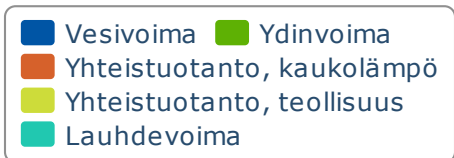
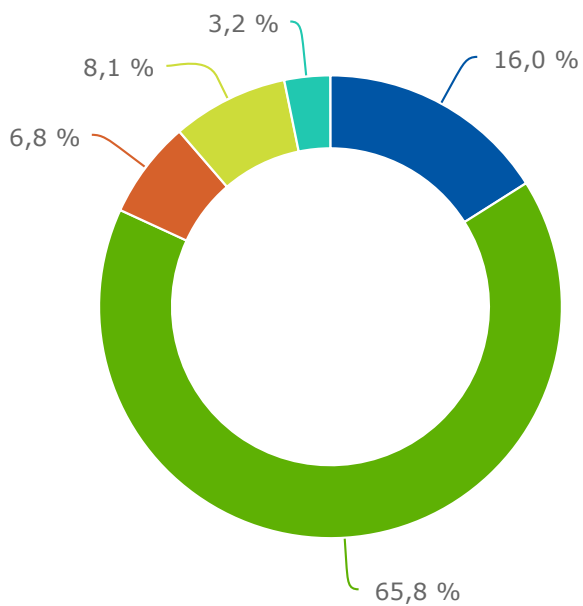
Pohjolan Voiman sähkön tuotantokapasiteetti oli yhteensä 2645 megawattia (MW) vuoden 2016 lopussa. Sen osuus oli noin 16 prosenttia Suomen sähkön tuotantokapasiteetista. Lämmön tuotantokapasiteetti oli 1563 MW. Sähkön tuotantokapasiteetti sisältää PVO-Lämpövoima Oy:n lauhdevoimalaitokset (477 MW), joiden tuotannollinen toiminta on loppunut.

*Tuotantovuosikatsauksessa Pohjolan Voiman sähkön ja lämmön tuotantomäärät esitetään Pohjolan Voiman omistusosuuksien mukaisesti, minkä vuoksi ne poikkeavat tilinpäätöksen konserniluvuista.

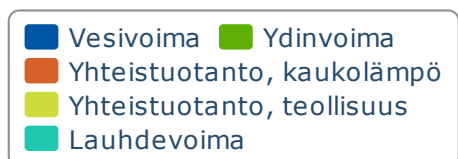
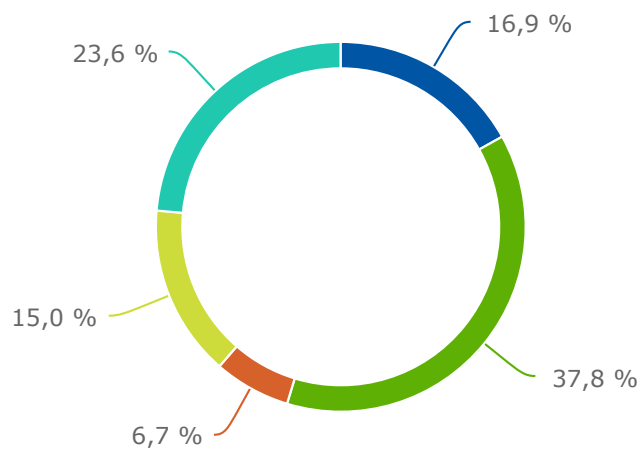
Katso myös: [Pohjolan Voiman tuotantokapasiteetti 31.12.2016](#)

Suomen sähkön kulutus vuonna 2016 oli 85,1 TWh. Sähköä tuotettiin Suomessa 66,1 TWh ja sitä tuotiin Suomeen nettomääräisesti ennätyselliset 19,0 TWh. Vuonna 2016 sähkön kulutus nousi Suomessa 3,1 prosenttia edellisvuodesta. Teollisuuden sähkön kulutus nousi 1,6 prosenttia ja muiden sektorien sähkön kulutus 4,6 prosenttia edellisvuodesta. Noin puolet sähkön kokonaiskulutuksen kasvusta selittyi edellisvuotta suuremmalla lämmitystarpeella.

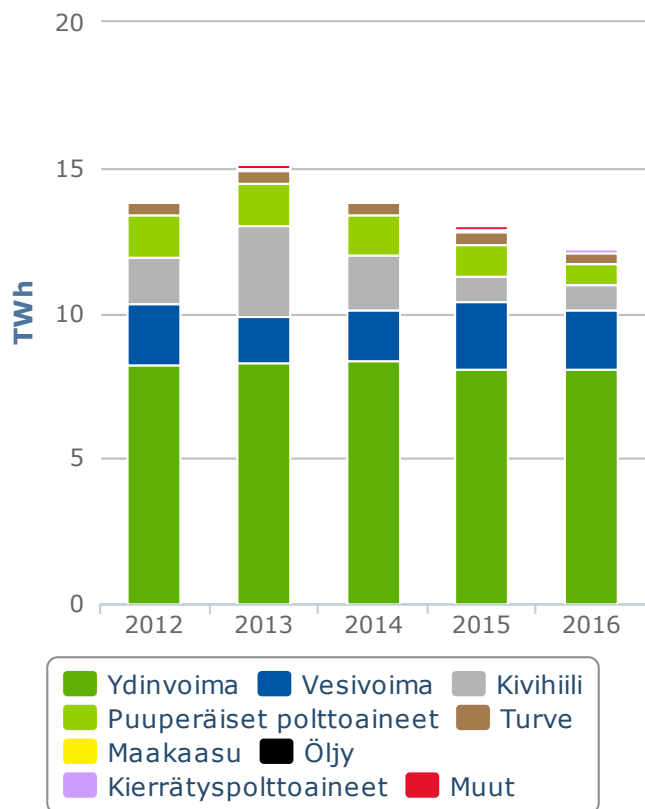
**Pohjolan Voiman sähkön tuotanto 2016,
12,4 TWh**

**Pohjolan Voiman sähkön
tuotantokapasiteetti 31.12.2016, yhteensä
2645 MW**

Sähkön tuotanto energialähteittäin 2012 - 2016, TWh

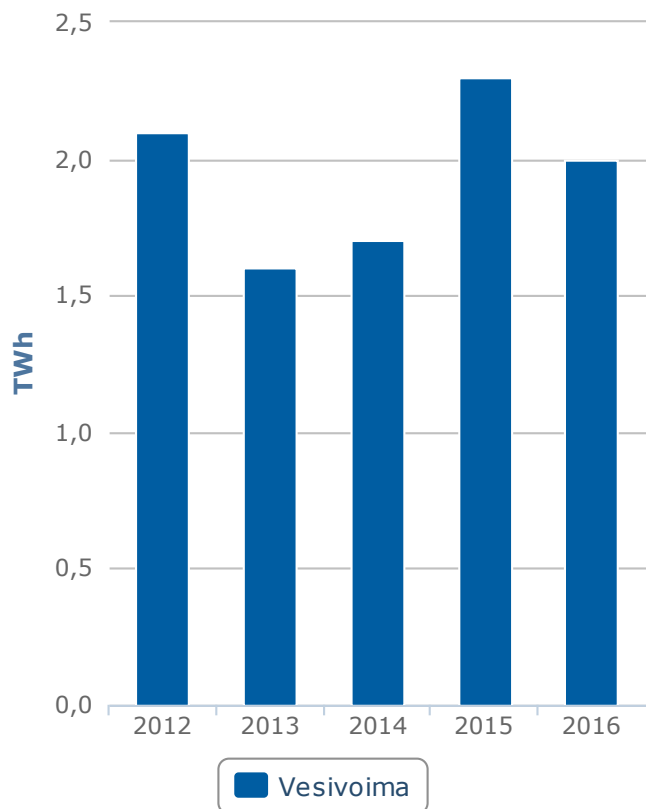

Vesivoimalla erinomainen tuotantovuosi

Pohjolan Voimalla on yhteensä 12 kokonaan tai osittain omistettua vesivoimalaitosta, jotka sijaitsevat Iijoella, Kemijoella, Kokemäenjoella ja Tengeliönjoella. Laitosten sähköteho on yhteensä 528 MW, josta Pohjolan Voiman osuus on 447 MW. Pohjolan Voiman vesivoiman kapasiteetti kasvoi 4 MW, kun osakkuusyhtiömme Länsi-Suomen Voiman uusi voimalaitosyksikkö käynnistettiin Harjavallassa syyskuussa.

Vuonna 2016 vesivoimalla tuotettiin sähköä 2,0 TWh, joka on noin 0,3 TWh keskimääräistä vesivuotta enemmän. Selvästi keskimääräistä parempaan tuotantoon päästiin sateisen alkuvuoden ja kesän takia sekä voimalaitosten hyvän käytettävyyden ansiosta.

Vesivoimalla tuotettu sähkö 2012 - 2016, TWh

Lämpövoimatuotannossa muutoksia

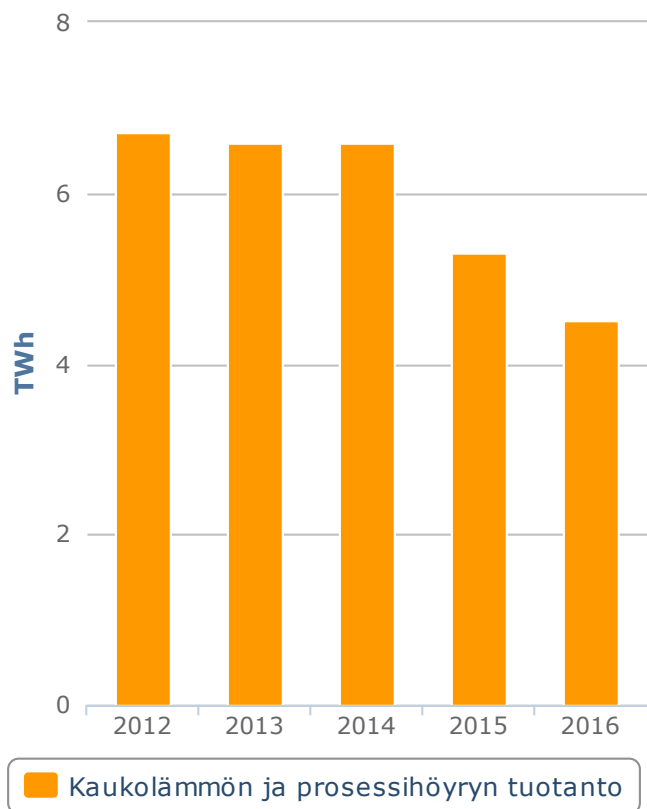
Pohjolan Voimalla oli lämpövoimatuotannossaan käytössä sähkön tuotantokapasiteettia yhteensä 1198 MW, josta lämmön ja sähkön yhteistuotantoa oli 575 MW ja lauhdetuotantoa eli sähkön erillistuotantoa 623 MW.

Lauhdetuotantokapasiteetti sisältää PVO-Lämpövoima Oy:n lauhdevoimalaitokset (477 MW), joiden tuotannollinen toiminta on loppunut.

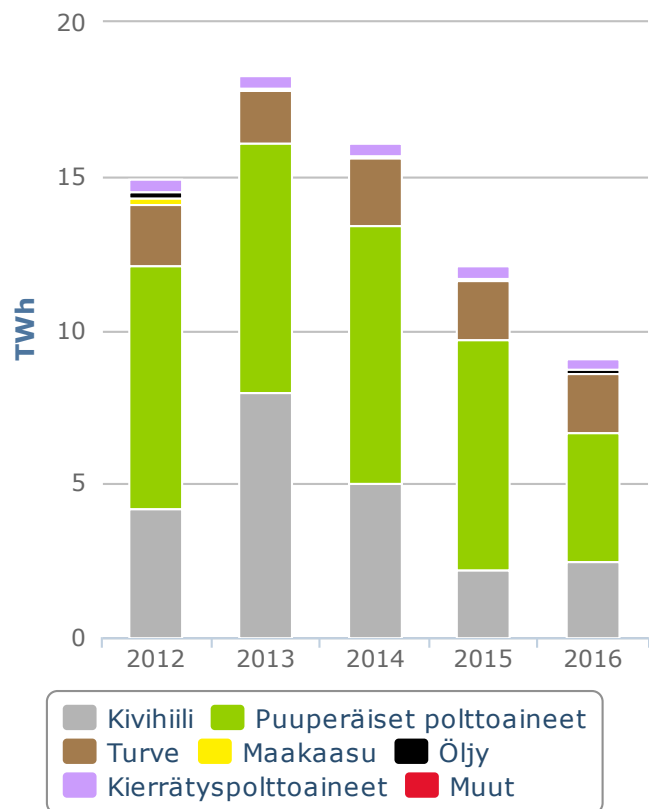
Yhteistuotantolaitokset tuottavat höyryä ja kaukolämpöä paikallisen teollisuuden ja yhdyskuntien tarpeisiin sekä lisäksi sähköä. Vuonna 2016 yhteistuotantolaitosten lämmön tuotanto oli 4,3 TWh (5,3 TWh vuonna 2015) ja sähkön tuotanto 1,8 (2,1) TWh. Merkittävin syy tuotannon laskuun oli kolmen biovoimalaitoksia omistavan tytäryhtiön myynti Pohjolan Voimasta. Lauhdevoimalaitoksissa tuotettiin sähköä 0,4 (0,4) TWh.

Lämpövoimalaitoksissa käytettiin vuonna 2016 kivihiiltä 2,5 TWh, puuperäisiä polttoaineita 4,2 TWh, turvetta 1,9 TWh ja kierrätyspolttoainetta 0,4 TWh. Öljyä ja maakaasua käytetään käynnistys- ja varapolttoaineina.

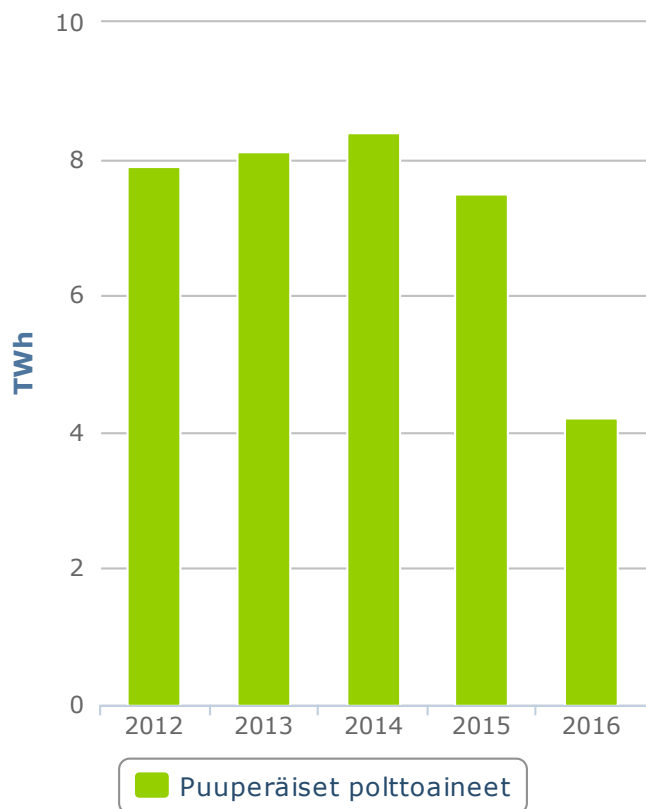
Kaukolämmön ja prosessihöyryn tuotanto 2012 - 2016

Lämmön ja sähkön tuotannon polttoaineet 2012 - 2016

Puuperäisten polttoaineiden käyttö 2012 - 2016, TWh

*Puuperäisten polttoaineiden käyttöä on vähentänyt kolmen biovoimalaitoksia omistavan tytäryhtiön myynti Pohjolan Voimasta.

Ydinvoimatuotannossa hyvä tuotantovuosi

Pohjolan Voiman yhteisyrityksen Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) ydinvoimalaitos sijaitsee Olkiluodossa, Eurajoella. Voimalaitoksen kahden laitosesikön yhteenlaskettu sähköteho on 1760 MW.

Olkiluodon ydinvoimalaitoksella oli hyvä tuotantovuosi. Vuoden 2016 aikana Olkiluodon ydinvoimalaitos tuotti sähköä 14,4 TWh. Pohjolan Voiman osuus tuotannosta oli 8,1 TWh. Laitosesiköiden käyttökerroin oli 93,0 prosenttia.

Lue lisää www.tvo.fi

Vastuullisuus

Vastuullinen toimintatapa on osa Pohjolan Voiman strategista ajattelua. Vastuullisuus Pohjolan Voimassa tarkoittaa taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöasioiden vastuullista hallintaa. Vastuullista yritystoimintaamme ohjaavat hallituksen hyväksymät [vastuullisuuspolitiikat](#).

Vastuullisuusohjelmamme eli toimintaohjelma vastuullisen yritystoiminnan kehittämiseksi kuvaa Pohjolan Voiman liiketoiminnalle ja sen sidosryhmille merkittävien asioiden nykytilannetta sekä kehittämis- ja seurantarpeita. Vastuullisuusohjelma päivitetään vuosittain.

Kymmenen merkittävää vastuullisuuden asiaa Pohjolan Voimassa

Vastuullisuusohjelmaan on nostettu kymmenen sellaista tunnistettua seikkaa, jotka ovat merkittäviä, joiden tilannetta seurataan ja joista osaan liittyä kehittämistoimenpiteitä.

Lisää vastuullisuusohjelmastamme ja vastuullisesta toiminnastamme nettisivuillamme.

[Lue lisää](#)

Kehitämme valittuja vastuullisuuden painopistealueita

Valitsemme vuosittain vastuullisuuden keskeiset kehittämisen painopistealueet. Vuonna 2016 keskityimme seuraaviin hankkeisiin:

- polttoaineketjujen jäljitettävyyden parantaminen
- yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa
- vastuullisten toimintatapojen juurruttaminen henkilöstöön
- yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisääntöjen täsmentäminen

Polttoaineketjujen jäljitettävyys

Kehitimme vuonna 2016 lämpövoimatuotannon polttoaineketjujen läpinäkyvyyttä turpeen, biomassan ja kierrätyspolttoaineen hankinnassa. Täydensimme polttoainetoimittajien sopimusaineistoa vastaamaan tarkemmin vastuullisten käytäntöjen vaatimuksiamme polttoaineen hankintaprosessissa.

Selkeytimme ja täydensimme jäljitettävyyden määritelmää ja eroja eri polttoaineiden hankinnassa vastuullisuuden perustana. Tunnistimme uutena asiana tarpeen kehittää polttoaineiden kuljetusten jäljitettävyyttä muun muassa rekkojen päästoluokkien suhteen. Lisäksi auditoimme vuoden aikana turvetoimittajia ja aloitimme biomassatoimittajien auditointeja tavoitteena tukea vastuullisuuden kehittymistä. Vuonna 2017 jatkamme kaikkien näiden kolmen polttoaineen toimittajien auditointeja.

Lisähaasteen tuovat biomassan kestävyyskriteereihin liittyvät kysymykset. Kehittämishanke jatkuu ja laajenee vuonna 2017 edelleen vastuullisten toimintatapojen kehittämiseen koko arvoketjussa. Samalla hanke laajenee lämpövoimasta vesivoimaan ja sen kumppaneiden vastuullisuuteen.

Yhteistyö kansalaisjärjestöjen kanssa

Nostimme kansalaisjärjestöyhteistyön yhdeksi vastuullisen yritystoiminnan kehittämiskohteeksi vuonna 2016. Pohjolan Voiman tuotantomuodoissa on useita sellaisia asioita, jotka kiinnostavat kansalaisjärjestöjä. Tällaisia ovat muun muassa vesivoiman vaikutukset kalatalouteen, turpeen ja hiilen käyttö lämpövoimalaitosten polttoaineena sekä ydinvoima.

Pohjolan Voiman yhteydenpito kansalaisjärjestöihin on ollut aiemmin satunnaista. Vuoden 2016 aikana kartoitimme toimintamme kannalta keskeisimmät kansalaisjärjestöt ja vaihdoimme asiakkaidemme kanssa kokemuksia kansalaisjärjestöyhteistyöstä. Hanke jatkuu vuonna 2017 ja tavoitteenamme on, että saamme konkretisoitua yhteistyötä erilaisilla teemoilla kansalaisjärjestöjen kanssa.

Vastuullisuuden verkkokoulutus

Koko Pohjolan Voiman henkilökunta sekä osa läheisimpiä yhteistyökumppaneitamme perehtyivät vastuullisuuteen ja vastuullisiin toimintatapoihin nettikoulutusohjelman avulla. Kaikilta pohjolanvoimalaisilta edellytetään liiketapapolitiikan ja siihen suoraan liittyvän ohjeistuksen noudattamista. Verkkokurssin laatimisen tavoitteena oli auttaa henkilöstöä ja muita Pohjolan Voimassa työskenteleviä tunnistamaan arjen toiminnan tilanteet, joissa teemme vastuullisuuteen liittyviä valintoja sekä syventää vastuullisuuden ja hyvän liiketavan ymmärtämistä. Pohjolanvoimalaisten kouluttaminen on osa vastuullisuuden ja lainmukaisuuden varmistamista jatkossakin.

Vastuullisuus avautui henkilöstölle nettikoulutuksessa

"Nettikoulutus avasi silmät: vastuullisuus elää kaikissa arkirutiineissa", kertoo Pohjolan Voiman tytäryhtiön Kaukaan Voiman toimitusjohtaja **Ismo Orava** Pohjolan Voiman nettiblogissa.

[Lue lisää nettisivuiltamme](#)

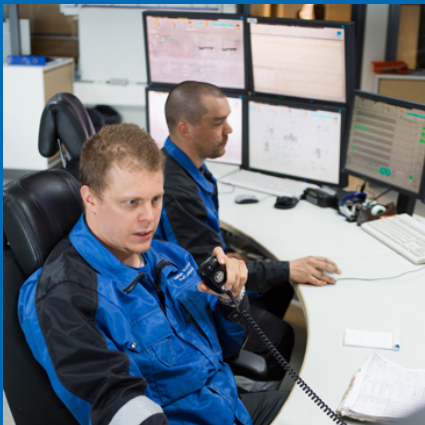
Yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisääntöjen täsmentäminen

Yhteiskunnallista vaikuttamistamme ohjeistaa konsernin liiketapapolitiikka, joka sisältää myös eettiset ohjeet. Koska Pohjolan Voima käy aktiivista vuoropuhelua päätöksentekijöiden kanssa, pidimme tarpeellisena päivittää yhteiskunnallisen vaikuttamisen pelisäännöt vuoden 2016 aikana. Päivityksessä tutustuimme eri organisaatioiden ja yritysten kirjattuihin toimintatapoihin sekä peilasimme niitä vasten Pohjolan Voiman kirjattuja toimintatapoja.

Työn aikana kävi ilmi, että olemassa olevan liiketapapolitiikkamme toimintatavat sisältävät myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen kannalta keskeiset asiat. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta liiketapapolitiikkaan tehtiin kuitenkin päivityksiä koskien avoimuutta haasteiden kertomisessa sekä käyttäytymistä eturistiriitatilanteissa. Konsernin hallitus on vahvistanut päivitetyn liiketapapolitiikan ja se löytyy Pohjolan Voiman [kotisivuilta](#). Päivitimme myös vieraanvaraisuusohjeemme. Toimintatapojen juurruttaminen organisaatiossa jatkuu.

Henkilöstö- ja ympäristöasioiden hyvä hoito ja parantaminen ovat osa vastuullisuuttamme

Ympäristöasioiden ja energiatehokkuuden sekä työterveyden ja -turvallisuuden hyvien käytäntöjen mukainen toiminta ja sen jatkuva parantaminen ovat osa vastuullisuuttamme.

Vastuullista energiatehokkuuden parantamista

Jokainen tuotantoyhtiömme asettaa omat energiatehokkuustavoitteensa. Yksi vuoden 2016 tavoite oli, että kukin tuotantoyhtiö teki vuoden aikana kolme energiatehokkuutta parantavaa toimenpidettä.

Voimalaitostemme energiatehokkuusjärjestelmä on sertifioitu ja yhtiöt ovat mukana energiatehokkuussopimuksissa. [Porin Prosessivoima](#) allekirjoitti ensimmäisenä energiatuotannon uuden energiatehokkuussopimuksen.

Lue lisää energiatehokkuustyöstä ja vuoden 2016 toimenpiteistä

Lue lisää [henkilöstöasioihin](#) ja [ympäristöön](#) liittyvästä vastuullisuudesta muualta vuosikertomuksessamme

Henkilöstö

Energiayhtiöiden toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset ja sähkömarkkinoiden tilanne heijastuvat myös Pohjolan Voiman toimintaan ja henkilöstöön. Henkilöstömme on osoittanut vahvaa muutoskykyä, ammattiosaamista ja sitoutumista muutosten keskellä. Henkilöstö tutkimuksen tulosten mukaan sitoutuminen omaan työhön on korkea ja henkilöstö kokee oman työpanoksensa merkityksen tärkeäksi.

Henkilöstöpolitiikkamme periaatteita ohjaavat Pohjolan Voiman arvot - taitavasti, rohkeasti, yhdessä - sekä vastuullinen toimintatapa. Henkilöstön kehittämisen keskiössä ovat johtamisen ja esimiestyön kehittäminen sekä henkilökohtaisen vastuun ottaminen.

Toimintaympäristömuutosten ja sähkömarkkinatilanteen vuoksi vuonna 2016 toteutetulla toiminnan sopeuttamisella tähdättiin Pohjolan Voiman toimintamallin tehostamiseen ja kustannussäästöihin. Samalla tavoitteena on ylläpitää mahdollisuudet liiketoiminnan kehittämiseen tulevaisuudessa. Toiminnan sopeuttamiseen liittyviä henkilöstöjärjestelyjä toteutettiin emoyhtiön lisäksi myös muissa konserniyhtiöissä.

Kehitämme keskeistä osaamista suunnitelmallisesti

Vuonna 2016 tarkastelimme strategisia osaamistarpeita strategiapäivityksen yhteydessä vuoteen 2020 asti. Päivitimme Pohjolan Voiman strategiset osaamiset ja määrittelimme liike- sekä tukitoiminnoissa keskeisimmät osaamiset. Samalla loimme mallin synergiahyödyt huomioivasta henkilöstö- ja resurssisuunnittelusta.

Yhteisten henkilöstökoulutusten keskiössä olivat johtaminen ja liiketoimintaosaaminen, vastuullisuus, tietojärjestelmät sekä sosiaalinen media viestinnässä. Keskimääräinen vuosittainen koulutuspäivien lukumäärä säilyi entisellään ja henkilöstö osallistui noin neljään koulutuspäivään vuodessa.

Prosesseja kehittämällä laatua ja läpinäkyvyyttä

PVO-Vesivoimassa tarkennettiin vuonna 2016 yhteisesti toiminnan prosesseja. Vesivoiman asiakkuus-, johtamis-, energian toimitus- ja omaisuudenhoitoprosesseja täsmennettiin työpajoissa, joissa kuvattiin työkokonaisuuksien vaiheet läpinäkyvästi ja selkeytettiin työnjakoa vesivoiman henkilöstön ja muiden yksiköiden välillä. Samalla tunnistettiin työnteon arjen sujuvuutta parantavia kehittämiskohteita.

Tarkennetut prosessikuvaukset ohjaavat työtä vuoden 2017 alusta. Myös henkilöstön roolit päivitettiin vastaamaan prosessimaista työtä asiantuntijaorganisaatiossa.

Vastuullisuus on osa henkilöstön arkirutiineja

Vastuullinen toimintatapa on osa Pohjolan Voiman strategista ajattelua, yrityskulttuuria ja jokapäiväistä arkitekemistä. Pohjolan Voiman vastuullisuusohjelmassa on kuvattu Pohjolan Voiman liiketoiminnalle ja sen sidosryhmille merkittävien asioiden nykytilanne sekä kehittämis- ja seurantarpeet.

Yksi tärkeiksi tunnistettuja kehittämistoimenpiteitä on hyvä liiketapa ja vastuullisuus. Asetimme tavoitteeksi hyvän liiketavan juurruttamisen kaikille pohjolanvoimalaisille olennaiseksi osaksi kaikkea arkitekemistä. Viestimme asiasta myös asiakkaille ja sidosryhmille. Osana juurrutustyötä koko henkilöstö suoritti nettikoulutusohjelman sekä hyvän liiketavan osa-alueista että kilpailuoikeusasioista.

Työturvallisuutta mitataan seuraamalla muun muassa tapaturmien lukumäärää, tapaturmataajuutta sekä turvallisuus- ja ympäristöhavaintojen lukumäärää. Pohjolan Voima tapaturmataajuus vuonna 2016 oli 9,3 ja havaintoilmoituksia tehtiin 1082 kappaletta.

Kehitämme vuorovaikutteista yrityskulttuuria

Työhyvinvoinnin teemanamme on ollut vuorovaikutteisen yrityskulttuurin kehittäminen. Sitä edistääksemme kehitimme sisäisen viestinnän toimintamallia ja uudistimme henkilöstötutkimuksen toteuttamistavan. Henkilöstöpalautteen lisäksi arvioimme johtamiskäytäntömme osana henkilöstötutkimusta.

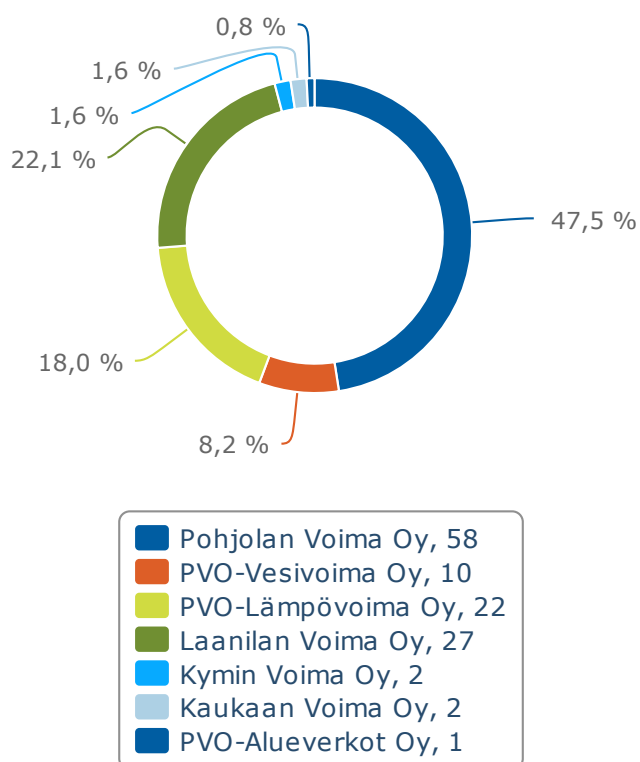
Henkilöstötunnuslukuja 2016

Vuoden 2016 lopussa henkilöstön määrä oli 123 (182 henkilöä vuonna 2015), josta määräaikaisessa työsuhteessa oli yksi henkilö (3 henkilöä). Henkilöstön määrä väheni edellisestä vuodesta noin 32 prosenttia. Työntekijätehtävissä toimivien henkilöiden määrä väheni vuodesta 2015 yhteensä 26 henkilöllä ja toimihenkilöiden määrä 33 henkilöllä.

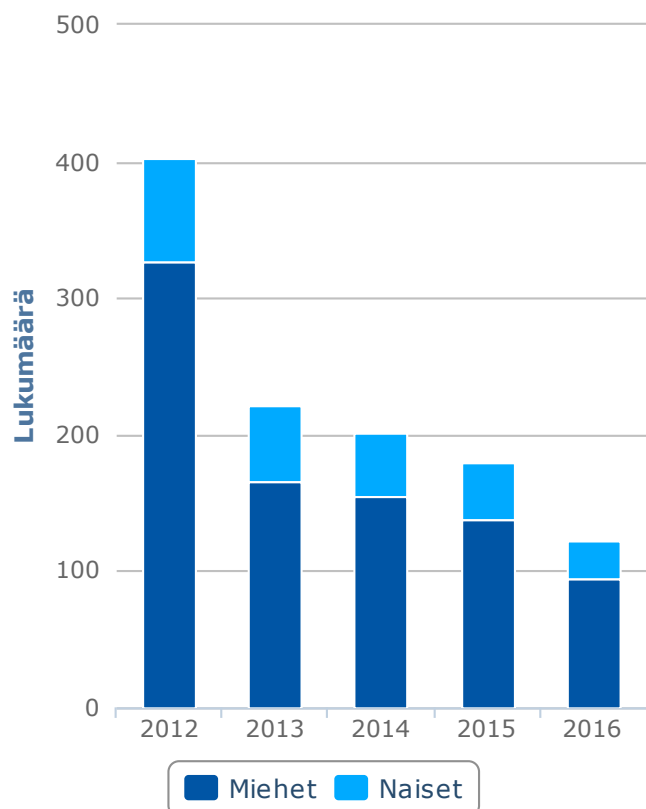
Yhden merkittävän muutoksen konsernin henkilöstömäärään toi päätös lopettaa PVO-Lämpövoiman Kristiinan ja Tahkoluodon voimalaitosten sähkön tuotanto vuoden 2016 alussa. Tästä syystä yhtiön henkilöstön työsuhteet ovat pääosin päättyneet laitoksen seisontatöitä ja omaisuuden hallinnan tehtäviä lukuun ottamatta.

Pääsääntöinen työaikamuoto on kokoaikatyö. Osa-aikaisia koko henkilöstöstä oli 5,7 prosenttia. Kesätyöntekijöitä vuonna 2016 oli yhteensä seitsemän. Naisten osuus vakituisesta henkilöstöstä vuonna 2016 oli 23 (22,9) prosenttia. Vakituisten henkilöstön keski-ikä oli 45 (46) vuotta. Henkilöstön kokonaisvaihtuvuus vuonna 2016 oli 18,2 (6,7) prosenttia.

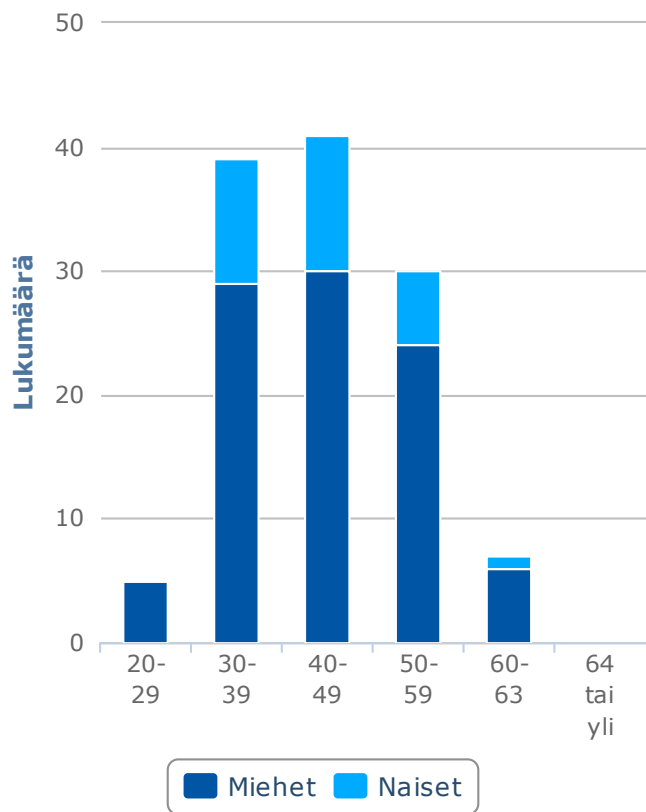
Henkilöstö yhtiöittäin 31.12.2016, yht. 122, vakituiset henkilöt

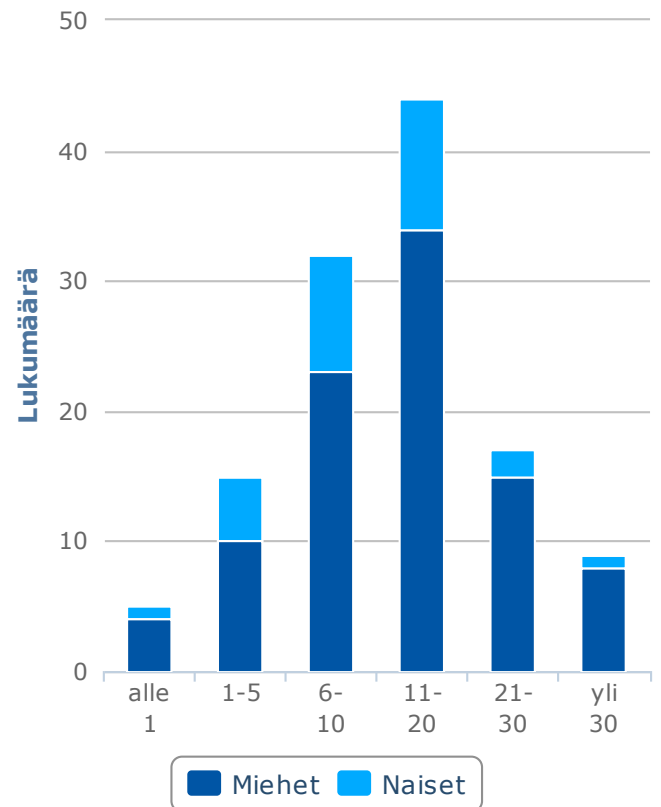
Henkilöstön määrä vuoden lopussa, vakituiset henkilöt

Ikäjakama 31.12.2016, vakituiset henkilöt

Työsuhteen pituus 31.12.2016, vakituiset henkilöt

Ympäristö

Pohjolan Voiman ympäristövaikutusten vähentämiseen tähtäävää työtä linjaa konsernin ympäristöpolitiikka. Sen mukaan tunnistamme ja selvitämme Pohjolan Voimassa toimintamme ympäristövaikutukset ja -riskit, toimintaamme liittyvät luontoarvot sekä energian tuotannon ja käytön tehostamisen mahdollisuudet. Vaikutusten tarkastelussa otamme huomioon voimalaitoksen koko elinkaaren uusien hankkeiden suunnittelusta voimalaitosten käytöstä poistamiseen asti. Olemme sitoutuneet energiatehokkuuden edistämiseen kaikissa energian tuotantomuodoissamme ja kiinteistöissämme.

Pohjolan Voiman tuotantoyhtiöistä valtaosassa on käytössä ISO 14001 -standardin mukaiset sertifioidut ympäristöjärjestelmät, joilla varmistetaan ympäristötavoitteiden toteutuminen ja jatkuva parantaminen. Viisi voimalaitostamme sertifioi vuonna 2016 ympäristöjärjestelmän vastaamaan uutta ISO 14001:2015 standardia. Suurin osa tuotantoyhtiöistämme on sitoutunut energiatehokkuusjärjestelmään ETJ+ tai ISO 50001. Pohjolan Voiman yhteisyrityksen TVO:n ympäristöasioiden hallintajärjestelmä on lisäksi EMAS-rekisteröity.

Ympäristöjärjestelmä uuden standardin mukaiseksi

Joukko Pohjolan Voiman voimalaitoksia ehti ensimmäisten joukossa sertifioimaan ympäristöjärjestelmänsä vuonna 2015 uudistetun standardin mukaiseksi. Lue uuden ympäristöjärjestelmästandardin käyttöönotosta **Katja Permannon** blogista "Ympäristöjärjestelmä uuden standardin mukaiseksi - kärkijoukossa".

[Lue lisää](#)

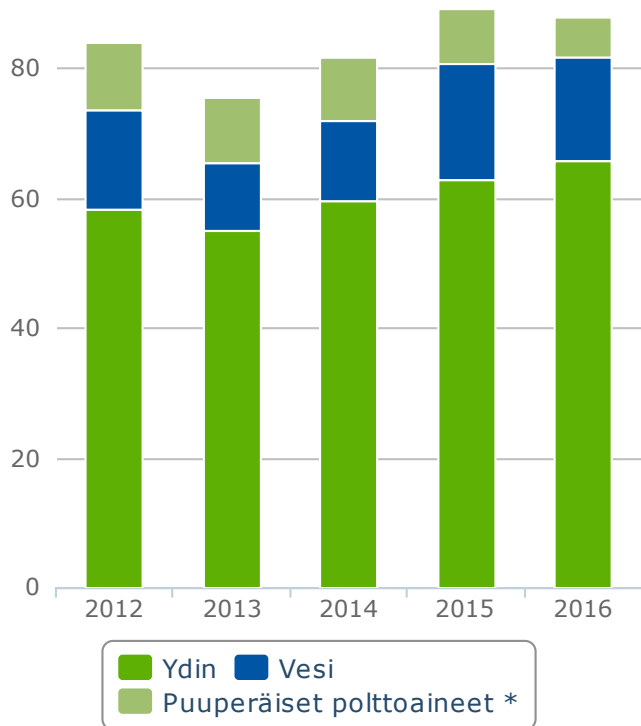
Lue lisää [vastuullisuudesta](#) muualta vuosikertomuksestamme.

Lähes 90 prosenttia hiilidioksidineutraalia tuotantoa

Vuonna 2016 Pohjolan Voiman sähkön tuotannon hiilidioksidineutraalien energialähteiden osuus oli 88 prosenttia (89 prosenttia vuonna 2015). Hiilidioksidineutraaleiksi sähkön tuotantomuodoiksi Pohjolan Voiman sähkön tuotannosta katsotaan päästötön vesi- ja ydinvoima sekä lämpövoimalaitoksissa puuperäisillä polttoaineilla tuotettu sähkö. Hiilidioksidineutraalien energialähteiden osuus on ollut aiempaan verrattuna korkeammalla tasolla viimeisinä vuosina, koska sähkön erillistuotanto kivihieillä on vähentynyt ja vesivoimalla on ollut hyviä tuotantovuosia.

Pohjolan Voiman sähkön tuotannon hiilidioksidineutraalit energialähteet 2012 - 2016, %

* Puuperäiset polttoaineet ovat hiilidioksidineutraaleja
100

Pitkäjänteistä vesiympäristön hoitoa ja yhteistyötä vaelluskalakantojen elvyttämiseksi

Vesivoiman tuotanto vaikuttaa alueellisesti ja paikallisesti vesistöön ja sen kalakantoihin. Kemi- ja Iijoen vesistön sekä merialueen kalakantojen ylläpitämiseksi istutettiin PVO-Vesivoiman veloitteena vuonna 2016 yhteensä noin 2,7 miljoonaa kalanpoikasta. Kemijoen meri- ja jokialueelle istutettiin näistä 0,9 miljoonaa poikasta. Määrä vastasi 17 prosenttia yhdessä Kemijoki Oy:n kanssa istutetuista 5,2 miljoonasta kalanpoikasesta.

Nahkiaisten ylisiirrossa hyvä vuosi

Nahkiaisien ylisiirrossa onnistuttiin hyvin Ii- ja Kemijoella, vaikka ylisiirtopyyntisuunnitelmat eivät toteutuneet aivan täysin. Iijoella saatiin ylisiirrettyä 80 000 nahkiaista, kun veloite on 60 000 yksilöä vuodessa. Kemijoella ylisiirtovelote on PVO-Vesivoimalle ja Kemijoki Oy:lle yhteensä 100 000 nahkiaista. Kemijoella siirrettiin yhteensä 122 000 nahkiaista. Veloittemääriä tasataan eri vuosien välillä, ja hyvinä vuosina nahkiaisia siirretään veloitetta enemmän. Kemijoen jatkuvan alijäämän vuoksi nahkiaisien pyyntiä on tehostettu Isohaaran voimalaitoksen alueella. Uusien pyyntipaikkojen ja -tapojen käyttöönotot ovat tuottaneet rohkaisevia tuloksia.

Lue lisää [vesivoiman kalanistutuksista nettisivuiltamme](#)

Vuoden 2016 aikana patoturvallisuuslain mukaiset viisivuotismääräaikaistarkastukset tehtiin Raasakan padolla. Määräysten mukaisten vesiympäristönhoitotöiden lisäksi teemme myös vapaaehtoista, yhteistyöhankkeisiin liittyvää ympäristönhoitoa ja kunnostusta sekä osallistumme vesiympäristöön liittyvään seurantaan ja tutkimukseen.

Melon vesivoimalaitoksen maapadolla havaittiin kesäkuun lopussa vajoama, jota on täytetty ja maapatoa on vahvistettu injektoimalla siihen betonia ja bentoniittia. Maapadon kunnostustöitä ja tarkkailua on tehty yhteistyössä patoturvallisuusviranomaisten ja patoasiantuntijoiden kanssa. Maapadon kunnostustyöt eivät ole vaikuttaneet voimalaitoksen sähkön tuotantoon tai aiheuttaneet ympäristövaikutuksia. Kunnostustyöt jatkuvat edelleen.

Lue lisää [monipuolisesta vesiympäristön hoidosta nettisivuiltamme](#)

Iijoen otva yhdessä Iijoen hyväksi

Pohjolan Voiman vesivoimayhtiö PVO-Vesivoima osallistuu yhdessä Iijoki-alueen kuntien kanssa Pohjois-Pohjanmaan liiton hallinnoimaan, loppuvuodesta 2015 käynnistyneeseen kolmevuotiseen Iijoen vesistövisiohankkeeseen, Iijoen otva-hankkeeseen. Hankkeen päätavoitteita ovat yhteinen vesistövisio, vaelluskalojen palauttamisen ja joen arvoa nostavien toimenpiteiden edistäminen ja toteutus.

Vaelluskalojen palauttamiseksi lijoen otva -hankkeessa valmisteltiin vuonna 2016 yhteistyössä lijoen vaelluskalojen kärkihanketta, johon kuuluvat istutusohjelma, smolttien eli taimenen ja lohien vaelluspoikasten alasvaellusratkaisut, ylisiirrot, toimenpiteet Raasakan ja Maalismaan vanhoilla uomilla sekä Raasakan voimalaitoksen kalatie. Kärkihankkeen valmistelussa Otva-hankkeen neuvottelukunnassa on edustettuna laaja joukko jokialueen sidosryhmiä.

Lue lisää hankkeesta [Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilta](#), [Facebook](#), [Twitter](#)

Osallistumme Kemijoen vaelluskalakantojen elvyttämisen yhteistyöryhmään

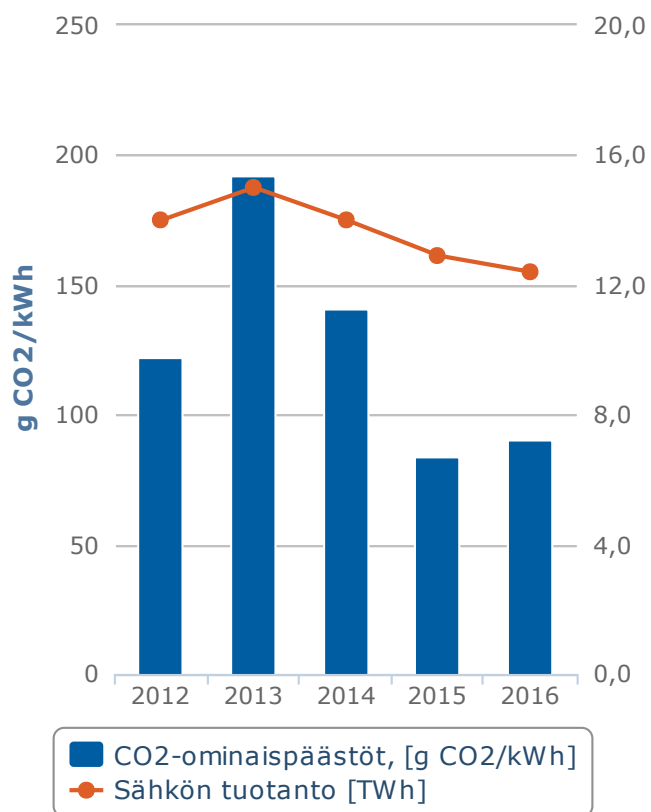
PVO-Vesivoima osallistuu Lapin liiton koordinoimaan alueelliseen yhteistyöryhmään, joka ohjaa toimenpidesuunnitelman laatimista Kemi- ja Ounasjoen vesistöalueen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi ja valmisteleekin hankkeita hallituksen kärkihankerahoitukseen hakemiseksi. Puolitoista vuotta kestävä toimenpidesuunnitelmatyön rahoittavat Kemijoki Oy ja PVO-Vesivoima Oy.

Lämpövoimatuotannon päästöt laskusuunnassa

Pohjolan Voiman lämpövoimalaitokset käyttävät polttoaineinaan puuperäisiä polttoaineita, turvetta, kivihiiltä, kierrätyspolttoaineita sekä jonkin verran maakaasua ja öljyä tukipolttoaineina. Lämpövoimatuotannon suurimmat ympäristövaikutukset kohdistuvat ilmakehään. Voimalaitosten päästöt ilmaan vaihtelevat käytettyjen polttoaineiden sekä sähkön ja lämmön tuotantomäärien mukaan.

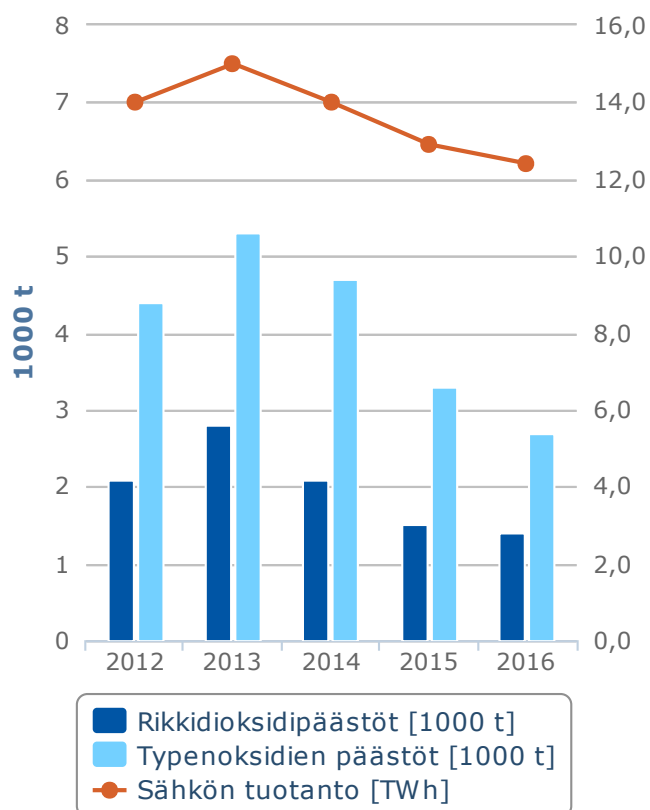
Vuonna 2016 lämpövoimatuotannon hiilidioksidipäästöt olivat 1,6 miljoonaa tonnia. Hiilidioksidipäästöt olivat edellisenä vuonna pienemmät pääasiassa kivihiilen vähäisemmän käytön vuoksi. Sähkön tuotannon ominaishiilidioksidipäästö oli 90 g CO₂/kWh vuonna 2016.

Pohjolan Voiman sähkön tuotannon ominaishiilidioksidipäästöt 2012 - 2016

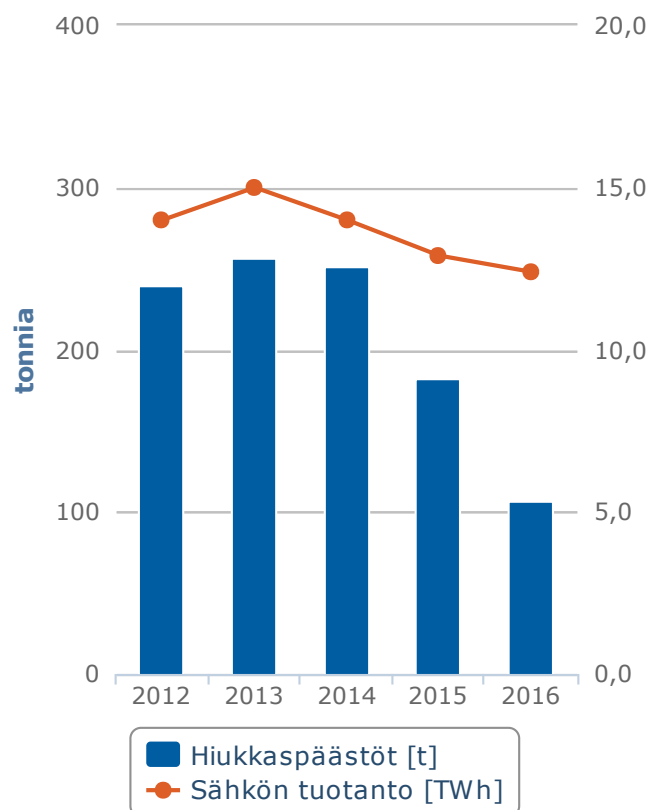

Muut päästöt ilmaan vähenivät jonkin verran edelliseen vuoteen verrattuna. Rikkidioksidipäästöt olivat 1,4 tuhatta tonnia, typenoksidien päästöt 2,7 tuhatta tonnia ja hiukkaspäästöt 0,1 tuhatta tonnia.

Lämmön ja sähkön tuotannon happamoittavat päästöt 2012 - 2016

Lämmön ja sähkön tuotannon hiukkaspäästöt 2012 - 2016

Lämpövoimatuotannolle on asettanut suuren haasteen tammikuussa 2011 voimaan tullut teollisuuspäästöjen direktiivi (IE-direktiivi, Industrial Emissions). Direktiivi toimeenpantiin Suomessa ympäristönsuojelulain ja eräiden siihen liittyvien asetusten uudistamisella. Direktiivissä on asetettu tiukkoja vaatimuksia voimalaitosten ilmapäästöille. Nämä vaatimukset tulivat voimaan olemassa oleville voimalaitoksille vuoden 2016 alussa.

Osa Pohjolan Voiman voimalaitoksista kuuluu teollisuuspäästädirektiivin kansalliseen siirtymäsuunnitelmaan, jonka Euroopan komissio hyväksyi keväällä 2014. Siirtymäsuunnitelma antaa joustoa kiristyvien päästöraja-arvojen käyttöönottoon siihen sitoutuneille voimalaitoksille siirtymäkauden ajan kesäkuuhun 2020 saakka.

Typenoksidien (NOx) vähentäminen on haaste suurelle osalle Pohjolan Voiman voimalaitosten kattiloita. Lisäksi teollisuuspäästädirektiivin myötä parhaan käyttökelpoisen tekniikan asiakirjojen perusteella tehtävät BAT-päätelmät (BAT, Best Available Techniques) muuttuvat sitoviksi. Suuria polttolaitoksia koskevan parhaan käyttökelpoisen tekniikan vertailuasiakirjan (LCP- BREF) päivitys on käynnissä EU:ssa. Vertailuasiakirjaluonnoksen perusteella päästöraja-arvojen ennakoitaan kiristyvän.

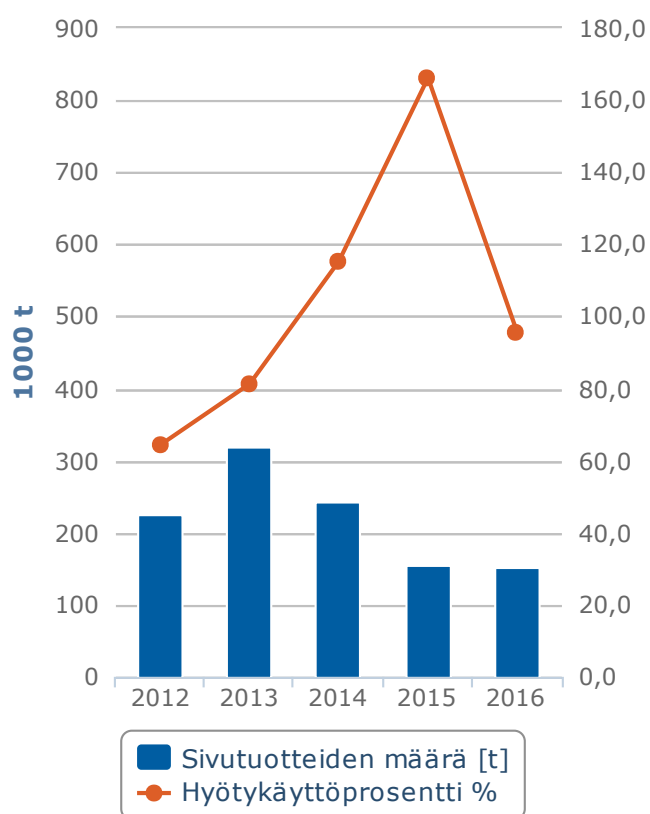
Selvitämme mahdollisuuksia päästöraja-arvojen saavuttamiseksi taloudellisesti ja teknisesti kannattavalla tavalla. Arvion mukaan vertailuasiakirja julkaistaan vuoden 2017 loppupuolella, jonka jälkeen voimalaitoksilla on neljä vuotta aikaa kiristyvien päästöraja-arvojen käyttöönotolle.

Sivutuotteiden hyötykäyttö hyvällä tasolla

Voimalaitosten polttoprosessin savukaasujen puhdistuksesta tulevaa lentotuhkaa ja kipsiä sekä kattiloiden pohjatuhkaa muodostui yhteensä 152 tuhatta tonnia. Vuonna 2016 sivutuotteita hyödynnettiin 96 prosenttia maarakentamisessa, metsälannoitteena ja rakennusteollisuudessa. Lähes kaikki muodostuneet sivutuotteet saatiin hyötykäytettyä. Edellisinä vuosina hyötykäyttöprosentti on ollut yli 100 prosentin, koska sivutuotteita on hyötykäytetty aiemmin kertyneistä välivarastoista.

Tavoitteenamme on, että lämpövoimatuotannon sivutuotteista mahdollisimman suuri osa voidaan hyödyntää uudelleen raaka-aineena korvaamaan uusiutumattomia luonnonvaroja kuten kiviaineksia.

Sivutuotteiden määrä ja hyötykäyttöprosentti 2012 - 2016

Ydinvoimatuotanto ympäristölupien mukaista

Pohjolan Voiman yhteisyrityksen TVO:n Olkiluodon ydinvoimalaitoksen toiminta oli yhtiön ympäristöpolitiikan, ympäristölupien sekä ympäristöasioiden hallintajärjestelmän mukaista. Saniteettijätevedenpuhdistamon biologisen hapenkulutuksen puhdistustehon raja-arvo alittui lievästi yhdellä tarkkailukerralla. Puhdistustehon raja-arvot vuosikeskiarvolle kuitenkin saavutettiin.

Jäähdytysveden mukana mereen menevä lämpö on Olkiluodon ydinvoimalaitoksen merkittävin ympäristövaikutus, muuten ympäristövaikutukset olivat vähäiset. Radioaktiiviset ilma- ja vesipäästöt olivat alle viranomaisten asettamien rajojen.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto antoi joulukuussa päätökset, joissa tarkistettiin Olkiluodon ympäristölupamääräykset. Päätökset koskevat ympäristöluvan ja jäähdytysveden johtamista koskevan vesiluvan lupamääräyksiä.

Lue lisää www.tvo.fi

Investoinnit

Etsimme, suunnittelemme ja toteutamme vastuullisia energiaratkaisuja voimalaitostemme tulevaisuuden haasteisiin. Kehitämme jatkuvasti olemassa olevaa kapasiteettiamme ja hallitsemme voimalaitostemme koko elinkaaren. 2000-luvulla olemme investoineet neljä miljardia euroa hiilidioksidineutraaliin vesi-, lämpö- ja ydinvoiman tuotantoon, josta uusiutuvan energian osuus on 1,6 miljardia euroa. Hiilidioksidineutraalin tuotantomme osuus nousee lähivuosina yli 90 prosenttiin.

Merkittävin investointihanke on yhteisyrityksemme TVO:n Olkiluoto 3 -projekti, joka on edennyt testausvaiheeseen. Vesivoimassa aloitimme Isohaaran voimalaitoksen automaation uusinnan. Osakkuusyhtiömme Länsi-Suomen Voima Oy rakensi uuden voimalaitosyksikön Harjavallan vesivoimalaitokselle. Lämpövoimassa investoimme laitostemme energian tuotannon kilpailukykyä ja tehokkuutta parantaviin ratkaisuihin, jotka vähentävät myös tuotannon päästöjä.

Lue lisää [investoinneistamme energiatehokkuuteen nettisivuiltamme](#)

Aloitimme Isohaaran vesivoimalaitoksen sähköautomaation uusinnan

Kemijoen Isohaaran vesivoimalaitoksen sähköautomaatio uusitaan vuosina 2016 - 2017. Projektissa modernisoimme 1990-luvun alussa valmistuneiden Vallitunsaaren 3 ja 4 koneiden automaatiojärjestelmät. Modernisointi turvaa voimalaitoksen tuotanto- ja säätökykyä uusiutuvan ja kotimaisen säätösähkön tuottamisessa ja tehostaa laitteiden valvontaa.

Modernisointi tehostaa vesivoimalaitoksen tuotantoa

Isohaaran vesivoimalaitoksen sähköautomaation modernisointi tehostaa tuotantoa ja lisää mahdollisuuksia etähuoltoihin.

Lue lisää Isohaaran sähköautomaation modernisoinnista

Lopetimme Kollaja-hankkeen valmistelun

Lopetimme Kollaja-hankkeen valmistelun Suomen hallituksen päätettyä syyskuussa 2016, ettei edellytyksiä koskiensuojelulain päivittämiselle ole. Olimme esittäneet koskiensuojelulain päivittämistä siten, että se olisi mahdollistanut voimalaitoksen rakentamisen olemassa oleviin patoihin sekä Kollajan tekojärven ja voimalaitoksen rakentamisen Pudasjärvelle tiukoin kriteerein.

Valmistelimme Kollaja-hanketta useiden vuosien ajan. Hanke olisi tuonut 100 MW lisää säätötehoa eli suuren osan lähivuosina Suomessa tarvittavasta kotimaisen säätövoiman lisätarpeesta sekä merkittävän taloudellisen piristysruiskeen Pohjois-Pohjanmaan alueelle. Hankkeen vaikutuksia tutkittiin ja hanketta kehitettiin laajojen ja urauurtavien tutkimusten sekä selvitysten perusteella. Tutkimustulosten perusteella hanke olisi voitu toteuttaa luontoarvoja kunnioittaen sekä kosket ja kalojen elinympäristöt turvaten.

Harjavallan vesivoimalaitoksella vihittiin käyttöön uusi voimalaitosyksikkö

Osakkuusyhtiömme Länsi-Suomen Voima Oy:n Harjavallan vesivoimalaitoksella vihittiin syyskuussa käyttöön uusi voimalaitosyksikkö.

Uuden voimalaitosyksikön käyttöönotto on osa mittavaa voimalaitoksen uudistushanketta, jossa rakennetaan yksi uusi kone ja peruskorjataan kaksi olemassa olevaa linjaa vuosien 2013 - 2017 aikana. Uudistusprojektin valmistuttua voimalaitoksen kokonaisteho on 110 MW ja laitoksen vuosittain tuottama energiamäärä noin 10 prosenttia suurempi.

Lue lisää: <http://www.lansisuomenvoima.fi>

Investoimme kierrätyspolttoaineen käyttöön täydennyspolttoaineena Hämeenkyrössä

Hämeenkyrön Voiman biovoimalaitoksella investoitiin kierrätyspolttoaineen vastaanottolaitteistoon. Kierrätyspolttoaineen käyttö voimalaitoksen täydennyspolttoaineena aloitettiin vuoden 2016 lopussa. Puuperäiset polttoaineet säilyvät voimalaitoksen pääpolttoaineina.

Biovoimalaitoksen uusi kierrätyspolttoaineen vastaanottolaitteisto ja aiempaa tarkempi savukaasupäästöjen mittauslaitteisto valmistuivat loppuvuonna 2016. Investoinnin myötä laitoksen kokonaispäästöt vähenevät. Täydennyspolttoaineen osuuden kasvu lisää voimalaitoksen energiatuotannon kilpailukykyä.

Hämeenkyrön Voiman biovoimalaitos tuottaa prosessilämpöä Metsä Board Oyj:n Kyron tehtaalle ja kaukolämpöä Leppäkosken sähkön asiakkaille sekä sähköä kummallekin.

Tiesitkö: Mitä on kierrätyspolttoaine?

Alueellisilta valmistajilta ostettava hyvälaatuinen kierrätyspolttoaine koostuu erilliskerätystä ja lajitellusta kaupan ja teollisuuden energijakeesta sekä rakennusten purkupuusta, joka soveltuu hyvin energian tuotantoon.

Kierrätyspolttoainetta käytetään Hämeenkyrön biovoimalaitoksella täydennyspolttoaineena. Puuperäiset polttoaineet ovat voimalaitoksen pääpolttoaine.

Lisäsimme Kymin Voiman biokaukolämmön tuotantoa kaukolämmönvaihtimella

Kymin Voiman biovoimalaitoksella otettiin vuoden 2016 alussa käyttöön uusi kaukolämmönvaihdin. Voimalaitos voi investoinnin avulla tuottaa talvella entistä enemmän kaukolämpöä. Myös kaukolämmön toimitusvarmuus paranee.

Kymin Voiman biovoimalaitoksen lisääntynyt kaukolämmön tuotanto vähentää alueen kaukolämmöntuotannon päästöjä, sillä se korvaa fossiilista maakaasun käyttöä puuperäisillä polttoaineilla ja turpeella.

Uuden kaukolämmönvaihtimen teho on 75 MW. Kymin Voiman biovoimalaitos Kouvossa tuottaa prosessihöyryä UPM Kymin tehtaalle ja kaukolämpöä KSS Energialle, sekä sähköä.

Joustavaa ja kustannustehokasta tuotantoa

"Kaukolämmönvaihdin antaa mahdollisuuden joustavaan ja kustannustehokkaaseen lämmön tuotantoon. Uusi kaukolämmönvaihdin mahdollistaa myös kaukolämmön tuottamisen erillään turbiinin toiminnasta, joten kaukolämpöä voidaan tuottaa myös esimerkiksi turbiinin ollessa huollettavana", kertoo Kymin Voima Oy:n toimitusjohtaja **Antti Rainio**.

Investoimme LNG:n käyttöön Porin Prosessivoiman voimalaitoksen varapolttoaineena

Porin Prosessivoima investoi Porin Kaanaan teollisuusalueella sijaitsevalla voimalaitoksellaan öljykattilan muutostöihin, joiden ansiosta varapolttoaineena käytetty raskas polttoöljy voitiin heinäkuussa korvata nesteytettyllä maakaasulla (LNG, liquefied natural gas). Biovoimalaitoksen pääpolttoaineena säilyvät puuperäiset polttoaineet.

Varapolttoaineen muutos nesteytettyyn maakaasuun vähentää voimalaitoksen päästöjä ja parantaa voimalaitoksen energian tuotannon hyötysuhdetta.

Lisäksi vuosihuollon yhteydessä voimalaitoksen turbiinille tehtiin täysrevisio.

Porin Prosessivoiman voimalaitos tuottaa energiaa Porissa Kaanaan ja Pihlavan alueen teollisuudelle sekä kaukolämpöä Pori Energia Oy:n kaukolämpöverkkoon.

Uusimme Laanilan Voiman voimalaitoksen 6 kilovoltin kytkinlaitoksen

Laanilan Voima uusii Oulussa Laanilan tehdasalueella sijaitsevan biovoimalaitoksensa 6 kilovoltin kytkinlaitoksen vuosien 2016 - 2017 aikana. Uusinta varmistaa voimalaitoksen käytettävyyttä ja alueellista sähköjakelua. Investointi on osa voimalaitoksen systemaattista kunnossapito-ohjelmaa.

Lisäksi investoimme voimalaitoksen Pyroflow-kattilan käyttövarmuuden ylläpitoon uusimalla muun muassa keitto- ja lämmönsiirtopintoja. Myös kiinteän polttoaineen syöttöjärjestelmää modernisoitiin ja palamisen hallintaa parannettiin. Investointien tuloksena kattilan säädettävyyttä parani, savukaasupäästöt vähenivät ja energiatehokkuus kasvoi.

Laanilan Voiman biovoimalaitos tuottaa lämpöä ja sähköä Oulun Laanilan tehdasalueen yrityksille sekä Oulun Energialle. Laanilan Voiman henkilöstö käynnissäpitää myös Oulun Energian Laanilan ekovoimalaitosta.

TVO varautuu OL1- ja OL2-laitosyksiköiden käyttöluvan uusintaan

TVO jatkoi varautumista OL1- ja OL2-laitosyksiköiden käyttöluvan uusintaan vuonna 2018 tekemällä laitosmuutoshankkeita, jotka parantavat edelleen laitosyksiköiden turvallisuutta mahdollisissa, mutta epätodennäköisissä onnettomuustilanteissa, joissa usean turvallisuusjärjestelmän toiminta menetettäisiin samanaikaisesti. TVO jätti OL1:n ja OL2:n uuden käyttöluvahakemuksen valtioneuvoston päätettäväksi työ- ja elinkeinoministeriöön 26.1.2017. Käyttöluvaa haetaan vuoden 2038 loppuun saakka. Voimassa oleva 20 vuoden käyttöluva on uusittava vuoden 2018 loppuun mennessä.

Olkiluoto 3 EPR etenee kohti käyttöönottoa

Olkiluoto 3 EPR -laitosyksikön tuotantoon valmistautuminen eteni vuoden 2016 aikana. Laitosyksikön rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen kesken. Laitostoimittaja aloitti käyttöautomaatiojärjestelmien koekäytön tammikuussa ja prosessijärjestelmien testauksen huhtikuussa. TVO jätti laitosyksikön käyttöluvahakemuksen työ- ja elinkeinoministeriölle huhtikuussa. TVO odottaa saavansa käyttöluvan vuoden 2018 alkupuolella. Laitostoimittajan aikataulun mukaan laitosyksikön säännöllinen sähköntuotanto alkaa vuoden 2018 lopulla.

Työmaan henkilömäärä oli raportointikauden lopussa noin 2 000. Työmaan työturvallisuus säilyi hyvällä tasolla.

Lue lisää [TVO:n nettisivuilta](#).

Posiva aloitti käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisen

Posiva Oy vastaa omistajiensa TVO:n Olkiluodon ja Fortumin Loviisan voimalaitoksilla syntyvän käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta Olkiluodossa.

Posiva aloitti käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisen ensimmäisenä maailmassa Säteilyturvakeskuksen (STUK) annettua päätöksen, että rakentamisluvan alaiset työt voidaan aloittaa.

Vuonna 2016 perustettu Posivan tytäryhtiö Posiva Solutions Oy keskittyy Posivan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvässä suunnittelu-, tutkimus- ja kehitystoiminnassa syntyneen tietotaidon myyntiin sekä konsultointiin. Posiva Solutions teki kesäkuussa palvelusopimuksen käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvien asiantuntijapalveluiden toimittamisesta Fennovoima Oy:lle ja lokakuussa palvelusopimuksen tsekkiläisen radioaktiivisten jätteiden loppusijoituksesta vastaavan organisaation SÚRAOn kanssa.

Lue lisää [Posivan nettisivuilta](#).

Lue lisää [vastuullisista investoinneistamme nettisivuiltamme](#)

Tilinpäätös 2016

Pohjolan Voima -konsernin avainluvut 2016

IFRS	2016*	2015*	2014	2013	2012
Liikevaihto, m€	512	573	643	722	838
Liiketulos, m€	-4	-3	3	23	10
Korolliset nettovelat, m€	881	873	920	1 017	1 083
Osuus liikevaihdosta, %	172	152	143	141	129
Omavaraisuusaste, %	40	42	41	42	35
Taseen loppusumma, m€	2166	2296	2595	2577	2 398
Investoinnit (pl. sijoitukset), m€	11	18	19	24	36
Henkilökunta keskimäärin	149	199	217	270	454

* Sisältää jatkuvat ja lopetetut toiminnot.

Tutustu toimintakertomukseen ja tilinpäätökseen

Voit tutustua hallituksen toimintakertomukseen verkkovuosikertomuksestamme. Toimintakertomus ja tilinpäätös ovat luettavissa myös pdf-muodossa. Verkkovuosikertomuksen [materiaalipankissa](#) voit ladata koko vuosikertomuksen tai koota haluamasi sivut pdf-dokumentiksi.

▸ Toimintakertomus

Tilinpäätös 2016

- **Konsernin laaja tuloslaskelma**
- **Konsernin tase**
- **Konsernin rahavirtalaskelma**
- **Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista**
- **Konsernitilinpäätöksen liitetiedot**
- **Emoyhtiön tilinpäätös**
- **Hallituksen voitonjakoehdotus**
- **Tilintarkastuskertomus**

Hallituksen toimintakertomus

Toimintaympäristö

Vuonna 2016 Suomen sähkön kulutus oli 85,1 TWh (82,5 TWh vuonna 2015). Sähköä tuotettiin Suomessa 66,1 (66,2) TWh ja sitä tuotiin Suomeen nettomääräisesti ennätyselliset 19,0 (16,3) TWh. Tuontisähköllä katettiin 22,3 (19,8) prosenttia Suomen sähkön kulutuksesta. Suurin osa sähköstä tuotiin Ruotsista. Vuonna 2016 sähkön käyttö nousi Suomessa 3,1 prosenttia edellisvuodesta. Teollisuuden sähkön kulutus nousi 1,6 prosenttia ja muiden sektorien sähkön kulutus 4,6 prosenttia edellisvuodesta. Noin puolet sähkön kokonaiskulutuksen kasvusta selittyi edellisvuotta suuremmalla lämmitystarpeella.

Nord Pool Spot-kauppaa käytiin 505 TWh (489 TWh). Systemihinnan vuosikeskiarvo oli 26,91 (20,98) euroa megawattitunnilta ja Suomen aluehinnan keskiarvo 32,45 (29,66) euroa megawattitunnilta. Heikko vesitilanne Ruotsissa, nousseet polttoainehinnat sekä kasvanut kulutus nostivat sähkön hintaa Pohjoismaissa.

EUA-päästöoikeuden hinta pysyi koko vuoden alhaisena ja vaihteli 3,87 eurosta 8,33 euroon.

Metsähakesähkön tukijärjestelmää ja turpeen veron alentamista koskevat muutokset tulivat voimaan 1.3.2016.

Eduskunta on aloittanut vuoteen 2030 ulottuvan kansallisen energia- ja ilmastostrategian käsittelyn. Strategian toteuttamisen edellyttämät taloudelliset panostukset hallitus käsittelee puoliväliriihessä keväällä 2017. Uusiutuvan energian investointitukia kohdennetaan jatkossa ensisijaisesti uuden teknologian kaupallistamiseen ja taakanjakosektorille. Yhdistetyssä sähkön ja lämmöntuotannossa etusijalla ovat metsähake ja metsäteollisuuden sivuvirrat. Lakia kivihiilen käytön kieltämisestä sähkön- ja lämmöntuotannossa valmistellaan. Kielto ei koskisi hiilen käyttöä huoltovarmuus- ja poikkeustilanteissa.

Päästökauppadirektiivin uudistus on parhaillaan Euroopan parlamentin ja neuvoston käsittelyssä ja päätös on odotettavissa vuoden 2017 alussa. Avoinna on muun muassa päästövähennyskerroin, Pariisin viisivuotistarkastelujen huomioiminen, ilmaisjaon porrastus, vaikutukset markkinavakausvarantoon, kaukolämmön ilmaisjako ja puuttuminen päällekkäisen ohjauksen vaikutuksiin. Päästökaupan osalta keskustellaan myös jätteenpolton sisällyttämisestä päästökauppaan.

EU komissio julkaisi marraskuussa 2016 puhtaan energian paketin (ns. talvipaketti). Esitysten käsittely neuvostossa ja parlamentissa on alkamassa. Talvipaketin tärkeimmät kokonaisuudet ovat: uusiutuvan energian direktiivin päivitys, joka sisältää myös ehdotuksen biomassan kestävyyskriteereiksi, energiatehokkuusdirektiivin päivitykset sekä sähkömarkkinakokonaisuuden, jossa on muun muassa asetus ja direktiivi markkinoista, ACER-asetus ja asetus sähkömarkkinoiden riskeihin varautumisesta.

Pariisin ilmastopöytäkirja astui voimaan marraskuussa 2016, kun sopimuksen oli ratifioinut vähän yli 90 maata ja se kattoi globaaleista päästöistä 66 prosenttia.

Pohjolan Voiman sähkön ja lämmön tuotanto

Vuonna 2016 Pohjolan Voiman sähkön kokonaishankinta oli 13,4 (14,1) TWh. Konsernin sähkön tuotannon osuus tästä oli 12,8 TWh (13,3), josta emoyhtiön toimitukset osakkailleen olivat 12,4 (12,9) TWh. Tytäryhtiöiden toimitukset muille omistajilleen olivat 0,5 (0,4) TWh. Ostot pohjoismaisilta sähkömarkkinoilta olivat 0,5 (0,8) TWh ja myynnit 0,5 TWh (0,4). Lämmöntoimitukset olivat 5,5 (6,3) TWh.

Ydinvoiman osuus sähkön hankinnasta oli 60,8 (57,4) prosenttia. Teollisuuden Voiman Olkiluodon ydinvoimalaitos tuotti sähköä 14,4 (14,3) TWh, josta Pohjolan Voima sai omistusosuutensa mukaisesti 8,1 (8,1) TWh. Olkiluodon laitosyksikköjen yhteinen käyttökerroin oli 93,0 (93,0) prosenttia.

Vesivoiman osuus 2,0 (2,3) TWh oli 14,8 (16,3) prosenttia sähkön hankinnasta. Vesivoiman tuotanto laski edellisen vuoden tuotantoennätyksestä, mutta oli kuitenkin sateisesta alkuvuodesta ja kesästä johtuen erinomainen.

Lauhdevoimaa Pohjolan Voima tuotti 0,4 (0,4) TWh, joka oli 3,0 (2,8) prosenttia sähkön hankinnasta. Lämmön ja sähkön yhteistuotantolaitoksissa sähköä tuotettiin yhteensä 2,3 (2,5) TWh. Yhteistuotantolaitosten sähkön ja lämmön tuotannon muutokseen vaikutti tytäryhtiöiden Keravan Lämpövoima Oy:n, Järvi-Suomen Voima Oy:n ja Wisapower Oy:n myynti vuonna 2015.

Sähkön hankinta (GWh)	2012	2013	2014	2015	2016
Ydinvoima	8 165	8 296	8 372	8 086	8 136
Vesivoima	2 143	1 566	1 745	2 297	1 983
Yhteistuotanto	3 266	3 502	3 254	2 533	2 313
Lauhdevoima	995	2 193	1 200	388	396
Sähkön osto	5 613	673	753	790	545
Yhteensä	20 182	16 229	15 324	14 094	13 373

Investoinnit

Pohjolan Voima -konsernin investoinnit ilman sijoituksia ja päästöoikeuksien hankintaa olivat yhteensä 11,2 (18,1) miljoonaa euroa.

Laanilan Voima Oy investoi laitoksen sähkönjakeluun ja Pyroflow-kattilan käyttövarmuuden ylläpitoon yhteensä 3,0 miljoonaa euroa. Porin Prosessivoima Oy:ssä (PPV) tehtiin turbiinin täysrevisio sekä muutettiin varakattilan polttoaine öljystä maakaasuun. PPV:n investoinnit olivat 3,0 miljoonaa euroa. Hämeenkyrön Voima Oy investoi kierrätyspolttoaineen vastaanottolaitteistoon 1,8 miljoonaa euroa. Muut konsernin investoinnit olivat korvaus- ja perusparannusinvestointeja.

Pohjolan Voima Oy on sijoittanut rakenteilla olevaan OL3-ydinvoimalaitosprojektiin vuosina 2004 - 2016 yhteensä 720,6 (720,6) miljoonaa euroa. Sijoitukset perustuvat OL3:n rahoitussuunnitelmaan, jonka mukaan investoinnin edellyttämää omaa pääomaa kerrytetään projektin etenemisen mukaisesti.

Tutkimus ja kehitys

Tutkimus- ja kehitysmenot olivat 0,1 (vuonna 2015: 0,3 ja vuonna 2014: 0,4) miljoonaa euroa.

Tutkimus- ja kehitystoiminnassa tutkittiin mm. teknologiavaihtoehtoja teollisuuspäästädirektiivin tiukkeneviin päästövaatimuksiin.

Henkilöstö

Konsernin palveluksessa työsuhteessa oli keskimäärin 149 henkilöä (vuonna 2015: 199 ja vuonna 2014: 217) sisältäen lopetetut toiminnot. Konsernin tilikauden palkat ja palkkiot sisältäen lopetetut toiminnot olivat yhteensä 13,8 miljoonaa euroa (vuonna 2015: 16,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2014: 15,4 miljoonaa euroa).

Emoyhtiön palveluksessa työsuhteessa oli keskimäärin 65 henkilöä (vuonna 2015: 83 ja vuonna 2014: 95). Palkat ja palkkiot tilikaudella olivat yhteensä 6,1 miljoonaa euroa (vuonna 2015: 6,8 miljoonaa euroa ja vuonna 2014: 7,9 miljoonaa euroa).

Vakituisen henkilöstön keski-ikä oli konsernissa 45 (46) vuotta.

Ympäristö

Pohjolan Voiman tuotantoyhtiöistä valtaosassa on käytössä ISO 14001 -standardin mukaiset sertifioidut ympäristöjärjestelmät, joilla varmistetaan ympäristötavoitteiden toteutuminen ja jatkuva parantaminen. Viisi voimalaitostamme sertifioi vuonna 2016 ympäristöjärjestelmän vastaamaan uutta ISO 14001:2015 standardia. Suurimmalla osalla tuotantoyhtiöistä on käytössä myös energiatehokkuusjärjestelmä ETJ+ tai ISO 50001. Pohjolan Voiman yhteisyrityksen TVO:n ympäristöasioiden hallintajärjestelmä on lisäksi EMAS-rekisteröity.

Melon vesivoimalaitoksen maapadolla havaittiin kesäkuun lopussa vajoama, jota on täytetty ja maapatoa on vahvistettu injektoimalla. Maapadon kunnostustöitä ja tarkkailua on tehty yhteistyössä patoturvallisuusviranomaisten ja patoasiantuntijoiden kanssa. Maapadon kunnostustyöt eivät ole vaikuttaneet voimalaitoksen sähkötuotantoon tai aiheuttaneet ympäristövaikutuksia. Kunnostustyöt jatkuvat.

Vesistöjä säännösteltiin ja vesivoimalaitoksia käytettiin lupaehtojen mukaisesti. Kemi- ja Lijoen vesistöjen sekä merialueen kalakantojen ylläpitämiseksi istutettiin 2,7 (2,8) miljoonaa kalanpoikasta. Istutukset pystyttiin toteuttamaan lähes laadittujen istutussuunnitelmien mukaisesti. Nahkiaisten ylisiirrossa on alijäämää sekä Kemi- että Lijoella. Nahkiaisten ylisiirtopyyntisuunnitelmat eivät toteutuneet täysin, mutta niitä saatiin ylisiirrettyä veloitetta enemmän.

PVO-Vesivoima osallistui yhdessä Ijoki-alueen kuntien kanssa Pohjois-Pohjanmaan liiton loppuvuodesta 2015 käynnistämään kolmevuotiseen Lijoen vesistövisiohankeeseen. PVO-Vesivoima osallistui lisäksi Lapin liiton koordinoimaan yhteistyöryhmään, jonka tehtävänä on ohjata toimenpidesuunnitelman laatimista Kemijoen vesistöalueen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi ja valmistella hankkeita hallituksen kärkihankerahoituksen hakuun. Toimenpidesuunnitelmatyö kestää puolitoista vuotta.

Kaikki konsernin lämpövoimalaitokset kuuluvat päästökauppalain piiriin. Itse tuotetun sähkön ja lämmön hiilidioksidipäästöt olivat 1,6 (1,5) miljoonaa tonnia. Tilinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetaan vain tytäryhtiöiden hiilidioksidipäästöt 0,7 (0,7) miljoonaa tonnia, joka ei sisällä lopetettuna toimintona raportoidun PVO-Lämpövoiman päästöjä 0,0 (0,2) miljoonaa tonnia. Muut päästöt ilmaan laskivat. Rikkidioksidipäästöt olivat 1,4 (1,5) tuhatta tonnia, typenoksidipäästöt 2,7 (3,3) tuhatta tonnia ja hiukkaspäästöt 0,1 (0,2) tuhatta tonnia.

Teollisuuspäästöjen direktiivin (IE = Industrial Emissions) mukaiset uudet ilmapäästöjen raja-arvot astuivat Suomessa voimaan vuoden 2016 alusta. Typen oksidien (NOx) vähentäminen on vaikeinta suurelle osalle konsernin voimalaitosten kattiloita ja eri teknologiamahdollisuuksia selvitetään. Osa Pohjolan Voiman laitoksista kuuluu teollisuuspäästädirektiivin kansalliseen siirtymäsuunnitelmaan, jonka Euroopan komissio hyväksyi 10.3.2014. Siirtymäsuunnitelma antaa joustoa kiristyvien päästöraja-arvojen käyttöönottoon. Siirtymäsuunnitelmakausi on 1.1.2016 - 30.6.2020, jolloin rikkidioksidin, typen oksidien ja hiukkasten päästöjä seurataan päästöpitoisuuden lisäksi tonnimääräisinä kokonaispäästöinä.

Kymin Voima Oy:n ja Laanilan Voima Oy:n valitukset vuoden 2015 ympäristölupapäätöksistä ovat Vaasan hallinto-oikeuden käsiteltävänä. Kaukaan Voima Oy:n valitus on Korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävänä.

Pohjolan Voimalla tai sen tytär-, osakkuus- tai yhteisyrityksillä ei ole tiedossa olevia kattamattomia ympäristövastuita. Pohjolan Voiman tarkemmat ympäristötiedot esitetään kotisivuilla www.pohjolanvoima.fi. Teollisuuden Voima raportoi ydinvoimatuotannon ympäristöasioista kotisivuillaan www.tvo.fi ja erillisessä yhteiskuntavastuuraportissa.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa strategian toteutuminen ja liiketoiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen sekä turvata toiminnan jatkuvuus ja häiriöttömyys. Riskienhallintaa toteutetaan konsernin riskienhallintapolitiikan mukaisesti. Riskienhallinnan toimintamalli on hajautettu.

Tavoitteiden toteutumista vaarantavat riskit arvioidaan ja niiden hallitsemiseksi määritellään toimenpiteet. Riskien merkittävyyttä arvioidaan toteutumistodennäköisyyden ja vaikutuksen summana, jossa vaikutusta ei arvioida euromääräisenä.

Kaikissa Pohjolan Voiman yhtiöissä on suojauduttu vahinkoriskien varalta huolehtimalla kunnossapidosta, työturvallisuudesta, henkilöstön riittävästä koulutuksesta sekä muilla tarvittavilla toimenpiteillä ja konsernin vakuutuspolitiikan mukaisin vakuutuksin.

Merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät

Konsernin merkittävimmät riskit liittyvät yhteisyritys Teollisuuden Voiman OL3-projektin valmistumiseen. Laitosyksikön kaupallisen sähköntuotannon piti alkaa huhtikuun lopussa 2009. Valmistuminen on kuitenkin viivästynyt. Teollisuuden Voima sai laitostoimittajalta syyskuussa 2014 päivitetyn aikataulun, jonka mukaan laitosyksikön säännöllinen sähköntuotanto alkaa loppuvuodesta 2018. Viiveestä aiheutuu lisäkustannuksia ja menetyksiä, joista Teollisuuden Voima on Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisessa välimiesmenettelyssä vaatinut OL3:n avaimet käteen -laitostoimittajalta korvausta.

Muutokset konsernirakenteessa

Pohjolan Voima Oy ja Kokkolan Energia Oy allekirjoittivat 29.12.2016 kauppakirjan Pohjolan Voiman tytäryhtiön Kokkolan Voima Oy:n koko osakekannan myymisestä Kokkolan Energialle. Osakkeiden omistusoikeus siirtyi 31.12.2016.

Talous

Pohjolan Voima toimii omakustannushintaperiaatteella. Osakkaat maksavat kiinteät kustannukset omistuksen mukaisesti riippumatta siitä, onko teho- tai energiaosuutta käytetty vai ei ja muuttuvat kustannukset toimitettujen energiamäärien mukaan. Toimintaperiaatteesta johtuen taloudellisten tunnuslukujen esittäminen ei ole tarkoituksenmukaista liiketoiminnan, taloudellisen aseman tai tuloksen ymmärtämiseksi.

Pohjolan Voiman rahoitustoiminnan tavoitteet ja riskit on määritelty emoyhtiön hallituksen hyväksymässä rahoituspolitiikassa. Pohjolan Voiman liiketoiminnan rahoitusriskit liittyvät likviditeetti-, markkina- ja luottoriskeihin. Rahoitusriskien hallintaa on käsitelty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 3. Rahoitusriskien hallinta.

Emoyhtiöllä on käytössään maksuvalmiutta turvaava 300 (300) miljoonan euron valmiusluottosopimus, josta oli vuoden lopussa nostamatta 300 (300) miljoonaa euroa. Sopimus on voimassa kesäkuuhun 2021 saakka ja siinä on vuoden jatko-optio. Lyhytaikaisen varainhankinnan hoitamiseen konsernilla oli 300 (300) miljoonan euron kotimainen yritystodistusohjelma, josta käyttämättä oli 190 (183) miljoonaa euroa. Konsernin maksuvalmius on hyvä. Korollinen nettovelka oli vuoden lopussa 880,8 (872,7) miljoonaa euroa. Valuuttakurssiriskin alaista velkaa ei ollut.

Konsernin omavaraisuusaste oli vuoden lopussa 39,8 (41,7) prosenttia.

Konsernin liikevaihto jatkuvista toiminnoista oli 507,0 (499,7) miljoonaa euroa.

PVO-Lämpövoima Oy:n, jonka laitosten tuotannollinen toiminta lopetettiin vuonna 2015, liiketoiminta on raportoitu lopetettuna toimintona konsernin tilinpäätöksessä.

Konsernin tilikauden tulos oli -17,1 (-13,3) miljoonaa euroa. Tilikauden tappio aiheutui osakkuusyhtiötuloksista.

Osakepääoma ja osakeannit

Tilikaudella ei merkitty osakeanteja.

Yhtiö alensi C-sarjan osakkeiden kappalemäärää 7.107.592 kappaleesta 2.224.498 kappaleeseen ja uusi kappalemäärä rekisteröitiin 25.5.2016. Alentamisen jälkeen C-sarjan ylikurssirahastosta maksettiin osakkaille pääoman palautusta 50,0 miljoonaa euroa.

Yhtiö alensi M-sarjan osakkeiden kappalemäärää 1.736.679 kappaleesta 307.707 kappaleeseen ja uusi kappalemäärä rekisteröitiin 25.5.2016. Alentamisen jälkeen M-sarjan ylikurssirahastosta maksettiin pääoman palautusta 13,6 miljoonaa euroa sarjan osakkaille.

K1-sarjan osakkaalle palautettiin yhtiökokouksen päätöksellä pääomaa ylikurssirahastosta 4,8 miljoonaa euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta 2,5 miljoonaa euroa joulukuussa 2016.

Taulukko: Pohjolan Voima Oy:n omistajat (yleisomistus)

Osakas	Omistus-% 31.12.15	Omistus-% 31.12.16
EPV Energia Oy	6,419	5,462
Etelä-Suomen Voima Oy	1,858	1,434
Helen Oy	0,849	0,598
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	3,884	1,872
Kemira Oyj (ml. eläkesäätiö Neliapila)	4,346	4,984
Kokkolan Energia Oy	2,328	2,409
Kymppivoima Oy	9,333	5,765
Metsä Group (Metsäliitto, Metsä Fibre, Metsä Board Oyj)	3,013	3,644
Myllykoski Oyj*)	0,874	0,61
Oulun Energia Oy	1,744	0,926
Outokumpu Oyj	0,081	0,098
Oy Perhonjoki Ab	2,298	2,183
Porin kaupunki	1,755	1,412
Rautaruukki Oyj	0,064	0,078
Stora Enso Oyj	15,17	15,544
UPM Energy Oy*)	0	47,346
UPM Paper ENA Oy*)	0	3,533
UPM-Kymmene Oyj*)	42,825	0
Vantaan Energia Oy	0,314	0,221
Yara Suomi Oy (ml. eläkesäätiö)	1,55	1,881
Pohjolan Voima Oy**)	1,295	0

*) Yhtiö kuuluu UPM-Kymmene konserniin.

***) H-sarjan osakkeet hankittu osakkailta 22.12.2015 ja osakkeiden mitätöinti oli käynnissä

Yhtiön johto

Varsinaisessa yhtiökokouksessa 22.3.2016 hallituksen varsinaisiksi jäseniksi valittiin johtaja Tapio Korpeinen (UPM-Kymmene Oy), talusjohtaja Seppo Parvi (Stora Enso Oy), strategiajohtaja Hannu Anttila (Metsä Group), lakiasiaintojohtaja Jukka Hakkila (Kemira Oy), toimitusjohtaja Anders Renvall (Kymmene Oy), johtaja Tapani Sointu (UPM-Kymmene Oy), toimitusjohtaja Rami Vuola (EPV Energia Oy), energiajohtaja Markku Vartia (Vantaan Energia Oy) ja apulaiskaupunginjohtaja Kari Hannus (Porin kaupunki).

Hallituksen järjestäytymiskokouksessa 22.3.2016 Tapio Korpeinen valittiin puheenjohtajaksi ja Seppo Parvi varapuheenjohtajaksi. Hallitus kokoontui vuoden 2016 aikana 12 (15) kertaa. Yhtiön toimitusjohtajana on toiminut diplomi-insinööri, kauppatieteiden maisteri Lauri Virkkunen.

Käynnissä olevat merkittävät oikeusprosessit

TVO jätti vuonna 2012 kanteen ja vastineen Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisessa välimiesmenettelyssä koskien OL3:n valmistumisen viivästymistä ja siitä aiheutuneita kustannuksia. TVO:n heinäkuussa 2015 päivittämä rahamääräinen arvio yhtiön kustannuksista ja menetyksistä on noin 2,6 miljardia euroa joulukuuhun 2018 asti. Laitostoimittajan helmikuussa 2016 päivittämä rahamääräinen vaatimus on kokonaisuudessaan noin 3,52 miljardia euroa.

Välimiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäätöksen marraskuussa 2016. Osapäätös käsitteli riidan alkuvaiheiden asioita, kuten aikataulua, lisensointia ja lisensoitavuutta sekä järjestelmäsunnittelua. Osapäätöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Osapäätös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin. Välimiesmenettely on edelleen kesken ja lisää osapäätöksiä on tulossa ennen lopullista päätöstä, jolla välimiesoikeus määrittää osapuolten korvausvelvollisuudet.

TVO pitää vaatimuksiaan hyvin perusteltuina ja on todennut laitostoimittajan vaateet perusteettomiksi. Osapäätöksen sisältö vahvistaa tätä näkemystä.

TVO jätti hakemuksen syyskuussa 2016 Nanterren kaupalliseen tuomioistuimeen Ranskassa, koska TVO ei ole saanut yksityiskohtaista tietoa Arevalta sen liiketoiminnan uudelleenjärjestelystä ja sen vaikutuksista OL3-projektiin. Hakemuksen tavoitteena on saada kiireellisesti varmistus siitä, että kaikki tarvittavat taloudelliset ja muut resurssit, erityisesti EPR-teknologiaosaamiseen liittyen, on suunnattu OL3-projektin loppuunsaattamiseen ja pitkäaikaiseen käyttöön ja että laitostoimittaja Areva-Siemens täyttää kaikki laitostoimitussopimuksen mukaiset velvoitteensa ja vastuunsa.

Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt (AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG) ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista.

TVO ei ole kirjannut saatavia eikä varauksia välimiesmenettelyssä esitettyjen vaatimusten perusteella.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

TVO jätti 26.1.2017 Olkiluoto 1 ja 2 -ydinvoimalaitosyksiköiden uuden käyttölupahakemuksen valtioneuvoston päätettäväksi TEM:öön. Käyttölupaa haetaan vuoden 2038 loppuun saakka. Voimassa oleva 20 vuoden käyttölupa on uusittava vuoden 2018 loppuun mennessä.

Euroopan Unionin komissio teki tammikuussa 2017 Ranskan ydinvoimajärjestelyjen valtionapuun liittyvän myönteisen ehdollisen päätöksen. TVO edellyttää, että järjestelyssä kaikki sen laitostoimittajan velvollisuudet hoidetaan laitostoimitussopimuksen mukaisesti ja että OL3 EPR -projektin loppuunsaattaminen varmistetaan laitostoimittajan ilmoittaman aikataulun mukaisesti eli vuoden 2018 lopulla.

Konserniyhtiö Powest Oy:n omistamat PVO-Alueverkko Oy:n osakkeet myytiin ja omistusoikeus osakkeisiin siirtyi 31.1.2017. Samassa yhteydessä Pohjolan Voima Oy, PVL-Lämpövoima Oy ja PVO-Vesivoima Oy myivät omistamiaan sähköverkkokomponentteja. Järjestelystä syntyi merkittävä myyntivoitto Powestiin.

Kaanaan teollisuuspuistossa Porissa syttyi 30.1.2017 tulipalo, mikä aiheutti suuria vahinkoja Porin Prosessivoima Oy:n tuottamaa höyryä käyttävälle teollisuudelle. Höyryn toimitukset Kaanaan teollisuusalueelle on toistaiseksi keskeytetty. Palon aiheuttamien vahinkojen selvitys on alkanut. Kaanaan teollisuuspuiston höyryntoimituskatkon pituus ei ole tiedossa.

PVO-Lämpövoima jätti tammikuussa 2017 tarjouksen Kristiinankaupungin ja Porin Tahkoluodon kivihiihvoimalaitoksista seuraavalle tehoreservijärjestelmäkaudelle 1.7.2017-30.6.2020. Energiavirasto teki 20.2.2017 päätöksen, eikä kumpikaan laitos tullut valituksi. Laitokset ovat pitkäaikaisessa säilönnässä ja niiden realisoinnin selvittämistä jatketaan. Tilinpäätöksessä laitokset on arvostettu alimman arvon periaatteella.

Fortum Power ja Heat Oy:n Meri-Porin laitososuus hyväksyttiin tehoreserviin. Järjestelyn vaikutuksia TVO:n Meri-Pori osuuden käyttöön selvitetään.

Tulevaisuuden näkymät

Teollisuuden Voima jatkaa OL3 EPR-ydinvoimalaitosyksikön toteutusta ja tuotantokäyttöön valmistautumista sekä laitostoimittajan tukemista projektin loppuunsaattamisessa. Laitosyksikön rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen kesken. TVO jätti huhtikuussa 2016 OL3-käyttölupahakemuksen TEM:lle. Päätöksen käyttöluvan myöntämisestä tekee valtioneuvosto TEM:n esityksen pohjalta. TVO odottaa saavansa käyttöluvan vuoden 2018 alkupuolella.

Posiva Oy on siirtynyt käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitushankkeessaan suunnitteluvaiheesta konseptin ja kustannusten optimointivaiheeseen. Eurajoen kunta myönsi rakennusluvan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitokselle toukokuussa 2016. Kapselointilaitoksen pohjan louhinta aloitettiin joulukuussa.

Posivan kokonaan omistama tytäryhtiö Posiva Solutions Oy perustettiin kesäkuussa 2016. Yhtiö keskittyy Posivan käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvässä suunnittelu-, tutkimus- ja kehitystoiminnassa syntyneen tietotaidon myyntiin sekä konsultointiin.

Hallituspuolueiden puheenjohtajat Sipilä, Soini ja Orpo päättivät 15.9.2016, että edellytyksiä koskiensuojelulain päivittämiselle ei ole. Päätöksen jälkeen Kollaja-hankkeen valmistelu lopetettiin, eikä valmiutta hankkeen uudelleen käynnistämiseen pidetä yllä.

Hallitusohjelman toimintasuunnitelman "Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin" -kärkihanke yhtenä toimenpiteenä on vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen pilottikohteissa kalatiestrategian toimeenpanolla. Iijoen ja Kemijoen hankkeet on mahdollista saada pilottikohteiksi ja kärkihankerahoituksen piiriin.

Suurten polttolaitosten parhaan tekniikan päätelmistä päätetään vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä ja päätelmät tulevat voimaan vuoden 2017 lopulla. Tämän jälkeen laitosten toiminnan on vastattava vaatimuksia neljän vuoden päästä. Kansallisen ohjeistuksen valmistelu alkoi vuoden 2017 alussa. Asiakirjan soveltamisalaan kuuluu 11 Pohjolan Voiman voimalaitosta ja 21 kattilaa. Pohjolan Voiman jatkaa investointitarpeiden arviointia ja valmistautuu laitosten luvittamiseen.

Hallituksen voitonjakoehdotus

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31. joulukuuta 2016 olivat 281.045.222,03 euroa, josta tilikauden tulos oli -5.144.766,45 euroa. Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että tilikauden tulos siirretään edellisten tilikausien tulostilille ja että osinkoa ei jaeta.

KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA

1 000 €	Liitetieto	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Jatkuvat toiminnot			
Liikevaihto	6	507 020	499 746
Liiketoiminnan muut tuotot	7	10 114	50 523
Materiaalit ja palvelut	8	-400 716	-383 262
Henkilöstökulut	9	-11 340	-12 228
Poistot ja arvonalentumiset	10	-40 479	-39 884
Liiketoiminnan muut kulut	11,12	-56 117	-93 082
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	13	-11 991	-740
Liikevoitto/-tappio		-3 509	21 073
Rahoitustuotot	14	3 145	8 213
Rahoituskulut	14	-15 879	-17 317
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä		-12 734	-9 104
Voitto/tappio ennen veroja		-16 243	11 969
Tuloverot	15	0	-59
Tilikauden voitto/tappio jatkuvista toiminnoista		-16 243	11 910
Lopetetut toiminnot			
Tilikauden voitto/tappio lopetetuista toiminnoista		-859	-25 187
Tilikauden voitto/tappio		-17 102	-13 277
MUUT LAAJAN TULOKSEN ERÄT:			
Erät, jotka saatetaan tulevaisuudessa siirtää tulosvaikutteisiksi			
Osuus yhteisyritysten muun laajan tuloksen eristä			
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset	18	-217	-13 689
Rahavirran suojaukset	18	-4 380	11 643
Tilikauden muut laajan tuloksen erät yhteensä		-4 597	-2 046
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-21 699	-15 323
Tilikauden tuloksen jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		-17 491	-14 167
Määräysvallattomille omistajille		389	890
		-17 102	-13 277
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		-22 088	-16 213
Määräysvallattomille omistajille		389	890
		-21 699	-15 323

KONSERNIN TASE

1 000 €	Liitetieto	31.12.2016	31.12.2015
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	16	283 920	288 270
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	17	564 446	601 767
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	18	758 984	775 572
Myytavissä olevat rahoitusvarat	19	586	586
Lainat ja muut saamiset	20	324 291	342 621
Pitkäaikaiset varat yhteensä		1 932 227	2 008 816
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	22	8 040	14 949
Myyntisaamiset ja muut saamiset	20	152 097	164 028
Rahavarat	21	50 821	79 550
Lyhytaikaiset varat yhteensä		210 958	258 527
Myytävänä olevat varat	23	23 254	28 651
Varat yhteensä		2 166 439	2 295 994
OMA PÄÄOMA			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	24	64 108	64 108
Osakeanti		49 305	49 305
Ylikurssirahasto		220 292	288 683
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		286 190	297 894
Arvonmuutosrahasto		2 910	7 507
Kertyneet voittovarot		198 039	206 347
Yhteensä		820 844	913 844
Määräysvallattomien omistajien osuus		41 035	43 175
Oma pääoma yhteensä		861 879	957 019
VELAT			
Pitkäaikaiset velat			
Varaukset	25	3 889	4 826
Laskennalliset verovelat	26	843	853
Rahoitusvelat	27	1 084 562	1 053 437
Muut velat	27,29	3 626	3 359
Pitkäaikaiset velat yhteensä		1 092 920	1 062 475
Lyhytaikaiset velat			
Rahoitusvelat	27	138 339	213 636
Ostovelat ja muut velat	28	72 742	62 864
Lyhytaikaiset velat yhteensä		211 081	276 500
Velat liittyen myytävänä oleviin varoihin	23	559	0
Velat yhteensä		1 304 560	1 338 975
Oma pääoma ja velat yhteensä		2 166 439	2 295 994

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA

1 000 €	Liitetieto	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirrat			
Tilikauden voitto/tappio		-16 243	11 910
Oikaisut tilikauden voittoon/tappioon	5	65 571	41 593
Käyttöpääoman muutokset	5	41 446	-15 093
Maksetut korot ja muut rahoituskulut		-15 219	-17 463
Saadut korot		2 996	3 372
Maksetut verot		-57	-236
Liiketoiminnan nettorahavirta		78 494	24 083
Investointien rahavirrat			
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin käyttöomaisuushyödykkeisiin	16,17	-9 760	-19 346
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntitulot	16,17	25 718	637
Myydyt muut osakkeet	16,17	0	85
Myydyt tytäryhtiöosakkeet	4	7 645	51 677
Pääoman palautukset		0	3 900
Lainasaamisten takaisinmaksut	20	1 941	45 091
Myönnettyt lainat	20	-4	-60 425
Lyhytaikaisten sijoitusten lisäys (+) tai vähennys (-)		-73	-56
Saadut osingot		2	1
Investointien nettorahavirta		25 469	21 564
Rahoituksen rahavirrat			
Osakeannista saadut maksut	24	0	62 934
Pääoman palautukset	23,24	-70 913	0
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	23,24	0	-50 789
Pitkäaikaisten lainojen nostot	27,23	23 223	217 699
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	27,23	-22 520	-69 735
Vakuudellisten rahoitusvelkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	27,23	-13 572	-12 046
Lyhytaikaisten korollisten velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	27,23	-39 534	-183 408
Maksetut osingot		-2 530	-632
Rahoituksen nettorahavirta		-125 846	-35 977
Rahavarojen muutos		-21 883	9 670
Rahavarat tilikauden alussa		77 155	77 340
Rahavarojen muutos		-21 883	9 670
Yritysjärjestelyjen rahavarat		-2 406	-9 855
Rahavarat tilikauden lopussa, jatkuvat toiminnot		52 866	77 155
Lopetetun toiminnon rahavarat		-2 045	2 395
Rahavarat tilikauden lopussa	21	50 821	79 550

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

1 000 €	Liite- tieto	Osake- pääoma	Osake- anti	Yli- kurssi- rahasto	Arvon muu- tos- rahasto	Sijoitun vapaan oman pääoman rahasto	Oman pääoman ehtoinen laina	Kertyneet voittovarot	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräysval- lattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015		64 912	109 537	336 778	9 553	243 347	35 109	214 017	1 013 253	51 373	1 064 626
Laaja tulos											
Tilikauden tulos								-14 167	-14 167	890	-13 277
Muut laajan tuloksen erät											
Rahavirran suojaukset					11 643				11 643		11 643
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset					-13 689				-13 689		-13 689
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	0	-2 046	0	0	-14 167	-16 213	890	-15 323
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä											
Osakeanti	24	1 890	-60 232			61 044			2 702		2 702
Siirto kertyneisiin voittovaroihin	24					-6 497		6 497	0		0
Määräysvallattomien omistajien jako-osuus puretusta yhtiöstä ja myydyistä yhtiöistä									0	-8 456	-8 456
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti		-741		-6 251		-43 797			-50 789		-50 789
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon		-1 953		-41 844		43 797			0		0
Oman pääoman ehtoisen lainan lyhennys	24						-35 109		-35 109		-35 109
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		-804	-60 232	-48 095	0	54 547	-35 109	6 497	-83 196	-8 456	-91 652
Osingonjako määräysvallattomille omistajille									0	-632	-632
Oma pääoma 31.12.2015		64 108	49 305	288 683	7 507	297 894	0	206 347	913 844	43 175	957 019
Oma pääoma 1.1.2016		64 108	49 305	288 683	7 507	297 894	0	206 347	913 844	43 175	957 019
Laaja tulos											
Tilikauden tulos								-17 491	-17 491	389	-17 102
Muut laajan tuloksen erät											
Rahavirran suojaukset					-4 380				-4 380		-4 380
Myytavissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset					-217				-217		-217
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	0	-4 597	0	0	-17 491	-22 088	389	-21 699
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä											
Siirto kertyneisiin voittovaroihin	24					-9 183		9 183	0		0
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon				-18 391		18 391			0		0
Pääoman palautus	24			-50 000		-20 912			-70 912		-70 912
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	-68 391	0	-11 704	0	9 183	-70 912	0	-70 912
Osingonjako määräysvallattomille omistajille									0	-2 529	-2 529
Oma pääoma 31.12.2016		64 108	49 305	220 292	2 910	286 190	0	198 039	820 844	41 035	861 879

Oman pääoman ehtoiset lainat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon sisällyttäen transaktiomenot. Oman pääoman ehtoisilla lainoilla ei ole eräpäivää mutta lainanottaja voi maksaa lainan takaisin valintansa mukaan yhdessä tai useammassa erässä. Lainanottajan hallituksella on oikeus päättää, että lainoille ei joltakin kuluvalta koronmaksukaudelta makseta korkoa. Maksamatta jäänyt korko ei kumuloidu seuraaville koronmääräytymisjaksoille.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

[1 Laadintaperiaatteet](#)

[2 Johdon harkintaa edellyttävät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät](#)

[3 Rahoitusriskien hallinta](#)

[4 Myytyjä pitkäaikaisia omaisuuseräitä ja hankitut liiketoiminnot](#)

[5 Rahavirtalaskelman liitetiedot](#)

[6 Liikevaihto](#)

[7 Liiketoiminnan muut tuotot](#)

[8 Materiaalit ja palvelut](#)

[9 Henkilöstökulut](#)

[10 Poistot ja arvonalentumiset](#)

[11 Liiketoiminnan muut kulut](#)

[12 Tutkimus- ja kehittämismenot](#)

[13 Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista](#)

[14 Rahoitustuotot ja -kulut](#)

[15 Tuloverot](#)

[16 Aineettomat hyödykkeet](#)

[17 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet](#)

[18 Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä](#)

[19 Myytävissä olevat sijoitukset](#)

[20 Lainat- ja muut saamiset](#)

[21 Rahavarat](#)

[22 Vaihto-omaisuus](#)

[23 Myytävänä olevat varat ja velat](#)

[24 Oma pääoma](#)

[25 Varaukset](#)

[26 Laskennalliset verovelat](#)

[27 Rahoitusvelat](#)

[28 Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat](#)

[29 Johdannaissopimukset](#)

[30 Rahoitusvarat ja -velat IAS 39:n mukaisissa ryhmissä sekä käyvät arvot](#)

[31 Ehdolliset velat ja varat sekä hankintasitoumukset](#)

[32 Muut vuokrasopimukset](#)

[33 Päästöoikeudet](#)

[34 Lähipiiritapahtumat](#)

[35 Osakeomistuksen jakauma ja tiedot osakkeen omistajista](#)

[36 Tilikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat](#)

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

1 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernin perustiedot

Pohjolan Voima Oy (PVO) tytäryhtiöineen muodostavat Pohjolan Voima konsernin. Konsernin emoyhtiön, Pohjolan Voima Oy:n, rekisteröity kotipaikka on Helsinki.

Pohjolan Voima on yksityinen energia-alan konserni. Konsernin tuotantokapasiteetti koostuu 28 voimalaitoksesta, jotka sijaitsevat 15 paikkakunnalla. Tuotantomuotoja ovat vesi-, ydin- ja lämpövoima.

Jäljennöksiä konsernitilinpäätöksestä on saatavilla Internet-osoitteessa www.pohjolanvoima.fi ja PVO:n Helsingin konttorista osoitteessa Töölönkatu 4, 00100 Helsinki.

PVO:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 28.2.2017 tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan yhtiökokous voi muuttaa tai hylätä tilinpäätöksen.

Laatimisperusta

Tilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2016 voimassaolevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot täyttävät myös suomalaisen kirjanpito- ja yhteisöainsäädännön vaatimukset.

Konsernitilinpäätöstiedot esitetään tuhansina euroina.

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Tietoa harkinnasta, jota johto on käyttänyt konsernin noudattamia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja jolla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin, on esitetty kohdassa ”Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät”.

Omakustannuseriaate

Yhtiöjärjestyksen mukaisesti PVO toimittaa sähköä ja lämpöä osakkailleen omakustannushintaperiaatteella (ns. mankalaperiaatteella) eli luovuttaa tuottamansa tai hankkimansa energian osakkailleen näiden kunkin osakesarjan omistuksen suhteessa. Kyseisen osakesarjan osakas vastaa yhtiötä kohtaan yhtiöasiakirjoissa määritellyistä muuttuvista ja kiinteistä vuosikustannuksista. Emoyhtiön hallinnon kustannukset katetaan veloittamalla ne osana kiinteää vuosikustannusta yhtiöasiakirjoissa tarkemmin määritetyllä tavalla.

PVO:n yhtiöjärjestyksen mukaan kunkin osakkaan vastuuosuus vuosikustannuksista rajoittuu aina osakeomistuksen suhteellista osuutta kaikista saman sarjan osakkeista vastaavaan määrään eikä toisen osakkaan mahdollinen laiminlyönti laajenna osakeomistukseen perustuvaa osakkaan vastuuta. Osakkaat vastaavat yhtiöjärjestyksen 4§:ssä mainituista kustannuksista.

Konsolidointiperiaatteet

Tytäryhtiöt

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Pohjolan Voima Oy:n ja sen tytäryhtiöiden tilinpäätökset. Tytäryhtiöiksi katsotaan ne yhtiöt, joissa konsernilla on määräysvalta. Konsernilla on yrityksessä määräysvalta, jos sillä on yritystä koskeva valta; se altistuu yrityksen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja se pystyy käyttämään yritystä koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään. Tytäryhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä päivästä lukien, jona konserni on saanut määräysvallan. Yhdistely lopetetaan, kun määräysvalta lakkaa. Tytäryhtiöiden tilinpäätösten laatimisperiaatteita on tarvittaessa muutettu vastaamaan konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Liiketoimintojen yhdistämiset käsitellään hankintamenomenetelmällä. Tytäryrityksen hankinnasta maksettava vastike on luovutettujen varojen, liikkeeseen laskettujen oman pääoman ehtoisten instrumenttien ja syntyvien tai vastattaviksi otettujen velkojen käypä arvo. Luovutettu vastike sisältää ehdollisesta vastikejärjestelystä johtuvan omaisuuserän tai velan käyvän arvon. Hankintaan liittyvät menot kirjataan kuluiksi toteutuessaan. Hankinnan kohteen yksilöitävissä olevat hankitut varat sekä vastattaviksi otetut velat ja ehdolliset velat arvostetaan alun perin niiden hankinta-ajankohdan käypään arvoon. Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa kirjataan hankintakohtaisesti joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Määrä, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistetun osuuden käypä arvo yhteen laskettuina ylittävät hankitun yhtiön yksilöitävissä olevan nettovarallisuuden hankinta-ajankohdan käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos luovutetun vastikkeen, määräysvallattomien omistajien osuuden ja aiemmin omistetun osuuden yhteismäärä on pienempi kuin hankitun tytäryrityksen nettovarallisuus, erotus kirjataan laajaan tuloslaskelmaan.

Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat voitot ja sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta.

Osakkuus- ja yhteisjärjestelyt

Osakkuusyhtiöt ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, mutta joissa sillä ei ole määräysvaltaa. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääsääntöisesti silloin, kun konserni omistaa 20-50 % yhtiön äänimäärästä tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta mutta ei määräysvaltaa. Yhteisjärjestely on joko yhteinen toiminto tai yhteisyritys. Yhteisyritykset ovat järjestelyjä, joissa konserni on sopimukseen perustuvalla järjestelyllä sitoutunut jakamaan taloudellisia ja liiketoiminnallisia periaatteita koskevan määräysvallan muiden osapuolten kanssa ja jossa konsernilla on oikeuksia järjestelyn nettovarallisuuteen. Konsernin kaikki yhteisjärjestelyt ovat yhteisyrityksiä.

Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksistä lasketaan pääomaosuusmenetelmää käyttäen ja ne on alun perin kirjattu hankintamenuon. Tämän menetelmän mukaan konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyrityksen tilikauden voitosta tai tappiosta esitetään tuloslaskelmassa ja osuus sellaisista omassa pääomassa tapahtuneista muutoksista, joita ei ole kirjattu sijoituskohteessa tulosvaikutteisesti esitetään omassa pääomassa. Taseessa esitetään konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrityksen nettovarallisuudesta yhdessä hankinnasta syntyneen liikearvon (vähennettynä mahdollisilla kertyneillä arvonalennuksilla) kanssa. Pääomaosuusmenetelmän soveltaminen lopetetaan, kun sijoituksen kirjanpitoarvo osakkuus- tai yhteisyrityksessä on laskenut nolleen, ellei konserni ole sitoutunut osakkuus- tai yhteisyritysten velvoitteiden täyttämiseen. Konsernin ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisistä liiketoimista syntyneet realisoitumattomat voitot ja tappiot eliminoidaan konsernin omistuosuuden mukaisesti, jollei tappio anna viitteitä omaisuuserän arvonalentumisesta. Osakkuus- ja yhteisyritysten tilinpäätösten laatimisperiaatteita on tarvittaessa muutettu vastaamaan konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Määräysvallattomien omistajien osuudet

Tilikauden tuloksen jakautuminen emoyhtiön ja määräysvallattomille omistajille esitetään tuloslaskelmassa ja määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omista pääomista esitetään omana eränä taseessa oman pääoman osana.

Määräysvallattomien omistajien kanssa toteutuneita liiketoimia käsitellään kuten konsernin omistajien kanssa toteutuneita. Kun määräysvallattomilta omistajilta ostetaan osakkeita, maksetun vastikkeen ja tytäryrityksen nettovaroista hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot tytäryhtiöiden osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan.

Kun määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan käypään arvoon ja kirjanpitoarvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyrityksenä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta yrityksestä aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään ikään kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä voi tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

Ulkomaan rahan määräiset tapahtumat

Konsernin ja emoyhtiön ja kaikkien sen tytä-, osakkuus- ja yhteisyritysten toiminta- ja esittämismuuttua on euro.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat muunnetaan euroiksi Euroopan keskuspankin noteeraamaan tapahtumapäivän kurssiin. Ulkomaan rahan määräiset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin käyttäen. Liiketapahtumista ja monetaaristen saamisten ja velkojen muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi silloin, kun ne täyttävät kassavirran tai nettoinvestoinnin suojauslaskennan kriteerit, ne kirjataan omaan pääomaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolella. Rahoituksen kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät tuloslaskelman eriin rahoitustuotot ja -kulut. Ei-monetaariset hankintamenuon arvostetut erät arvostetaan tapahtumapäivän kurssiin. Konsernissa ei ole ei-monetaarisia käypään arvoon arvostettavia ulkomaan rahan määräisiä eriä.

Tuloutusperiaatteet

Konserni toimii energialiiketoiminnassaan omakustannushintaperiaatteella. Energiaan liittyvässä palveluliiketoiminnassa konserni ei toimi omakustannushintaperiaatteella. Tuotot määräytyvät saadun vastikkeen perusteella energiaa tai palveluja luovutettaessa. Kaikki tuotot esitetään vähennettynä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla. Tuotot on kirjattu seuraavasti:

Energian myynti ja muu liikevaihto

Energian myyntituotot kirjataan toimituksen perusteella. Kirjatut myyntituotot osakkaille perustuvat toimitettuihin määriin. Palvelumyyntiin sisältyy pääasiassa hallinto-, käyttö-, kunnossapito- ja verkkopalvelumyynnejä. Palvelujen myyntituotot kirjataan tuloksi sillä tilikaudella, jolla palvelu tuotetaan asiakkaalle.

Muut tuotot

Tavanomaisen liiketoiminnan ulkopuoliset tuotot sisältyvät muihin tuottoihin. Tähän ryhmään luetaan vuokratuotot ja kertaluonteiset erät kuten aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot. Vuokratuotot tuloutetaan tasaerinä vuokraudelle. Käyttöomaisuushyödykkeiden myynti tuloutetaan toimituksen tapahduttua ja omistukseen liittyvien merkittävien riskien ja etujen siirryttyä ostajalle.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimus- ja kehittämismenot kirjataan kuluksi, kun ne syntyvät ja ne sisältyvät konsernituloslaskelman muihin kuluihin. Mikäli kehittämismenojen arvioidaan kerryttävän tuloja tulevaisuudessa, kyseiset menot aktivoidaan aineettomiksi hyödykkeiksi ja kirjataan kuluksi oletetun taloudellisen vaikutusajan aikana. Konsernissa ei ole tällä hetkellä aktivointiedellytykset täyttäviä kehittämismenoja.

Korkotuotot ja osingot

Korkotuotot on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä ja osinkotuotot silloin, kun oikeus osinkoon on syntynyt.

Vieraan pääoman menot

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet paitsi, jos ne johtuvat voimalaitoksen rakentamisesta. Tällöin vieraan pääoman menot aktivoidaan osaksi kyseisen hyödykkeen hankintamenoa.

Tuloverot

PVO toimittaa sähköä ja lämpöä osakkailleen omakustannushintaperiaatteella (ns. mankalaperiaatteella) eli luovuttaa tuottamansa tai hankkimansa energian osakkailleen näiden kunkin osakesarjan omistuksen suhteessa.

Omakustannushintaperiaatteen mukaan konserni ei tule maksamaan veroa energialiiketoiminnastaan, joten konserni ei kirjaa laskennallisia verovelkoja energialiiketoiminnassaan. Energiaan liittyvästä palveluliiketoiminnasta konserni kirjaa tuloverot ja laskennalliset verovelat.

Tuloslaskelman verokulu muodostuu kauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta voimassaolevan verokannan perusteella. Veroa oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla.

Laskennalliset verot lasketaan väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuuserä tai velka eikä kyseessä ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä tällaisen omaisuus- tai velkaerän kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisajankohtana. Verotuksessa vähennyskelvottomasta liikearvosta ei kirjata laskennallista veroa eikä tytäryritysten jakamattomista voittovaroista kirjata laskennallista veroa siltä osin, kuin ero ei todennäköisesti purkaudu ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistoista ja käyttämättömistä verotuksellisista tappioista.

Laskennalliset verot on laskettu käyttämällä tilinpäätöspäivään mennessä säädettyjä verokantoja. Laskennallinen verosaaminen on kirjattu siihen määrään asti, kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet merkitään taseeseen alkuperäiseen hankintamenuon vähennettynä saaduilla avustuksilla, kertyneillä poistolla ja mahdollisilla arvonalennuksilla. Alkuperäinen hankintamenu sisältää menot, jotka johtuvat välittömästi kyseisen hyödykkeen hankinnasta. Ne aineettomat hyödykkeet, joilla on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, kirjataan tasapoistoina kuluksi tuloslaskelmaan seuraaviin arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin perustuen:

Tietokoneohjelmistot	3-10 vuotta
Muut aineettomat hyödykkeet	5-10 vuotta

Muista aineettomista hyödykkeistä, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, ei kirjata säännönmukaisia poistoja, vaan ne testataan vuosittain arvonalentumisen varalta. Rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika on arvioitu olevan Vesilakiin perustuvalla käyttöoikeudella vesivoimaan sekä Lakiin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta perustuvalla erityisillä käyttöoikeuksilla voimajohtokatuihin ja -maa-alueisiin.

Päästöoikeudet

Aineettomiin hyödykkeisiin sisältyvät myös hiilidioksidi (CO₂) -päästöoikeudet. Päästöoikeudet kirjataan hankintahintaisina ja ne esitetään taseessa omana eränään. Vastikkeetta saadut päästöoikeudet ovat taseen ulkopuolista varallisuutta. Palautettavia päästöoikeuksia koskeva velvoite kirjataan hallussa olevien päästöoikeuksien kirjanpitoarvolla lyhytaikaisiin velkoihin. Jos päästöoikeuksia ei ole riittävästi kattamaan toteutuneita päästöjä, kirjataan puuttuvista päästöoikeuksista lyhytaikainen velka tilinpäätöspäivän markkina-arvolla. Päästöoikeudet ja niihin liittyvät velvoitteet kirjataan pois taseesta, kun ne toimitetaan velvoitteiden kattamiseksi tai myydään. Päästöoikeuksista ei kirjata poistoja. Päästöoikeuksien myynnit sisältyvät liikevaihtoon (Muu myynti) ja päästöoikeushankinnat kirjataan tuloslaskelmaan Materiaalit ja palvelut -ryhmään.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Konsernin käyttöomaisuus arvostetaan taseessa alkuperäiseen hankintamenuun vähennettynä saaduilla avustuksilla, kertyneillä poistoilla sekä mahdollisilla arvonalennuksilla. Alkuperäinen hankintamenu sisältää menot, jotka johtuvat välittömästi kyseisen hyödykkeen hankinnasta. Hankintamenuun sisällytetään myös ehdot täyttävän hyödykkeen rakennusaikaiset vieraan pääoman menot. Näitä ovat rakennusaikaisiin velkoihin liittyvät korkokulut. Lisäksi aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintamenu sisältää arvioidut hyödykkeen purkamisesta, siirtämisestä ja alkuperäiseen tilaan palauttamisesta aiheutuvat menot.

Maa- ja vesialueista ei tehdä poistoja. Muu aineellinen käyttöomaisuus poistetaan tasapoistomenetelmällä niiden arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Käytöstä poistamisesta aiheutuneet kulut poistetaan sen voimalaitoksen taloudellisen vaikutusajan kuluessa, johon ne liittyvät.

Tasapoistot perustuvat seuraaviin odotettuihin taloudellisiin pitoaikoihin:

Vesivoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	40-80 vuotta
Lauhdevoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	5-25 vuotta
Yhdistettyjen sähkön ja lämmön tuotantolaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	4-35 vuotta
Kytkinkentät ja voimajohdot	10-45 vuotta
Muut rakennukset ja rakennelmat	10-25 vuotta
Muut koneet ja kalusto	3-20 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3-40 vuotta

Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika oikaistaan tarvittaessa kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Mikäli käyttöomaisuushyödyke koostuu useammasta osasta, joiden taloudelliset vaikutusajat ovat eri pituiset, kukin osa käsitellään erillisenä hyödykkeenä. Tällöin osan uusimiseen liittyvät menot aktivoidaan ja uusimisen yhteydessä mahdollinen jäljellä oleva kirjanpitoarvo kirjataan pois taseesta. Muussa tapauksessa myöhemmin syntyvät menot sisällytetään aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen kirjanpitoarvoon vain, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi ja hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä.

Vuosittain toistuvat korjaus- ja huoltomenot kirjataan tulosvaikutteisesti, kun ne ovat toteutuneet. Voimalaitosten modernisointeihin ja ylläpitoon liittyvät investoinnit aktivoidaan.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden käytöstä poistamisesta ja luovutuksista syntyvät myyntivoitot ja tappiot määritetään vertaamalla myyntituloa kirjanpitoarvoon ja ne merkitään tuloslaskelmaan erään Liiketoiminnan muut tuotot tai Liiketoiminnan muut kulut.

Poistojen kirjaaminen lopetetaan tilanteessa, jossa aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot -standardin mukaisesti.

Julkiset avustukset

Julkiset avustukset, esimerkiksi valtiolta saadut aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintoihin liittyvät avustukset, kirjataan aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden kirjanpitoarvojen vähennykseksi silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että ne tullaan saamaan ja että konserni täyttää avustuksen saamisen edellytykset. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Sellaiset avustukset, jotka on saatu korvaukseksi syntyneistä menoista, tuloutetaan sillä tilikaudella, kun avustuksen kohteeseen liittyvät menot merkitään kuluiksi. Tällaiset avustukset esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon. Hankintameno määritetään FIFO-menetelmällä. Hankintameno muodostuu raaka-aineista ja muista välittömistä menoista. Vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvoa ei alenneta sen hankintamenoa pienemmäksi, koska konsernin energialiiketoiminta toimii omakustannushintaperiaatteella, jolloin vaihto-omaisuuden nettorealisointiarvo kattaa aina sen hankintamenot.

Vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Rahoitusleasingsopimukset

Käyttöomaisuuden vuokrasopimukset, joissa konsernille vuokralle ottajana on olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset merkitään taseeseen vuokra-ajan alkamisajankohtana käyttöomaisuushyödykkeeksi ja rahoitusleasingvelaksi hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Rahoitusleasingsopimuksella hankitusta hyödykkeestä tehdään poistot hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Rahoitusleasingvelat sisältyvät pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin erääntymisensä mukaan. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-aikana siten, että tilikausittain jäljellä olevalle velalle muodostuu saman suuruinen korkoprosentti.

Konsernissa myynti- ja takaisinvuokrausjärjestelyn myynti- ja vuokrasopimukset käsitellään IFRS:n mukaan yhtenä kokonaisuutena rahoitusjärjestelynä. Myynti ei siirrä omistamiselle ominaisia riskejä ja etuja ostajalle, jolloin taseesta poiskirjaamisen kriteerit eivät myyjällä, vuokralle ottajalla täyty. IAS 17 ei sovellu järjestelyyn sisältyvään vuokrasopimukseen, koska järjestely ei siirrä käyttöoikeutta järjestelyn kohteena oleviin omaisuuseriin.

Rahoitusleasingsopimuksissa on kyse vakuudellisesta rahoitusvelasta, johon sovelletaan IFRS:n rahoitusvelkoja koskevia laskentaperiaatteita (IAS 39). Velka arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon siten, että kaikki rahoitusyhtiölle suoritettavat maksut jaetaan rahoitusmenoon ja pääoman lyhennykseen efektiivisen koron menetelmällä.

Muut vuokrasopimukset

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Muiden vuokrasopimusten perusteella määräytyvät vuokrat kirjataan tuloslaskelmaan tasasuuruksina kuluerinä vuokra-ajan kuluessa.

Muiden vuokrasopimusten perusteella saadut vuokratuotot, konserni vuokralle antajana, kirjataan tuloslaskelmaan Liiketoiminnan muihin tuottoihin tasaerinä vuokra-ajan kuluessa.

Konserni vuokralle antajana

Konsernin vuokralle antamat hyödykkeet, joiden omistamiselle ominaiset riskit ja hyödyt ovat siirtyneet olennaisilta osilta vuokralle ottajalle, käsitellään rahoitusleasingsopimuksina ja kirjataan taseeseen saamisina. Saaminen kirjataan nykyarvoon. Rahoitusleasingsopimuksen rahoitustuotto tuloutetaan vuokra-aikana siten, että jäljellä oleva nettosijoitus tuottaa kullakin kaudella saman suuruisen tuottoasteen vuokra-ajan kuluessa.

Muilla kuin rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet sisältyvät taseen aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin. Niistä tehdään poistot taloudellisena vaikutusaikana, kuten vastaavista omassa käytössä olevista aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä. Vuokratuotot merkitään tulosvaikutteisesti tasaerinä vuokra-ajan kuluessa.

Järjestelyt, jotka sisältävät vuokrasopimuksen

Konsernilla on ollut 31.12.2016 saakka järjestelyjä, joihin sisältyy vuokrasopimuskomponentti. Se, onko kyseessä oleva järjestely IFRIC 4 Miten määritetään sisältääkö järjestely vuokrasopimuksen -tulkinnan tarkoittama vuokrasopimus tai sisältääkö se vuokrasopimuksen, määritellään järjestelyn tosiasiallisen sisällön perusteella. Tällöin on arvioitu seuraavia tekijöitä:

- riippuuko järjestelyn toteutuminen tietyn hyödykkeen tai tiettyjen hyödykkeiden käyttämisestä, ja
- tuottaako järjestely oikeuden käyttää hyödykettä.

Kun järjestely sisältää vuokrasopimuksen, vuokrasopimusosuuteen on sovellettu IAS 17:n vaatimuksia. Järjestelyn muihin osatekijöihin sovelletaan niitä koskevien IFRS-standardien säännöksiä.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättymispäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alentunut. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet. Arvonalentumistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksikköjen tasolla, eli sillä alimmalla yksikkötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton, ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa ja pitkälle riippumattomia muiden vastaavien yksiköiden rahavirroista.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuville menoilla tai käyttöarvo sen mukaan, kumpi niistä on suurempi. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettorahavirtoja, jotka diskontataan nykyarvoonsa. Diskonttauskorkona käytetään ennen veroa määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä erityisriskeistä.

Arvonalentumistappio kirjataan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumistappio kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti. Mikäli arvonalentumistappio kohdistuu rahavirtaa tuottavaan yksikköön, se kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen vähentämään muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti. Arvonalentumistappion kirjaamisen yhteydessä poistojen kohteena olevan omaisuuserän taloudellinen vaikutusaika arvioidaan uudelleen. Muusta omaisuuserästä kuin liikearvosta kirjattu arvonalentumistappio peruutetaan siinä tapauksessa, että on tapahtunut muutos niissä arvioissa, joita on käytetty määrittäessä omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Arvonalentumistappiota ei kuitenkaan peruta enempää, kuin mikä omaisuuserän kirjanpitoarvo olisi ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruta missään tilanteessa.

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat

Kaikki rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupantekopäivänä käypään arvoon. Rahoitusvarat kirjataan taseesta pois silloin, kun oikeudet sijoituksen rahavirtoihin lakkaavat olemasta voimassa tai ne on siirretty ja konserni on siirtänyt olennaisilta osin omistamiseen liittyvät riskit ja edut.

Konsernin rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, lainat ja muut saamiset ja myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu tapahtuu alkuperäisen hankinnan yhteydessä rahoitusvarojen käyttötarkoituksen perusteella.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattava rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ovat rahoitusvaroja, jotka on hankittu joko kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi tai rahoitusvaroja, jotka luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tähän ryhmään. Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi. Tähän ryhmään kuuluvat konsernin kaikki johdannaiset, sillä konsernissa ei sovelleta suojauslaskentaa. Johdannaiset sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin paitsi, jos ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluttua, jolloin ne sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin. Silloin kun johdannaisten arvo on negatiivinen, ne luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvelkoihin. Erä sisältyy muihin pitkäaikaisiin velkoihin, paitsi jos ne erääntyvät alle 12 kuukauden kuluessa, erä sisältyy silloin lyhytaikaisiin velkoihin. Käyvän arvon muutoksista johtuvat sekä realisoitumattomat että realisoituneet voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne syntyvät.

Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaismuotoisia varoja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteät tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitarkoituksessa. Tähän ryhmään sisältyvät konsernin myynti- ja lainasaamiset. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen laina- ja muut saamiset arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenuun ja ne sisältyvät lyhytaikaisiin ja pitkäaikaisiin rahoitusvaroihin; viimeksi mainittuihin, mikäli ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluttua. Myyntisaamiset kirjataan taseeseen niiden alkuperäiseen nimellisarvoon, mikä vastaa niiden käypää arvoa. Yhtiön myöntämät lainat, joilla on määrätty eräpäivä, arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun efektiivisen koron menetelmää käyttäen ja ne joilla ei ole eräpäivää arvostetaan hankintamenuun.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaismuotoisia varoja, jotka on nimenomaisesti määrätty tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu muuhun ryhmään. Myytävissä olevat rahoitusvarat sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin, paitsi jos ne on tarkoitus pitää alle 12 kuukauden ajan tilinpäätöspäivästä lähtien, jolloin ne sisällytetään lyhytaikaisiin varoihin. Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan alun perin kirjanpitoon niiden hankintamenuun sisältäen transaktiomenot ja ne arvostetaan myöhemmin käypään arvoon. Noteeraamattomat arvopaperit, joiden käypä arvo ei ole luotettavasti määriteltävissä, merkitään taseeseen hankintamenuun suuruusena. Myytävissä olevien rahoitusvarojen realisoitumattomat käyvän arvon muutokset merkitään muuhun laajaan tulokseen. Käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tuloslaskelmaan silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio. Konsernin myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät sijoituksia noteeraamattomiin osakkeisiin, jotka on arvostettu hankintamenuun. Osakkeiden markkinat ovat epälikvidit, eikä yhtiö ole aikeissa luopua osakkeista.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta, vaadittaessa nostettavissa olevista pankkitalletuksista ja muista lyhytaikaisista, erittäin likvideistä sijoituksista. Rahavaroihin luokitelluilla erillä on enintään 3 kuukauden maturiteetti hankinta-ajankohdasta lukien.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi tilinpäätöspäivänä, onko viitteitä siitä, että yksittäisen rahoitusvaran tai rahoitusvarojen ryhmän arvo on alentunut. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että erän arvo on alentunut, tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Jos myytävissä olevaksi rahoitusvaraksi luokitellun rahoitusvaran tai varojen ryhmän arvonalentumisesta on näyttöä, arvonorotusrahastoon kertynyt tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Mikäli myöhemmin arvonalennustappion määrä pienenee, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen oman pääoman ehtoisten sijoitusten arvonalentumistappiota ei peruuteta tuloksen kautta. Konserni kirjaa myyntisaamisesta arvonalentumistappion, kun on olemassa objektiivista näyttöä siitä, että saamista ei saada perityksi täysimääräisesti.

Rahoitusvelat

Rahoitusvelat kirjataan alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiomenoilla vähennettynä. Myöhemmin kaikki rahoitusvelat arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon käyttäen efektiivisen koron menetelmää. Rahoitusvelkoja sisältyy pitkä- ja lyhytaikaisiin velkoihin ja ne voivat olla korollisia ja korottomia.

Lainalmiiteistä maksettavat palkkiot kirjataan lainaan liittyvinä transaktiomenoina siltä osin kuin limiitin käyttäminen on todennäköistä. Tällöin palkkio merkitään taseeseen, kunnes laina nostetaan. Lainan noston yhteydessä lainasitoumuksiin liittyvä järjestelypalkkio merkitään osaksi transaktiokuluja. Siltä osin kuin ei ole todennäköistä, että lainasitoumusta tullaan nostamaan, järjestelypalkkio kirjataan ennakkomaksuksi ja jaksotetaan kuluksi lainasitoumuksen ajanjaksolle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvelkoihin kirjataan johdannaissopimuksiin perustuvat velat. Nämä käsitellään käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen tapaan ja ne sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin, jos ne tullaan suorittamaan alle 12 kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä. Muulloin ne sisältyvät pitkäaikaisiin velkoihin.

Johdannaiset

Johdannaissopimukset merkitään taseeseen käypään arvoon sinä päivänä, kun konsernista tulee johdannaissopimuksen osapuoli ja arvostetaan aina jatkossa tilinpäätöshetken käypään arvoon. Tästä syntyvän voiton tai tappion kirjaaminen riippuu siitä, sovelletaanko johdannaiseen IAS 39 mukaista suojauslaskentaa vai ei.

Konsernin yhteisyritys Teollisuuden Voima Oyj (TVO) yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen, kts. laadintaperiaatteet Osakkuus- ja yhteisjärjestelyt. TVO käyttää johdannaisopimuksia suojautuakseen polttoainehankintojen valuuttariskiltä ja lainojen valuutta- ja korkoriskiltä. IAS 39:n mukaisen suojauslaskennan piiriin kuuluu TVO:n uraanin hankintasopimusten valuuttakurssiriskiltä suojautumiseen käytetyt instrumentit (valuuttatermiinit, valuutanvaihtosopimukset) ja osa TVO:n lainasopimusten korkorahavirtojen heilahtelulta suojautumiseen tehdyistä koronvaihtosopimuksista. TVO dokumentoi sekä suojausta aloitettaessa että sen jälkeen arvionsa siitä, ovatko suojausliiketoimissa käytettävät johdannaisopimukset tehokkaita kumoamaan suojattavien kohteiden rahavirtojen muutokset.

TVO soveltaa sekä rahavirran että käyvän arvon suojauslaskentaa. Rahavirran suojauksiksi määritettyjen, ehdot täyttävien valuutta- ja korkojohdannaisten käyvän arvon muutosten tehokas osuus kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman arvonmuutosrahastossa. Tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan välittömästi rahoitustuottoihin tai -kuluihin, siltä osin kun niitä ei aktivoida osaksi keskeneräisen laitosinvestoinnin rakentamisen hankintamenoa. Omaan pääomaan kertyneet käypien arvojen muutokset siirretään tulosvaikutteisiksi sillä kaudella, jolloin suojauskohde vaikuttaa voittoon tai tappioon. Kun suojausinstrumentti eräännyy tai myydään tai kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä, omaan pääomaan sillä hetkellä sisältyvät kertyneet voitot tai tappiot kirjataan tuloslaskelmaan kyseisen suojausinstrumentin voimassaoloaikana. Jos ennakoidun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omassa pääomassa esitetty kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

TVO soveltaa käyvän arvon suojausta julkisesti noteerattujen kiinteäkorkoisten velkojen korkoriskin suojauksessa. Johdunnaisinstrumenttien käyvän arvon muutokset, jotka täyttävät käyvän arvon suojauslaskennan kriteerit ja niihin liittyvien suojauskohteiden korkoriskistä aiheutuva käyvän arvon muutos kirjataan tulosvaikutteisesti tuloslaskelman rahoituseriin. Lainojen tasearvot ja lainoihin kohdistuvien suojausinstrumenttien käyvät arvot sisällytetään korollisiin velkoihin ja varoihin. Jos suojauslaskennan kriteerit eivät enää täyty, suojattavaan lainaan tehdyt oikaisut puretaan tuloslaskelmaan efektiivisen koron menetelmällä lainan jäljellä olevalle maturiteetille.

TVO esittää suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien korko-optioiden ja eräiden koronvaihtosopimusten sekä valuuttatermiinien käyvän arvon muutokset rahoitustuotoissa ja -kuluissa siltä osin, kun niitä ei aktivoida keskeneräisen voimalaitosinvestoinnin rakentamisesta aiheutuvaan hankintamenuun.

Muilla konserniyhtiöllä on johdunnaisia, jotka eivät täytä IAS 39 mukaisia suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä. Tällaisia ovat eräät koronvaihtosopimukset, joiden avulla vaihtuvakorkoisia lainoja on muutettu kiinteäkorkoisiksi sekä polttoainehankintojen valuuttariskiä suojaavat termiinisopimukset. Johdunnaiset kirjataan käypään arvoon taseen varoihin tai velkoihin. Näistä valuutta- ja korkojohdunnaisista syntyvät käyvän arvon muutokset esitetään tulosvaikutteisesti rahoitustuotoissa ja -kuluissa. Johdunnaiset esitetään taseessa eräpäivänsä mukaan joko pitkä- tai lyhytaikaisina varoina tai velkoina.

Työsuhde-etuudet

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuusperusteisiksi tai maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Konsernilla ei ole etuusperusteisia eläkejärjestelyjä. Konsernin henkilökunnan eläketurva on hoidettu ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Eläkevakuutusyhtiöissä oleva TyEL-eläkevakuutus on käsitelty maksupohjaisena järjestelynä kuten myös eräät vapaaehtoiset eläkevakuutukset. Maksupohjaisissa järjestelyissä konserni suorittaa kiinteitä maksuja erilliselle yksikölle eikä konsernilla ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen, mikäli maksujen saajataho ei pysty suoriutumaan kyseisten eläke-etuuksien maksamisesta. Maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin tehdyt suoritukset merkitään tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jota veloitus koskee.

Varaukset ja ehdolliset velat

Konserni kirjaa varaukset ympäristön alkuperäiseen tilaan palauttamisesta, hyödykkeen käytöstä poistamisesta ja lakiin perustuvista vaateista silloin, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti.

Varaukset arvostetaan velvoitteen kattamiseksi vaadittavien menojen nykyarvoon. Nykyarvon laskennassa käytetty diskonttaustekijä valitaan siten, että se kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta tarkasteluhetkellä ja velvoitteeseen liittyvistä riskeistä. Ajan kulumisesta johtuva varauksen lisäys kirjataan korkokuluksi. Jos osasta velvoitetta on mahdollista saada korvaus joltakin kolmannelta osapuolelta, korvaus kirjataan erilliseksi omaisuuseräksi, mutta vasta siinä vaiheessa, kun korvauksen saaminen on käytännössä varmaa. Konsernin jatkuvaan liiketoimintaan liittyvistä menoista ei kirjata varausta etukäteen.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollinen velka esitetään liitetietona.

Ympäristövaraukset

Ympäristökustannusten varaukset kirjataan perustuen nykyisiin tulkintoihin ympäristönsuojelulaeista ja -säännöksistä, kun on todennäköistä, että on syntynyt velvoite, jonka määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ne ympäristökustannukset, jotka ovat syntyneet korjattaessa olosuhteita, jotka johtuvat aikaisempien tilikausien toiminnoista ja jotka eivät enää kerrytä tuloja nykyhetkellä tai tulevaisuudessa kirjataan vuosikuluiksi.

Tuhkan käsittely

Konsernin yhtiöillä voi olla välivarastoituna prosessissa syntynyttä jäteveronalaista tuhkaa, jolle on olemassa hyötykäyttökohde, hyötykäyttökohdetta etsitään tai hyötykäyttökohdetta ei ole, jolloin veronalainen jäte toimitetaan kaatopaikalle. Tilinpäätökseen on tällöin jaksotettu kulu, joka vastaa parasta arviota siitä, kuinka paljon tilinpäätöshetkellä välivarastossa olevan tuhkan käsittely tulee konsernin yhtiöille maksamaan.

Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvät veloitteet

Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvä velvoite kirjataan silloin, kun konsernilla on sopimukseen perustuva velvoite tai kun on olemassa oikeudellinen velvoite ja tämän veloitteen määrä sekä sen rajattu taloudellinen vaikutusaika voidaan arvioida luotettavasti. Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvä velvoite kirjataan osana kyseisen hyödykkeen hankintamenoa, kun laitos otetaan käyttöön tai kun ympäristön vahingoittuminen on tapahtunut. Menot kirjataan poistoina hyödykkeen jäljellä olevan taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

Ydinjätehuoltovastuuseen liittyvät varat ja varaus

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) tulososuuteen vaikuttaa olennaisesti ydinjätehuoltovastuun käsittely. TVO:n ydinenergialain mukainen ydinjätehuoltovastuu katetaan maksamalla Valtion ydinjätehuoltorahastoon ydinjätehuoltomaksu. Vastuu kattaa kaikki tulevat olemassa olevan ydinjätteen käsittelystä aiheutuvat kulut mukaan luettuna ydinvoimalaitosten käytöstä poiston ja käytetyn polttoaineen loppusijoituskustannukset.

TVO:n konsernitilinpäätöksessä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta esitetään pitkäaikaisissa varoissa noudattaen IFRIC 5 -tulkintaa. Ydinjätehuoltovastuu esitetään varauksena pitkäaikaisissa veloissa. Ydinjätehuollon varauksen käypä arvo lasketaan diskonttaamalla kassavirrat, jotka perustuvat suunnitelmiin arvioiduista tulevista toimenpiteistä ja niiden kustannuksista huomioiden jo tehdyt toimenpiteet.

Ydinvoimalaitoksen käytöstä poistamiseen liittyvän varauksen alkuperäinen nykyarvo (ydinvoimalaitoksen käyttöönottohetkellä) on kirjattu investointina taseeseen ja sitä oikaistaan myöhemmin suunnitelmaan tulevilla muutoksilla. Käytöstä poistamiseen liittyvästä investoinnista tehdään poistot ydinvoimalaitoksen ennakoidun käyttöajan kuluessa.

Käytettyyn ydinpolttoaineeseen liittyvä varaus kattaa tulevat ydinjätteen loppusijoituskustannukset kunkin tilikauden loppuun saakka. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamiseen liittyvät kustannukset kirjataan kuluksi laitoksen käyttöaikana polttoaineen käytön perusteella. Suunnitelmiin tulevien muutosten vaikutus kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan perustuen käytetyn polttoaineen määrään kunkin tilikauden loppuun mennessä.

Rahan aika-arvo otetaan huomioon kirjaamalla ydinjätehuoltovarauksen diskonttaukseen liittyvä korkokulu tuloslaskelmaan.

Oma pääoma

PVO:lla on 15 osakesarjaa. Kukin osakesarja oikeuttaa tietyn tytäryhtiön, osakkuus- tai yhteisyrityksen tuottamaan energiaan. Osakas on oikeutettu energiaan osakeomistuksen suhteellisen osuuden mukaan yksittäisen osakesarjan osakkeista.

Osakkeista yhtiön perustamisen yhteydessä ja osakepääoman korotuksina saadut suoritukset on kirjattu osakepääomaan, ylikurssirahastoon ja 1.9.2006 jälkeen myös sijoitetun vapaan pääoman rahastoon.

Osakekohtainen tulos

Konserni ei esitä osakekohtaista tulosta, koska emoyritys toimii omakustannushintaperiaatteella. PVO:n osakkeet eivät myöskään ole julkisen kaupankäynnin kohteena.

Oman pääoman ehtoiset osakslainat

Omaan pääoman ehtoiset osakslainat käsitellään omana pääomana. Oman pääoman ehtoiset osakslainat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon sisällyttäen transaktiomenot. Oman pääoman ehtoisten osakslainoille ei ole eräpäivää mutta lainanottaja voi maksaa lainan takaisin valintansa mukaan yhdessä tai useammassa erässä. Lainanottajan hallituksella on oikeus päättää, että lainoille ei joltakin kuluvalta koronmaksukaudelta makseta korkoa. Maksamatta jäänyt korko ei kumuloidu seuraaville koronmääräytymisjaksoille. Oman pääoman ehtoinen osakslaina on vakuudeton ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Sen etuoikeusasema on kuitenkin parempi kuin muilla yhtiön omaan pääomaan luettavilla erillä.

Oman pääoman ehtoisten osakslainojen korot kirjataan velaksi, kun velvollisuus korkojen maksamiseksi on syntynyt. Korkokulut kirjataan maksuperusteisesti suoraan kertyneisiin voittovaroihin eikä niitä kirjata tilikauden tulokseen.

Myytävänä olevat varat ja lopetetut toiminnot

Myytävänä olevat varat luokitellaan myytävänä oleviksi ja arvostetaan kirjanpitoarvoon tai sitä alempaan myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennettyyn käypään arvoon, mikäli niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa omaisuuserän myynnistä jatkuvan käytön sijaan ja myynti on erittäin todennäköinen. Poistot näistä omaisuuseristä lopetetaan luokitteluhetkellä.

Lopetettu toiminto on konsernin osa, josta on luovuttu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi ja joka täyttää jonkin seuraavista edellytyksistä:

1. Se on merkittävä erillinen liiketoimintayksikkö tai maantieteellistä aluetta edustava yksikkö.
2. Se on osa yhtiö koordinoitua suunnitelmaa, joka koskee luopumista erillisestä keskeisestä liiketoiminta-alueesta tai maantieteellisestä toiminta-alueesta.
3. Se on tytäryritys, joka on hankittu yksinomaan tarkoituksena myydä se edelleen.

Lopetettujen toimintojen tulos esitetään omana eränään konsernin laajassa tuloslaskelmassa. Myytävänä olevat omaisuuserät, luovutettavien erien ryhmät, myytävänä oleviin omaisuuseriin liittyvät muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät sekä luovutettavien erien ryhmään sisältyvät velat esitetään taseessa erillään muissa eristä.

Segmentti-informaatio

IFRS 8 Toimintasegmentit - standardin noudattaminen on pakollinen ainoastaan julkisesti noteeratuille yhtiöille sekä yhtiöille, jotka aikovat laskea liikkeeseen oman tai vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita. Konsernista ei esitetä segmentti-informaatiota. Pohjolan Voima Oy:n osake ei ole julkisen kaupankäynnin kohteena eikä yhtiö ole laskenut liikkeelle oman tai vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita.

Uusien ja uudistettujen IFRS-standardien, tulkintojen sekä standardien muutosten käyttöönotto

Konsernitilinpäätös on laadittu noudattaen samoja laadintaperiaatteita kuin vuonna 2015. Seuraavilla vuonna 2016 voimaan tulleilla muutoksilla ei ole vaikutusta konsernitilinpäätökseen:

- Vuosittaiset parannukset 2012-2014
- IFRS 14* Hintasäännellyistä toiminnoista syntyvät erät

- IFRS 11 Yhteisjärjestelyt (muutos) – kirjanpitokäsittely hankittaessa osuuksia yhteisissä toiminnoissa
- IAS 16 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja IAS 38 Aineettomat hyödykkeet (muutos) – hyväksyttävien poistomenetelmien selventäminen
- IAS 27 Erillistilinpäätös (muutos) – pääomaosuusmenetelmä erillistilinpäätöksessä
- IAS 16 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja IAS 41 Maatalous (muutos) – tuottavat kasvit
- IAS 1 Tilinpäätöksen esittäminen (muutos) – tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskeva hanke
- IFRS 10 Konsernitilinpäätös, IFRS 12 Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä ja IAS 28 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin (muutos) – sijoitusyhteisöjä koskeva konsernitilinpäätöksen yhdistelyä koskeva poikkeus

Konserni ottaa käyttöön seuraavat vuonna 2016 julkaistut standardit, tulkinnat ja muutokset olemassa oleviin standardeihin ja tulkintoihin vuoden 2017 tilinpäätöksessään tai myöhemmin. Alustavien selvitysten perusteella konserni arvioi, että näillä ei ole vaikutusta konsernitilinpäätökseen, ellei alla erikseen todettu.

- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit – korvaa IAS 39-standardin ja se tuo muutoksia rahoitusvarojen luokitteluun ja arvostamiseen, niiden arvonalentumisen määrittämiseen sekä suojauslaskennan periaatteisiin. Rahoitusvaroina olevat velkakirjasijoitukset arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun, mutta vain silloin kun liiketoimintamallin tavoitteena on pitää nämä sijoitukset ja kerätä kaikki sopimukseen perustuvat rahavirrat ja kun instrumentin sopimukseen perustuvat rahavirrat koostuvat yksinomaan pääoman ja koron maksusta. Kaikki muut rahoitusvaroina olevat velkakirjasijoitukset ja osakesijoitukset sekä strukturoidut sijoitustuotteet kirjataan käypään arvoon. Kaikki rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Poikkeuksena ovat käyvän arvon muutokset osakesijoituksista, joita ei pidetä kaupankäyntitarkoituksessa: ne voidaan kirjata joko tuloslaskelmaan tai oman pääoman rahastoihin (jolloin niitä ei myöhemmin siirretä tulosvaikutteisiksi). Lisäksi jotkut rahoitusvaroihin kuuluvat velkakirjasijoitukset voidaan arvostaa käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta yrityksen liiketoimintamallista riippuen. Konsernin laatiman alustavan analyysin mukaan standardin käyttöönotolla ei ole merkittävää vaikutusta rahoitusvarojen luokitteluun, sillä konsernin liiketoimintamallin mukaisesti sijoitukset pidetään ja kerätään sopimukseen perustuvat rahavirrat.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen on määritettävä odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvaa mallia käyttäen.

Konserni on laatimassa tarkempaa analyysia arvonalentumisen vaikutuksista, koska mankala-toimintaperiaatteesta johtuen konsernilla ei ole historiassa ollut olennaisia luottotappioita.

Uudet suojauslaskentasäännöt tuovat suojauslaskennan lähemmäs yleisiä riskienhallinnan käytäntöjä.

Konserni on laatimassa tarkempaa analyysia, olisiko suojauslaskentaa mahdollista soveltaa nykyistä laajemmin.

- IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista – IASB on julkaissut uuden tulouttamisstandardin. Se korvaa tavaroiden ja palveluiden myyntiä koskevan IAS 18:n ja pitkäaikaishankkeita koskevan IAS 11:n. Uuden standardin peruseriaatteena on, että myyntituotot kirjataan, kun tavaraa tai palvelua koskeva määräysvalta siirtyy asiakkaalle – aiemmin käytettyjen riskien ja etujen sijaan tarkastellaan siis määräysvaltaa. Myyntituottojen kirjaamisessa on sovellettava uutta viisivaiheista prosessia:
 - yksilöidään asiakassopimukset
 - yksilöidään erilliset suoritevelvoitteet
 - määritetään sopimuksen mukainen transaktiohintaa
 - kohdistetaan transaktiohintaa erillisille suoritevelvoitteille, ja
 - kirjataan myyntituotto, kun kukin suoritevelvoite on täytetty.

Konsernin alustavan arvion mukaan uudella standardilla ei ole merkittäviä vaikutuksia konsernin tuloutuseriaatteisiin.

- IFRS 16 Vuokrasopimukset – IFRS 16 vaikuttaa lähinnä vuokralle ottajien kirjanpitoon ja sen seurauksena kaikki muut vuokrasopimukset, paitsi arvoltaan pienet ja lyhytaikaiset, merkitään taseeseen. Vuokralle ottajan näkökulmasta standardissa on luovuttu nykyisestä jaottelusta operatiivisiin vuokrasopimuksiin ja rahoitusleasingopimuksiin ja sen mukaisesti käytännössä kaikista vuokrasopimuksista kirjataan omaisuuserä ja vuokranmaksuvelvoitetta koskeva rahoitusvelka. Standardilla on vaikutusta myös tuloslaskelmaan, koska kokonaiskulut ovat tyypillisesti suuremmat vuokrasopimuksen voimassaoloajan alkupuolella ja pienemmät se loppupuolella. Lisäksi liiketoiminnan kuluihin nyt sisältyvä vuokratilalle tulevat korot ja poistot, mikä vaikuttaa keskeisiin tunnuslukuihin kuten EBITDAan. IFRS 16:n mukaan sopimus on vuokrasopimus tai siihen sisältyy vuokrasopimus, jos sopimus antaa oikeuden yksilöidyn omaisuuserän käyttöä koskevaan määräysvaltaan tietyinä ajanjaksona vastiketta vastaan. Konsernin tekemän analyysin perusteella standardi vaikuttaa jonkin verran konsernin taseeseen ja tuloslaskelmaan, koska lähes kaikki vuokrasopimukset tulevat kirjattavaksi, vaikka merkittävimmät leasing-sopimukset on tähän astikin huomioitu rahoitusleasingina konsernitilinpäätöksessä.
- IAS 12 Tuloverot (muutos) – laskennallisten verosaamisten kirjaaminen realisoitumattomista tappioista tilanteessa, kun omaisuuserä arvostetaan käypään arvoon ja kyseinen käypä arvo on pienempi kuin omaisuuserän verotuksellinen arvo.

* Kyseistä standardia, tulkintaa tai muutosta ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

2 Johdon harkintaa edellyttävät tilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät

Konsernin johto tekee harkintaan perustuvia ratkaisuja, jotka koskevat tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valintaa ja niiden soveltamista. Tämä koskee erityisesti niitä tapauksia, joissa voimassa olevassa IFRS-normistossa on vaihtoehtoisia kirjaamis-, arvostamis- tai esittämistapoja.

Konsernitiilinpäätöksen laadinnan yhteydessä tehdyt arviot ja oletukset pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen tilinpäätöshetkellä. Ennusteita ja harkintoja arvioidaan jatkuvasti ja ne perustuvat historiallisiin kokemuksiin sekä tulevaisuutta koskeviin tilinpäätöshetkellä todennäköisimpinä pidettyihin olettamuksiin. Konsernissa seurataan arvioiden ja olettamusten toteutumista sekä näiden taustalla olevien tekijöiden muutoksia säännöllisesti yhdessä liiketoimintayksiköiden kanssa käyttämällä useita sekä sisäisiä että ulkoisia tietolähteitä. Mahdolliset arvioiden ja olettamusten muutokset merkitään kirjanpitoon sillä tilikaudella, jonka aikana arviota tai olettamusta korjataan ja kaikilla tämän jälkeisillä tilikausilla.

Oikeudelliset vastuut

Johdon arviointia edellytetään mahdollisten oikeudenkäynteihin liittyvien varausten arvostamisessa ja kirjaamisessa. Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Oikeudenkäyntien vaikeasti ennakoitavasta luonteesta johtuen oikeudenkäynnin todellinen kustannus voi poiketa merkittävästi alkuperäisestä arviosta.

Arvon alentumistestaus

Konsernissa testataan vuosittain mahdollisen arvonalentumisen varalta liikearvo ja ne aineettomat hyödykkeet, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika. Muun pitkäaikaisen omaisuuden arvonalentumistestauksia tehdään silloin, kun on viitteitä siitä, että omaisuuserän arvo saattaa olla alentunut. Arviona testauksissa käytetään tulevia diskontattuja rahavirtoja, jotka voidaan saada omaisuuserän käytöllä ja sen mahdollisella myymisellä.

Pohjolan Voima on ns. mankala-yhtiö, joka toimii omakustannushintaperiaatetta noudattaen. Yhtiöasiakirjojen mukaan osakkaat ovat velvollisia maksamaan saamansa sähkön hinnassa yhtiöasiakirjoissa määritellyt kiinteät ja muuttuvat vuosikustannukset. Arvioitaessa mahdollisia omaisuuserien arvon alentumisia ja tästä seuraavia arvonalentumistappioiden kirjaustarpeita kerrytettävissä olevien rahamäärien kautta, vastaavat kerrytettävissä olevat rahamäärät aina eräitä poikkeustapauksia lukuun ottamatta omaisuuserän kirjanpitoarvoa eikä tarvetta arvonalentumisten kirjaamiseen näin ollen pääsääntöisesti synny.

Ympäristövaraukset

Konsernin toimintaa säätelevät lukuisat ympäristöön liittyvät lait ja määräykset. Konserni toimii kaikkien voimassa olevien ympäristöön liittyvien säädösten mukaisesti. Konserni on arvioinut toiminnalleen tavanomaiset ympäristösuojeluun liittyvät kustannukset säädösten edellyttämien velvollisuuksien kattamiseksi ja varautunut kirjanpidossaan niihin.

3 RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Pohjolan Voiman rahoitus ja rahoitusriskien hallinta hoidetaan keskitetysti emoyhtiössä yhtiön hallituksen hyväksymän rahoituspolitiikan mukaisesti. Pohjolan Voiman liiketoiminnan rahoitusriskit liittyvät maksuvalmius-, jälleenerahoitus-, markkina- ja luottoriskeihin.

Pohjolan Voiman rahoituksen tehtävänä on varmistaa rahoituksen osalta konsernin toimintoja koskevien päätösten häiriötön toteutus ja tukea valinnoillaan sähkön hinnan edullisuutta.

Johdannaisopimuksia solmitaan vain suojaustarkoituksessa. Pohjolan Voimassa ei sovelleta IFRS:n tarkoittamaa suojauslaskentaa.

Maksuvalmius- ja jälleenerahoitusriski

Maksuvalmius- ja jälleenerahoitusriskillä eli likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä vaikutusta yhtiön tulokseen ja kassavirtaan, joka syntyy, jos yhtiö ei kykene varmistamaan riittävää rahoitusta toiminnalleen. Riittävien likvidien varojen sekä sitovien luottolimiittien lisäksi Pohjolan Voima pyrkii alentamaan jälleenerahoitusriskiä hajauttamalla lainojensa erääntymisajankohtia sekä rahoituslähteitä mahdollisimman hyvin.

Rahoituspolitiikan mukaisesti pitkäaikaisten luottojen maturiteetit ja jälleenerahoitus sovitaan sellaisiksi, että lähinnä olevan 12 kuukauden aikana ei eräänny yli 25 % koko luottokannasta. Sääntö ei koske Valtion ydinjätehuoltorahaston (VYR) myöntämiä lainoja.

Pohjolan Voima laskuttaa yhtiöjärjestyksensä mukaisesti osakkailtaan kuukausittain kiinteät ja muuttuvat kulut, mikä pienentää maksuvalmiusriskiä merkittävästi.

Vapaa likviditeetti sijoitetaan turvaavasti ja tuottavasti instrumentteihin, joiden duraatio on korkeintaan 12 kuukautta. Sijoitukset pyritään hajauttamaan eri kohteisiin ja sijoituskohteet valitaan siten, että jälkimarkkinoiden likviditeetti on turvattu myös epäedullisissa olosuhteissa, jotta pääosa sijoituksista voidaan tarvittaessa realisoida pienin kustannuksin.

Lyhytaikaiseen rahoitukseen Pohjolan Voima käyttää pääsääntöisesti 300 miljoonan euron suuruista kotimaista yritystodistusohjelmaa. 31.12.2016 yritystodistusohjelmasta oli käytettynä 110 miljoonaa euroa (31.12.2015 117 miljoonaa euroa).

Likvidien varojen lisäksi Pohjolan Voimalla on maksuvalmiutta turvaava 300 miljoonan euron suuruinen valmiusluotto, joka erääntyy 23. kesäkuuta 2021, valmiusluotossa on jäljellä yksi yhden vuoden jatko-optio. 31.12.2016 valmiusluotto oli kokonaan nostamatta (31.12.2015 kokonaan nostamatta).

Lisäksi Pohjolan Voima allekirjoitti joulukuussa 2016 yhteensä 447,5 miljoonan euron edestä lainanantajia sitovia luottolimiittejä ja 200 miljoonan euron takauksenantajia sitovan pankkitakauslimiitin pankkien kanssa. Luottolimiiteistä nostettavilla rahalaitoslainoilla on vuoden 2017 aikana määrä jälleenerahoittaa osa Valtion ydinjätehuoltorahastolta otetusta lainasta sekä konsernin muita 2018 erääntyviä rahalaitoslainoja. Joulukuussa 2016 solmitut luottolimiitit erääntyvät vuosina 2019 - 2021. Pankkitakauslimiitillä varmistetaan Pohjolan Voiman kyky toimittaa tarvittavat vakuudet Valtion ydinjätehuoltorahastolle. Allekirjoitettu pankkitakauslimiitti erääntyy 2019.

Pohjolan Voiman rahoitusjärjestelyt eivät sisällä rahoituskovenantteja.

Seuraava taulukko kuvaa sopimuksiin perustuvaa maturiteettianalyysia. Esitetyt luvut ovat kassavirtaperusteisia ja korkovirrat perustuvat tilinpäätöshetkellä voimassaoleviin sopimuskorkoihin. Tase-erien ja erääntyvien velkojen väliset erot johtuvat tase-eriin sisältyvistä efektiivisen koron mukaisesti jaksotetuista järjestelypalkkioista. Esitettyihin kassavirtoihin järjestelypalkkiot eivät sisälly, koska palkkiot on maksettu jo sopimusten allekirjoitusvaiheessa.

Rahoitusvelkojen diskonttaamattomat kassavirrat

2016 1 000 €	2017	2018	2019	2020	2021-	Yhteensä	Tasearvo
Rahalaitoslainat *	-12 170	-132 756	-28 006	-93 756	-27 846	-294 535	-294 535
Rahoituskulut **	-2 554	-1 874	-1 666	-1 234	-708	-8 036	
Laina Valtion ydinjätehuoltorahastolta (TVO) ***					-583 334	-583 334	-583 334
Rahoituskulut	-4 331	-5 775	-5 775	-5 775	-5 775	-27 431	
Vakuudelliset rahoitusvelat	-13 649	-20 751	-56 066	-87 222	-52 117	-229 805	-229 801
Rahoituskulut	-879	-823	-671	-503	-1 684	-4 560	
Yritystodistukset	-109 808					-109 808	-109 808
Rahoituskulut	-192					-192	
Eläkelainat	-2 712	-2 712				-5 424	-5 424
Rahoituskulut	-71	-31				-102	
Korkojohdannaiset	-2 368	-1 142	-1 575	-1 916	-7 298	-14 298	-4 478
Yhteensä	-148 734	-165 864	-93 759	-190 406	-678 761	-1 277 524	

* Lyhennykset vuonna 2017 sisältyvät taseen lyhytaikaisiin velkoihin.

** Korkokulujen lisäksi rahoituskulut sisältävät sitoutumispalkkiot.

*** Valtion ydinjätehuoltorahaston laina esitetään yli 5 vuoden lainana. Ydinenergialain 52 §:n mukaan TVO:lla on oikeus saada turvaavia vakuuksia vastaan lainaa määräajaksi Valtion ydinjätehuoltorahastosta enintään määrä, joka vastaa 75 prosenttia TVO:n viimeksi vahvistetusta rahastoosuudesta Valtion ydinjätehuoltorahastossa. TVO on käyttänyt takaisinlainausoikeuttaan ja edelleen lainannut rahat Pohjolan Voimalle. Lainat uusitaan vuosittain. Lainan vakuudeksi Pohjolan Voima on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle pankkitakauksen.

Rahoitusvelkojen diskonttaamattomat kassavirrat

2015 1 000 €	2016	2017	2018	2019	2020-	Yhteensä	Tasearvo
Rahalaitoslainat *	-47 703	-9 204	-160 369	-5 284	-116 284	-338 843	-338 843
Rahoituskulut **	-2 876	-2 684	-1 735	-1 508	-1 356	-10 159	
Laina Valtion ydinjätehuoltorahastolta (TVO) ***					-573 110	-573 110	-573 110
Rahoituskulut	-4 577	-6 293	-6 293	-6 293	-6 293	-29 749	
Vakuudelliset rahoitusvelat	-46 378	-21 407	-17 104	-52 393	-92 879	-230 161	-230 142
Rahoituskulut	-340	-317	-221	-141	-404	-1 423	
Yritystodistukset	-116 843					-116 843	-116 843
Rahoituskulut	-157					-157	
Eläkelainat	-2 712	-2 712	-2 712			-8 135	-8 135
Rahoituskulut	-112	-71	-31			-214	
Korkojohdannaiset	-3 240	-1 772	-618	-907	-5 638	-12 174	-2 837
Yhteensä	-224 938	-44 458	-189 082	-66 526	-795 963	-1 320 968	

* Lyhennykset vuonna 2016 sisältyvät taseen lyhytaikaisiin velkoihin.

** Korkokulujen lisäksi rahoituskulut sisältävät sitoutumispalkkiot.

*** Valtion ydinjätehuoltorahaston laina esitetään yli 5 vuoden lainana. Ydinenergialain 52 §:n mukaan TVO:lla on oikeus saada turvaavia vakuuksia vastaan lainaa määräajaksi Valtion ydinjätehuoltorahastosta enintään määrä, joka vastaa 75 prosenttia TVO:n viimeksi vahvistetusta rahastoosuudesta Valtion ydinjätehuoltorahastossa. TVO on käyttänyt takaisinlainausoikeuttaan ja edelleen lainannut rahat Pohjolan Voimalle. Lainat uusitaan vuosittain. Lainan vakuudeksi Pohjolan Voima on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle pankkitakauksen.

Markkinariskit

Korkoriski

Konsernin korkoriski muodostuu korollisten saatavien ja velkojen viitekorkojen ja marginaalien muutoksista. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on suojautua viitekorkojen nousun aiheuttamilta korkokustannusten nousulta. Rahoituspolitiikan mukaisesti korkoriskiä seurataan keskimääräisellä korkosidonnaisuusajalla osakesarjakohtaisesti. Osakesarjakohtainen korkosidonnaisuusaika asetetaan sellaiseksi, että toimittavan sähkön hinnan herkkyyks korkomuutoksille on osakesarjakohtainen riskinkantokyky huomioon ottaen hyväksyttävällä tasolla. Korkosidonnaisuusajan hallinnassa käytetään korkojohdannaisia.

Valuuttariski

Pohjolan Voima altistuu valuuttakurssiriskille lähinnä mahdollisissa hiilenhankinnoissa. Mahdollinen hiilenhankinta tapahtuu miltei kokonaan yhdysvaltain dollareilla. Koska kauppasopimukset tehdään jopa 10 kuukautta ennen hiilierien toimitusta ja maksua, euro/dollari-valuuttakurssimuutokset vaikuttavat hiilen eurohintaan ja siten myös tuotettavan sähkön hintaan. Euron heikkeneminen merkitsee valuuttakurssitappiota ja euron vahvistuminen vastaavasti kurssivoittoa.

Mahdollisen valuuttariskin osalta suojaudutaan avoimen toimitusposition arvonmuutoksilta. Suojauksia tehdään vain tilattujen tai johdannaisilla varmistettujen hiilierien osalta. Siten suojaus tehdään aikaisintaan johdannaissopimus- tai tilauspäivänä ja se ulotetaan oletettuun hiilierän maksupäivään saakka. Suojaukset puretaan sitä mukaa, kun hiilierät tulevat maksuun. Suojauksen kustannukset kohdistuvat ao. hiilierän hankintahintaan ja tulevat siten tuotantoyksiköiden hiilen kustannuksiksi. Mikäli suojattujen hiilierien toimitusehtoja joudutaan muuttamaan esimerkiksi toimitusajan suhteen, korjataan vastaavaa suojausta.

Sekä lyhyt- että pitkäaikaiset lainat nostetaan pääsääntöisesti euromääräisinä. Mikäli lainoja nostetaan muissa valuutoissa kuin euroissa, valuuttariski poistetaan johdannaissopimuksin. Esitettävien vuosien 2016 ja 2015 aikana konsernin kaikki lainat olivat euromääräisiä.

Valuuttariskin suojausinstrumentteina voidaan käyttää valuutanvaihtosopimuksia, valuuttatermiinejä ja -optioita. Pohjolan Voima ei ole esitettävien vuosien 2016 ja 2015 aikana käyttänyt valuuttakurssiriskiltä suojautumiseen rahoitusinstrumentteja.

Herkkyydet markkinariskeille

Rahoitusinstrumenteista aiheutuva IFRS 7 -standardin tarkoittama herkkyydet markkinariskeille:

1 000 €	2016 Tuloslaskelma	2015 Tuloslaskelma
+ 10 % muutos EUR/USD valuuttakurssissa	0	0
- 10 % muutos EUR/USD valuuttakurssissa	0	0
1 %-yksikön nousu markkinakoroissa	6 748	4 490
1 %-yksikön lasku markkinakoroissa	-7 911	-5 502

Herkkyydet markkinariskeille laskelma kuvaa tulosvaikutusta ennen veroja ja pitää sisällään vaikutuksen rahoitusinstrumenttien vuotuisissa nettokorkokuluissa sekä koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutoksesta johtuvan voiton tai tappion. Johdannaisten käyvät arvot ja nimellisarvot esitetään tarkemmin liitteessä 29 johdannaisten.

Oletukset:

- Euron ja dollarin valuuttakurssimuutoksen oletetaan olevan +/- 10 %.
- Dollaramääräinen positio sisältää valuuttajohdannaisten.
- Korkotason muutokseksi oletetaan yhden prosenttiyksikön paralleeli muutos koko korkokäyrässä.
- Korkopositio sisältää vaihtuvakorkoiset velat ja saamiset, rahoitusleasingvelat sekä korkojohdannaisten.
- Rahoitusrakenteen on oletettu säilyvän muuttumattomana vuoden ajan. Lisäksi kaikkien vuoden kuluessa erääntyvien lainojen eräpäivää oletetaan pidennettävän vuoden loppuun asti soveltaen uutta korkoa.

Polttoaineen hintariski

Konsernin sähköntuotanto vaatii maailmanlaajuisilta markkinoilta ostettavien polttoaineiden käyttöä. Pohjolan Voiman tytär- ja osakkuusyhtiöiden tärkein maailmanlaajuisilta markkinoilta ostettava polttoaine on hiili.

Pohjolan Voima hallinnoi keskitetysti tuotantoyhtiöidensä hiilenhankintaan liittyviä riskejä hallituksen hyväksymän tuotantohyödykepolitiikan mukaisesti.

Hiilenhankinnan riskejä ovat määrä-, hinta-, rahti- ja valuuttariski. Rahtiriski voi olla toteutuessaan osa sekä määrä- että hintariskiä. Valuuttariski sisältyy sekä hiilen että rahdin hintoihin.

Saatavuusriski on hiilenhankinnassa huomattavan suuri. Hiilen riittävyys tuotantoon voidaan turvata luotettavasti ainoastaan hankkimalla ennakkoon riittävän suuri varasto. Laivauskauden rajoitteista johtuen hankinnat voidaan aloittaa jo edellisen vuoden aikana ja laivaukset pyritään ajoittamaan avovesikaudelle.

Hintariskiltä voidaan suojautua varastojen, pitkäaikaisten toimitussopimusten ja johdannaisten avulla. Hintariskiltä on mahdollista suojautua ostamalla vuositarpeen ylittävä määrä hiiltä varastoon käytettävissä olevan varastotilan rajoissa. Pitkäaikaisia toimitussopimuksia käytetään hiilen riittävyyden lisäksi myös hintariskiltä suojautumiseen.

Pohjolan Voima ei ole esitettävien vuosien 2016 ja 2015 aikana käyttänyt hiilen hintariskiltä suojautumiseen rahoitusinstrumentteja.

Luottoriski

Luottoriski syntyy siitä mahdollisuudesta, että vastapuoli jättää sopimuksen mukaiset maksuvelvoitteensa täyttämättä. Kaupalliset myyntisaatavat ja sijoituksiin sekä johdannaiskaappoihin perustuvat saatavat rahoituslaitoksilta altistavat yhtiön luottoriskille. Vastapuolipankkeja valittaessa hyväksytään vain vastapuolet, joilla on korkea luottokelpoisuus. Johdannaissopimuksia solmitaan vain johtavien pankkien ja luottolaitosten kanssa. Maksukäyttäytymisen ja luottokelpoisuuden osalta seurataan kaikkia vastapuolia. Tilikauden aikana Pohjolan Voima kirjasi luottotappioita 3 tuhatta euroa (2015: ei kirjattu luottotappioita). Pohjolan Voima myy sähkö- ja lämpöenergiaa vain osakkailleen. Pohjolan Voima toimii yhtiöjärjestelyksensä mukaisesti omakustannuseriaatteella (mankalaperiaate), joka pienentää myyntisaamisiin liittyvää luottoriskiä merkittävästi. Konsernissa ei ole oleellisia erääntyneitä myyntisaamisia.

Pääomarakenteen hallinta

Pääomana hallinnoidaan emoyhtiön omistajille kuuluvaa omaa pääomaa, joka koostuu osakepääomasta, ylikurssirahastosta, sijoitetun vapaan pääoman rahastosta, arvomuutosrahastosta ja kertyneistä voittovaroista. Lisäksi omaan pääomaan lasketaan oman pääoman ehtoinen laina ja määräysvallattomien omistajien osuus. Konserniin ei sovelleta ulkopuolisia pääomavaatimuksia.

Riittäväällä oman pääomanehtoisen rahoituksen määrällä mahdollistetaan monipuoliset rahoituslähteet useista eri lähteistä.

Konsernin omavaraisuusaste vaihtelee maltillisesti investointisyklien mukaisesti. Oman pääoman osuudesta vastaavat kuhunkin investointiin liittyvän osakesarjan omistajat omistuksensa mukaisessa suhteessa.

Alla on esitetty Pohjolan Voiman seuraama omavaraisuusaste:

	2016	2015
Omavaraisuusaste (%) (IFRS, konserni) *	40	42
* Omavaraisuusaste %	= 100 x	$\frac{\text{oma pääoma}}{\text{taseen loppusumma}}$

4 MYYDYT PITKÄAIKAISET OMAISUUSERÄT JA HANKITUT LIIKETOIMINNOT

Myydyt pitkäaikaiset omaisuuserät

Pohjolan Voima ja Kokkolan Energia Oy allekirjoittivat 29.12.2016 kauppakirjan Pohjolan Voiman tytäryhtiön Kokkolan Voima Oy:n koko osakekannan myymisestä Kokkolan Energialle. Kauppakirja astui voimaan ja osakkeiden omistusoikeus siirtyi 31.12.2016.

Pohjolan Voima ja Keravan Energia Oy allekirjoittivat 16.12.2014 kauppakirjan Pohjolan Voiman tytäryhtiön Keravan Lämpövoima Oy:n koko osakekannan myymisestä Keravan Energialle. Kauppakirja astui voimaan ja osakkeiden omistusoikeus siirtyi 1.1.2015.

Pohjolan Voima ja UPM-Kymmene Wood Oy, UPM-Kymmene Oyj:n 100% omistama tytäryhtiö, allekirjoittivat 28.11.2014 esisopimuksen Pohjolan Voiman tytäryhtiön Järvi-Suomen Voima Oy:n osakkeiden myymisestä UPM-Kymmene Woodille. Varsinainen kauppakirja allekirjoitettiin 30.1.2015 ja osakkeiden omistusoikeus siirtyi 31.1.2015.

Pohjolan Voima Oy ja UPM-Kymmene Oyj allekirjoittivat 30.9.2015 kauppakirjan Pohjolan Voiman tytäryhtiön Wisapower Oy:n osakkeiden myymisestä UPM-Kymmenelle. Osakkeiden omistusoikeus siirtyi 30.9.2015.

Pohjolan Voima Oy ja Vaskiluodon Voima Oy allekirjoittivat 22.12.2015 kauppakirjan Pohjolan Voiman tytäryhtiön PVO-Huippuvoima Oy:n koko osakekannan myymisestä Vaskiluodon Voimalle. Osakkeiden omistusoikeus siirtyi 22.12.2015.

	2016	2015
Myytyjen yhtiöiden varat ja velat		
Aineelliset hyödykkeet	0	29 544
Aineettomat hyödykkeet	0	103
Pitkäaikaiset saamiset	19 974	131 714
Vaihto-omaisuus	0	3 063
Myyntisaamiset ja muut saamiset	3 398	20 808
Rahat ja pankkisaamiset	2 406	9 855
Varat yhteensä	25 778	195 086
Määräysvallattomien omistajien osuus	0	9 304
Varaukset	0	1 000
Rahoitusvelat	16 373	120 823
Ostovelat ja muut velat	1 112	10 504
Velat yhteensä	17 485	141 631
Myyty nettovarallisuus	8 293	53 455
Myyntivoitto/ -tappio	-647	8 077
Kauppahinta yhteensä	7 646	61 532
Saatu rahana	7 646	61 532
Luovutettujen yhtiöiden rahat ja pankkisaamiset	-2 406	-9 855
Myyntistä syntyvät rahavirrat	5 240	51 677

Hankitut liiketoiminnot

Vuonna 2016 eikä 2015 ollut yrityshankintoja.

5 RAHAVIRTALASKELMAN LIITETIEDOT

Oikaisut tilikauden voittoon/tappioon (1 000 €)	2016	2015
Poistot	40 480	39 884
Johdannaisten käyvän arvon muutokset	1 762	-4 279
Verot	0	59
Pitkäaikaisten varojen myyntivoitot ja -tappiot	365	-8 194
Rahoituskulut, netto	10 972	13 383
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11 992	740
Yhteensä	65 571	41 593

Käyttöpääoman muutos	2016	2015
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos	11 134	-448
Vaihto-omaisuuden muutos	6 653	-2 717
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos	23 739	-11 780
Varausten muutos	-80	-148
Yhteensä	41 446	-15 093

6 LIIKEVAIHTO

1 000 €	2016	2015
Tuotetun sähkön myynti	319 178	298 141
Tuotetun lämmön myynti	156 823	174 167
Ostetun sähkön myynti	21 559	18 546
Muu myynti	9 461	8 893
Yhteensä	507 020	499 746

Sähkön toimitus osakkaille (GWh)	2016	2015
Tuotettu sähkö	12 828	13 039
Tuotettu lämpö	5 068	5 825
Ostettu sähkö	545	621

PVO:n sähkönhankintamäärä määräytyy osakkaiden sähkön tarpeen perusteella. Vuonna 2016 Pohjolan Voiman sähkön kokonaishankinta jatkuvista toiminnoista oli 13,4 (13,7) TWh. Konsernin sähkön tuotannon osuus tästä oli 12,8 (13,0) TWh, josta emoyhtiön toimitukset osakkailleen olivat 12,4 (12,9) TWh. Tytäryhtiöiden toimitukset muille omistajilleen olivat 0,5 (0,4) TWh. Jatkuvien toimintojen ostot pohjoismaisilta sähkömarkkinoilta olivat 0,5 (0,6) TWh ja myynnit 0,5 TWh (0,4). Lämmön toimitukset olivat 5,5 (6,3) TWh.

Muu myynti muodostuu pääosin päästöoikeuksien myynnistä sekä verkko- ja hallintopalvelujen myynnistä.

7 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 €	2016	2015
Vuokratuotot	721	1 399
Käyttöomaisuuden sekä tytäryhtiöosakkeiden myyntivoitot	292	8 329
Valtakunnallinen reservikapasiteettikorvaus	0	1 509
Avustukset	267	24
Sähkön tuotannon tuki	2 644	2 980
Muut tuotot	6 190	36 282
Yhteensä	10 114	50 523

Kriisiinankaupungissa sijaitsevan PVO-Lämpövoima Oy:n ja Vaasan Vaskiluodossa sijaitsevan PVO-Huippuvoima Oy:n öljylauhdelaiteiden reservikapasiteettikäytön sopimus Fingrid Oyj:n kanssa oli voimassa varatehoreservikauden 1.7.2013 - 30.6.2015.

8 MATERIAALIT JA PALVELUT

1 000 €	2016	2015
Polttoaineet	107 160	133 226
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	5 760	-873
Aineet ja tarvikkeet	2 087	2 470
Hiilidioksidipäästöoikeudet	1 224	3 327
Energiaostot; Pohjoismaiset sähkömarkkinat	23 012	31 855
Energiaostot; osakkuus- ja yhteisyritykset	246 987	207 831
Energiaostot, muut	8 111	0
Ulkopuoliset palvelut	6 375	5 426
Yhteensä	400 716	383 262

Polttoaineostot koostuvat hiilen, turpeen ja biopolttoaineiden ostoista, joita käytetään sähkön- ja lämmöntuotannossa.

Energiaostoihin osakkuus- ja yhteisyrityksiltä sisältyy Teollisuuden Voima Oyj:lta, Oy Alholmens Kraft Ab:ltä sekä Vaskiluodon Voima Oy:ltä Pohjolan Voima Oy:n omistuksen mukaisesti hankkima energia.

9 HENKILÖSTÖKULUT

Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

1 000 €	2016	2015
Palkat ja palkkiot		
Hallituksen ja toimitusjohtajan palkat	1 415	1 323
Muut palkat	7 890	8 542
Eläkekulut - maksupohjaiset järjestelyt	1 701	1 903
Muut henkilösivukulut	334	460
Yhteensä	11 340	12 228

Konsernin palveluksessa tilikauden aikana keskimäärin

	2016	2015
Toimihenkilöitä	104	135
Työntekijöitä	45	64
Yhteensä	149	199

Yllä olevassa keskimääräisessä henkilöstömäärässä on mukana lopetettuun liiketoimintaan kuuluvaa henkilöstöä yhteensä 34 vuonna 2016 (2015: 64). Näistä toimihenkilöitä on 18 (2015: 32) ja työntekijöitä 16 (2015: 32)

10 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

1 000 €	2016	2015
Aineettomien hyödykkeiden poistot		
Aineettomat oikeudet	21	21
Muut aineettomat hyödykkeet	1 289	1 403
Yhteensä	1 309	1 424
Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistot		
Rakennukset ja rakennelmat	4 979	4 994
Koneet ja kalusto	31 784	31 045
Muut aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	2 321	2 160
Yhteensä	39 084	38 199
Arvonalentumiset		
Muut aineettomat hyödykkeet	86	0
Rakennukset ja rakennelmat	0	132
Koneet ja kalusto	0	130
Yhteensä	86	261
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	40 479	39 884

11 LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 €	2016	2015
Kunnossapito- ja huoltopalvelut	14 769	17 410
Kiinteistövero	6 311	6 061
Vuokrat	1 301	2 240
Käynnissäpitopalvelut	18 111	20 031
Muut kulut	15 625	47 340
Yhteensä	56 117	93 082

Tilintarkastajan palkkiot	2016	2015
1 000 €		
Tilintarkastuspalkkiot	185	190
Todistukset ja lausunnot	2	2
Muut palvelut	18	0
Yhteensä	206	193

12 TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOT

Kuluksi kirjatut tutkimus- ja kehittämismenot olivat yhteensä 0,1 miljoona euroa vuonna 2016 (0,3 miljoona euroa vuonna 2015).

13 OSUUS OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYSTEN TULOISTA

1 000 €	2016	2015
Länsi-Suomen Voima Oy	0	0
Oy Alholmens Kraft Ab	-156	-39
Tahkoluodon Polttoöljy Oy	0	-1
Teollisuuden Voima Oyj	-10 627	-1 700
Torniolaakson Voima Oy	-116	85
Vaskiluodon Voima Oy	-1 094	913
Voimalohi Oy	2	1
Yhteensä	-11 991	-740

Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksistä esitetään liitetiedossa 18.

14 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 €	2016	2015
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	2	3
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	3 011	3 366
Ei suojauslaskennan alaiset johdannaiset		
Käyvän arvon muutos	0	4 523
Valuuttakurssivoitot	132	320
Muut rahoitustuotot	0	1
Rahoitustuotot yhteensä	3 145	8 213
Korkokulut jaksotettuun hankintamenuon kirjatui- sta veloista	10 184	12 701
Ei suojauslaskennan alaiset johdannaiset		
Käyvän arvon muutos	1 762	246
Valuuttakurssitappiot	94	155
Muut rahoituskulut	3 839	4 214
Rahoituskulut yhteensä	15 879	17 317
Yhteensä	-12 734	-9 104

15 TULOVEROT

1 000 €	2016	2015
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	9	58
Edellisten tilikausien verot	1	0
Laskennallisten verovelkojen muutos	-10	1
Yhteensä	0	59

PVO toimittaa sähköä ja lämpöä osakkailleen omakustannushintaperiaatteella. Omakustannushintaperiaatteen mukaan konserni ei tule maksamaan veroa energialiiketoiminnastaan, joten konserni ei kirjaa tältä osin laskennallisia verovelkoja. Energiaan liittyvästä palveluliiketoiminnasta konserni kirjaa tuloverot ja laskennalliset verovelat.

Laskennallisten verojen muutokset:

1 000 €	2016	2015
Kertyneet poistoerot 1.1.	853	852
Kirjattu tulosvaikutteisesti	-10	1
Kertyneet poistoerot 31.12.	843	853

Konsernin tuloslaskelmaan kirjattujen tuloverojen erot suomalaisen yhteisöverokannan mukaiseen tuloveroon on esitetty seuraavassa taulukossa:

1 000 €	2016	2015
Tulos ennen veroja	-16 243	11 969
Suomen verokannan mukainen tulovero 20%	3 249	-2 394
Verotappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista	-1 221	-677
Verovapaat tulot	0	89
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitoista/tappioista	-2 114	-203
Vähennyskelvottomat kulut	0	-1 578
Omakustannushintaperiaatteen vuoksi kirjaamattomat laskennalliset verot	39	4 627
Verotappiot ilman laskennallista verosaamista aikaisemmilta tilikausilta	48	77
Konsernin tuloslaskelmaan kirjatut verot	0	-59

16 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1 000 €	Hiilidioksidi- päästöoikeudet	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	3 445	280 984	19 244	303 673
Lisäykset	1 119	1		1 120
Vähennykset	-3 359	-21	-185	-3 565
Uudelleenryhmittelyt			358	358
Siirretty myytävänä oleviin varoihin			-1 546	-1 546
Hankintameno 31.12.2016	1 205	280 964	17 871	300 040
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	0	1 265	14 139	15 403
Vähennykset			-174	-174
Tilikauden poistot ja arvonalentumiset		21	1 374	1 395
Siirretty myytävänä oleviin varoihin			-504	-504
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	0	1 286	14 835	16 120
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	1 205	279 678	3 037	283 920
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	3 445	279 719	5 106	288 270

1 000 €	Hiilidioksidi- päästöoikeudet	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	6 410	277 244	18 937	302 591
Lisäykset	3 445	3 740	62	7 247
Vähennykset	-6 410		-338	-6 748
Uudelleenryhmittelyt			583	583
Hankintameno 31.12.2015	3 445	280 984	19 244	303 673
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015	0	1 244	12 276	13 520
Vähennykset			-338	-338
Tilikauden poistot		21	1 403	1 424
Poistot ja arvonalentuminen, lopetetut toiminnot			798	798
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015	0	1 265	14 139	15 403
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	3 445	279 719	5 106	288 270
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	6 410	275 999	6 662	289 071

Aineettomiin oikeuksiin sisältyy oikeus vesivoiman tuottamiseen 265 miljoonaa euroa, lakiin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta perustuva käyttöoikeus voimajohtokatuihin ja -maa-alueisiin sekä vuosina 2013, 2014 ja 2015 maksettu korvaus vesialueen pysyvästä käyttöoikeudesta 14,4 miljoonaan euroa. Oikeus vesivoimaan, vesialueen pysyvä käyttöoikeus ja käyttöoikeus voimajohtokatuihin ja -maa-alueisiin ovat aineettomia oikeuksia, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika ja joille tehdään arvonalentumistestit vuosittain. Arvonalentumistestaukset eivät ole antaneet aiheutta arvonalentumisen kirjaamiselle, koska sekä vesivoimaoikeuden että vesialueen pysyvän käyttöoikeuden ja käyttöoikeuden voimajohtoalueisiin tulevaisuudessa kerryttävissä olevat rahamäärät ovat suuremmat kuin oikeuksien kirjanpitoarvot. Vesivoimaoikeuden ja vesialueen pysyvän käyttöoikeuden arvio perustuu siihen, että vesivoimalla tulevaisuudessa tuotettavan sähkön määrä kerrottuna sähkön hinnalla (pl. kiinteät kustannukset) ylittää aineettomiin oikeuksiin kirjatun oikeuden arvon. Voimajohtoalueiden käyttöoikeuden arvio perustuu johdon hyväksymiin ennusteisiin siihen, että tulevaisuudessa tuotot PVO-Alueverkot Oy:ssä ylittävät aineettomiin oikeuksiin kirjatun oikeuden arvon.

Aineettomat oikeudet tai muut aineettomat hyödykkeet eivät sisällä liikearvoa.

17 AINEELLISET KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEET

1 000 €	Maa- ja vesialueet	Raken nukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräinen laitosinvestointi ja muut ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	34 963	130 526	724 213	82 582	5 546	977 831
Lisäykset			2 188		9 037	11 225
Vähennykset	-73	-70	-62		-2 745	-2 950
Uudelleenryhmittelyt	-162	27	5 621	484	-6 328	-358
Siirretty myytävänä oleviin varoihin	-879	-310	-7 020			-8 209
Hankintameno 31.12.2016	33 849	130 173	724 940	83 066	5 510	977 539
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	0	41 638	293 217	41 209	0	376 064
Vähennykset ja uudelleenryhmittelyt		-63	-62			-125
Tilikauden poistot ja arvonalentumiset		4 979	31 784	2 321		39 084
Poistot ja arvonalentuminen, lopetetut toiminnot				544		544
Siirretty myytävänä oleviin varoihin		-308	-2 166			-2 474
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	0	46 246	322 773	44 074	0	413 093
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	33 849	83 927	402 168	38 991	5 510	564 446
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	34 963	88 888	430 997	41 372	5 546	601 767

1 000 €	Maa- ja vesialueet	Raken nukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräinen laitosinvestointi ja muut ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	35 716	152 174	992 285	82 129	16 576	1 278 881
Lisäykset			370	76	13 861	14 307
Vähennykset		-217	-1 393			-1 610
Muutos kirjanpidollisissa arvioissa				27		27
Uudelleenryhmittelyt		2 842	21 116	350	-24 891	-583
Siirretty myytävänä oleviin varoihin	-753	-24 273	-288 165			-313 191
Hankintameno 31.12.2015	34 963	130 526	724 213	82 582	5 546	977 831
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015	0	58 232	496 897	34 531	0	589 660
Vähennykset ja uudelleenryhmittelyt		-253	-1 467	0		-1 720
Tilikauden poistot		5 126	31 174	2 160		38 460
Poistot ja arvonalentuminen, lopetetut toiminnot	165	466	54 778	4 518		59 927
Siirretty myytävänä oleviin varoihin	-165	-21 933	-288 165			-310 263
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015	0	41 638	293 217	41 209	0	376 064
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	34 963	88 888	430 997	41 372	5 546	601 767
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	35 716	93 942	495 389	47 597	16 576	689 221

Muutos kirjanpidollisissa arvioissa liittyy kaatopaikkojen käytöstä poistamisvelvoitteisiin. Vuonna 2015 on kolmen kaatopaikan poistamisvelvoitteen kustannusarviota on tarkennettu. Lisäksi vuonna 2015 tarkistettiin yhden kaatopaikan pitoaikaa.

Yhtiön johto on arvioinut, että viitteitä arvonalentumisesta ei ole.

RAHOITUSLEASINGSOPIMUKSET

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyy rahoitusleasingsopimuksilla hankittua omaisuutta seuraavasti:

1 000 €	Koneet ja kalusto
31.12.2016	
Hankintameno	295 681
Vähennykset ja uudelleenryhmittelyt	24 596
Kertyneet poistot	-106 393
Kirjanpitoarvo	213 884
31.12.2015	
Hankintameno	350 920
Vähennykset ja uudelleenryhmittelyt	-25 300
Kertyneet poistot	-120 756
Tilikauden poistot, lopetetut toiminnot	-1 809
Kirjanpitoarvo	203 055

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyvät aktivoituidut vieraan pääoman menot

1 000 €	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2016	594	16 175	111	16 880
Lisäykset				0
Vähennykset	-133	-534		-667
Hankintameno 31.12.2016	460	15 642	111	16 213
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	365	6 197	59	6 622
Vähennykset	-133	-534		-667
Tilikauden poistot	20	641	4	665
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	252	6 304	63	6 620
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	208	9 337	48	9 593
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	228	9 978	52	10 258

1 000 €	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	594	18 440	111	19 145
Lisäykset				0
Vähennykset		-2 265		-2 265
Hankintameno 31.12.2015	594	16 175	111	16 880
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015	348	6 776	54	7 179
Vähennykset		-1 274		-1 274
Tilikauden poistot	17	695	5	717
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015	365	6 197	59	6 622
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	228	9 978	52	10 258
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	245	11 664	57	11 966

Voimalaitosten rakentamiseen liittyvät rahoitusmenot aktivoidaan osana investoinnin hankintamenoa ja poistetaan omaisuuserän taloudellisena vaikutusaikana.

18 OSUUDET OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYKSISSÄ

1 000 €	2016	2015
Tilikauden alussa	775 572	776 421
Vähennykset	0	1 937
Osuus tilikauden tuloksesta	-11 991	-740
Muut laajan tuloslaskelman erät	-4 597	-2 046
Tilikauden lopussa	758 984	775 572

Osakkuus- ja yhteisyritykset

Yhtiö, kotipaikka	Konsernin omistusosuus %		Kirjanpitoarvo	
	2016	2015	2016	2015
Osakkuusyrietykset				
Oy Alholmens Kraft Ab, Pietarsaari	49,90%	49,90%	18 079	18 235
Länsi-Suomen Voima Oy, Harjavalta	19,90%	19,90%	33 651	33 651
Tahkoluodon Polttoöljy Oy, Pori	32,00%	32,00%	0	0
Torniolaakson Voima Oy, Ylitornio	50,00%	50,00%	1 867	1 984
			53 597	53 870
Yhteisyritykset				
Teollisuuden Voima Oyj, Helsinki	58,47%	58,47%	691 624	706 847
Vaskiluodon Voima Oy, Vaasa	50,00%	50,00%	13 582	14 676
Voimalohi Oy, Kemi	50,00%	50,00%	181	179
			705 387	721 702
Osakkuus- ja yhteisyritykset yhteensä			758 984	775 572

Pohjolan Voima yhdistelee Teollisuuden Voima Oyj:n yhteisyrityksenä IFRS- konsernitilinpäätökseensä. Pohjolan Voima omistaa 31.12.2016 58,47 % (31.12.2015 58,47 %) Teollisuuden Voima Oyj:n osakkeista. Pohjolan Voima on Teollisuuden Voima Oyj:n yhtiöjärjestyksen ja muiden yhtiöasiakirjojen päätös- ja määräysvaltaa sekä hallituksen jäsenten nimeämisoikeutta koskevien säännösten perusteella todennut, että Teollisuuden Voima Oyj on yhteisyritys.

Teollisuuden Voima Oyj:n investointisitoumukset olivat 864 (832) miljoonaa euroa.

Osakkuusyriety Länsi-Suomen Voima Oy:n kirjanpitoarvoon 31.12.2016 sisältyy liikearvoa 28 (2015: 28) miljoonaa euroa. Liikearvolle tehdään arvonalentumistesti vuosittain. Länsi-Suomen Voima Oy omistaa Harjavallan vesivoimalaitoksen Kokemäenjoessa. Arvioitaessa tulevaisuudessa kerrytettävissä olevaa rahamäärää yhtiön johto on todennut, että osakkuusyhtiöstä mahdollisesti luovuttaessa myymällä yhtiön osakkeet, osakkeista saatava rahamäärä ylittäisi osakkuusyhtiöstä konsernitaseeseen kirjatun määrän.

Tiedot konsernin osakkuus- ja yhteisyrityksistä sekä niiden yhteenlasketut varat ja velat, liikevaihto ja voitto/tappio IFRS:n mukaan laskettuina. Kaikki osakkuus- ja yhteisyritykset ovat listaamattomia.

1 000 €	Varat	Velat	Liikevaihto	Voitto/ tappio
2016				
Oy Alholmens Kraft Ab	119 317	83 088	44 273	-347
Länsi-Suomen Voima Oy	43 688	16 327	2 401	3
Tahkoluodon Polttoöljy Oy	8	0	0	0
Teollisuuden Voima Oyj	7 952 228	6 362 976	343 398	-10 533
Torniolaakson Voima Oy	7 952	4 216	1 357	-46
Vaskiluodon Voima Oy	136 838	103 875	95 314	-455
Voimalohi Oy	1 506	1 136	3 902	3
Yhteensä	8 261 537	6 571 618	490 644	-11 375

1 000 €	Varat	Velat	Liikevaihto	Voitto/ tappio
2015				
Oy Alholmens Kraft Ab	123 737	87 137	44 860	-77
Länsi-Suomen Voima Oy	38 549	11 235	1 792	1
Tahkoluodon Polttoöljy Oy	8	0	0	-2
Teollisuuden Voima Oyj	7 463 991	5 851 992	275 746	4 625
Torniolaakson Voima Oy	8 428	4 460	1 588	34
Vaskiluodon Voima Oy	140 650	105 963	93 636	416
Voimalohi Oy	1 264	898	3 639	2
Yhteensä	7 776 628	6 061 685	421 261	4 997

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

1 000 €	2016	2015
Myynti osakkuus- ja yhteisyrityksille	4 156	5 940
Ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	243 403	237 908
Saamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	357 533	335 887
Velat osakkuus- ja yhteisyrityksille	614 072	588 723
	2016	2015
Osakkuus- ja yhteisyritysten palveluksessa oleva henkilöstö keskimäärin	912	952

19 MYYTÄVISSÄ OLEVAT RAHOITUSVARAT

1 000 €	2016	2015
Sijoitukset noteeraamattomiin osakkeisiin	586	586
Yhteensä	586	586

Myytäviissä olevat rahoitusvarat koostuvat lähinnä henkilökunnan käytössä olevista lomamökki- ja golfosakkeista 0,6 (2015: 0,6) miljoonaa euroa.

20 LAINAT JA MUUT SAAMISET

Pitkäaikaiset lainat ja muut saamiset

1 000 €	2016	2015
Lainasaaminen osakkuus- ja yhteisyritykseltä	288 690	288 825
Rahoitusleasingsaamiset	0	23 776
Muut pitkäaikaiset saamiset	35 601	30 020
Yhteensä	324 291	342 621

Lainasaamisiin osakkuus- ja yhteisyrityksiltä sisältyy lainasaaminen Teollisuuden Voima Oyj:ltä 288,7 (2015: 288,7) miljoonaa euroa ja lainasaaminen Tornionlaakson Voima Oy:ltä 0,1 (2015: 0,1) miljoonaa euroa. Pitkäaikaisiin lainoihin ja muihin saamisiin ei liity merkittävää luottoriskiä. Saamisten käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 30 Rahavarojen ja -velkojen käyvät arvot.

Myyntisaamiset ja muut saamiset

1 000 €	2016	2015
Myyntisaamiset	60 777	86 811
Pantatut rahavarat	182	446
Korolliset saamiset	208	56
Rahoitusleasingsaamiset	2 129	1 748
Johdannaiset	0	0
Siirtosaamiset	37 974	22 864
Osakeantisaamiset	49 305	49 305
Muut lyhytaikaiset saamiset	1 523	2 798
Yhteensä	152 097	164 028

Myyntisaamisten ja muiden saamisten käypä arvo ei poikkea olennaisesti tasearvosta.

Siirtosaamiin sisältyvät olennaiset erät

1 000 €	2016	2015
Menoennakot, energiaostot	23 623	12 621
Välilliset verot	7 997	4 804
Muut	6 353	5 440
Yhteensä	37 974	22 864

Konserni kirjasi 2016 luottotappioita myynti- tai muista saamisista 3,1 tuhatta euroa (0 € vuonna 2015). Konsernilla ei ollut 31.12.2016 merkittäviä erääntyneitä saatavia. Tämän vuoksi myyntisaamisten ikäjakaumaa ei esitetä.

RAHOITUSLEASINGSAAMISET

Pohjolan Voima on tehnyt joidenkin omistajiensa kanssa järjestelyitä, jotka IFRIC 4 -tulkinnan Miten määritellään, sisältääkö järjestely vuokrasopimuksen perusteella käsitellään vuokrasopimuksina IAS 17 -standardin mukaisesti. Järjestelyt koskivat Kokkolan Voima Oy:n ja Wisapower Oy:n voimalaitoksia, jotka tuottivat energiaa vain yhden pääasiallisen ostajan käyttöön. Nämä voimalaitokset luokiteltiin IAS 17 -standardin perusteella rahoitusleasingsopimuksiksi. Järjestelyt siirtävät omistamiselle olennaiset riskit ja edut vuokralleottajalle, sillä ne on tehty osakeomistuksen muodossa. Kyseisiä laitoksia koskevien osakesarjojen osakkeenomistajien ei ole käytännössä ollut taloudellisesti kannattavaa ostaa energiaa muuta kautta ja omistajat olivat ainoat pääasialliset tuotannon käyttäjät. Järjestelyt käsiteltiin rahoitusleasingsopimuksina myös sillä perusteella, että vuokrasopimukset kattoivat koko vuokratun hyödykkeen arvioidun taloudellisen kokonaisvaikutusajan ja vähimmäisvuokrien nykyarvo kattoi valtaosan vuokratun hyödykkeen käyvästä arvosta. IFRIC4-järjestelyjä ei ollut voimassa enää 31.12.2016, koska Kokkolan Voima Oy myytiin 31.12.2016 ja Wisapower Oy 30.9.2015.

Lisäksi muita IAS 17 -standardin mukaisia rahoitusleasingsopimuksia sisältyy rahoitussaamisiin yhteensä 2,1 miljoonaa euroa (2,3 miljoonaa euroa vuonna 2015).

Vähimmäisleasingsaamiset

1 000 €	2016	2015
Enintään 1 vuosi	2 132	1 982
1 - 5 vuotta	0	11 000
Yli 5 vuotta	0	15 262
Yhteensä	2 132	28 244
Kertymätön rahoitustuotto	-2	-2 720
Nettosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	2 129	25 524

Vähimmäisleasingsaamisten nykyarvo

1 000 €	2016	2015
Enintään 1 vuosi	2 129	1 748
1 - 5 vuotta	0	10 094
Yli 5 vuotta	0	13 682
Nettosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	2 129	25 524

21 LYHYTAIKAISET TALLETUKSET JA RAHAVARAT

RAHAVARAT

1 000 €	2016	2015
Rahavarat ja pankkisaamiset	50 821	53 428
Yritystodistukset	0	26 122
Yhteensä	50 821	79 550

Rahavarat muodostuvat käteisvaroista, vaadittaessa nostettavissa olevista pankkitalletuksista ja muista lyhytaikaisista (enintään kolmen kuukauden), likvideistä sijoituksista.

22 VAIHTO-OMAISUUS

1 000 €	2016	2015
Polttoaineet		
Kivihiili	2 635	5 143
Muut polttoaineet	4 358	7 867
Ennakkomaksut	1 046	1 939
Yhteensä	8 040	14 949

Vaihto-omaisuuden arvonalentumisia ei kirjattu vuonna 2016 jatkuvista toiminnoista (2015: 60 tuhatta euroa) eikä lopetetuista toiminnoista (2015: 8,2 miljoonaa euroa).

23 LOPETETUT TOIMINNOT JA MYYTÄVÄNÄ OLEVAT VARAT JA VELAT

Lopetetut toiminnot

1 000 €	2016	2015
Tuotot	20 258	79 547
Kulut	-21 117	-104 734
Voitto ennen veroja	-859	-25 187
Tilikauden voitto lopetetuista toiminnoista	-859	-25 187

Lopettettujen toimintojen rahavirrat

1 000 €	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirrat	45 534	16 139
Investointien rahavirrat	26	-15
Rahoituksen rahavirrat	-50 000	-22 033
Rahavirrat yhteensä	-4 439	-5 909

PVO-Lämpövoima Oy:n hallitus päätti 27.10.2015 esittää, että yhtiön omistamien Kristiinankaupungin ja Porin Tahkoluodon hiililauhdevoimalaitosten tuotannollinen toiminta lopetetaan. PVO:n ylimääräinen yhtiökokous hyväksyi päätöksen 13.11.2015. PVO-Lämpövoiman liiketoiminta esitetään tilinpäätöksessä 2016 ja 2015 lopetettuna toimintona. PVO-Lämpövoiman aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja vaihto-omaisuus esitetään myytävänä olevina varoina 2016 ja 2015.

Myytävänä olevat varat

Pohjolan Voima Oy:n hallitus hyväksyi 15.12.2016 järjestelyn, jossa PVO-Alueverkko Oy:n osakkeet myydään tammikuussa 2017. PVO-Alueverkko Oy:n varat ja velat on tämän vuoksi esitetty myytävänä olevina varoina. Mussalon Voima Oy solmi myyntisopimukset 21.12.2016 omistamastaan tontista ja 22.12.2016 omistamastaan voimajohdosta. Omistusoikeus näihin varoihin siirtyi ostajalle kauppahinnan maksun yhteydessä tammikuussa 2017. Lisäksi Mussalon Voima Oy:n omistamasta hiilivarastosta on olemassa myyntisopimus ja hiilivarasto tullaan myymään tammikuun 2017 aikana. Nämä varat on myös esitetty myytävänä olevina varoina.

1 000 €	2016	2015
Aineettomat hyödykkeet	1 042	0
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	8 664	2 928
Lainat ja muut saamiset	0	0
Vaihto-omaisuus	12 753	25 723
Myyntisaamiset ja muut saamiset	794	0
Yhteensä	23 254	28 651

Velat liittyen myytävänä oleviin varoihin

1 000 €	2016	2015
Rahoitusvelat	0	0
Ostovelat ja muut velat	560	0
Yhteensä	560	0

24 OMA PÄÄOMA

Yhtiöjärjestyksen mukaisesti PVO toimittaa energiaa osakkailleen omakustannusperiaatteen mukaisesti eli luovuttaa tuottamansa tai hankkimansa energian jokaisen osakesarjan omistuksen suhteessa. Kunkin osakesarjan omistajat vastaavat ao. sarjan kiinteistä kustannuksista osakemäärien suhteessa riippumatta siitä, onko teho- tai energiaosuutta käytetty vai ei, ja muuttuvista kustannuksista toimitettujen energiamäärien mukaisessa suhteessa.

Osakkeiden lukumäärien täsmäytyslaskelma:

1 000 €	Osakkeiden lukumäärä (kpl)	Osakepääoma	Osakeanti	Ylikurssi rahasto	Arvonmuutos rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Oman pääoman ehtoiset lainat	Kertyneet voittovarot	Yhteensä
									1 013
01.01.2015	38 594 951	64 912	109 537	336 778	9 553	243 347	35 109	214 017	252
Osakeanti	1 123 815	1 890	-60 232			61 044			2 702
Siirto kertyneisiin voittovaroihin ja SVOP-rahastoon		-1 953		-41 844		37 300		6 497	0
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	-1 101 607	-741		-6 251		-43 797			-50 789
Oman pääoman ehtoisten lainan lyhennys							-35 109		-35 109
Tilikauden laaja tulos					-2 046			-14 167	-16 213
31.12.2015	38 617 159	64 108	49 305	288 683	7 507	297 894	0	206 347	913 843
Siirto kertyneisiin voittovaroihin ja SVOP-rahastoon				-18 391		9 208		9 183	0
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	-500 000								0
Osakkeiden kappalemäärän alentaminen	-6 312 066								0
Pääoman palautus				-50 000		-20 912			-70 912
Tilikauden laaja tulos					-4 597			-17 491	-22 088
31.12.2016	31 805 093	64 108	49 305	220 292	2 910	286 190	0	198 039	820 844

Osakkeet

31.12.2016 yhtiön osakkeiden lukumäärä oli 31.805.093 kappaletta. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa. Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

Yhtiöllä on 15 rekisteröityä osakesarjaa

Osakepääoma osakelajeittain

	kpl	1 000 €
A-sarja	13 350 077	22 453
- oikeus saada PVO-Vesivoima Oy:n tuottamaa tai hankkimaa energiaa		
B-sarja	7 124 507	11 983
- oikeus saada 56,8 % osuudella Teollisuuden Voima Oyj:n OL1 ja 2 -yksiköillä tuottamaa tai hankkimaa energiaa		
B2-sarja	4 722 703	7 943
- oikeus saada 60,2 % osuudella Teollisuuden Voima Oyj:n OL3 yksiköllä tuottamaa tai hankkimaa energiaa yksikön valmistuttua		
C-sarja	2 224 498	11 954
- oikeus saada PVO-Lämpövoima Oy:n tuottamaa tai hankkimaa energiaa		
C2-sarja	359 198	604
- oikeus saada 56,8 % osuudella Teollisuuden Voima Oyj:n Meri-Porin hiilivoimayksiköllä tuottamaa tai hankkimaa energiaa		
G-sarja	354 290	596
- oikeus saada 49,9 % osuudella Oy Alholmens Kraft Ab:n tuottamaa energiaa		
G2-sarja	238 216	401
- oikeus saada 76,0 % osuudella Kymin Voima Oy:n tuottamaa energiaa		
G4-sarja	296 486	499
- oikeus saada 72,0 % osuudella Rauman Biovoima Oy:n tuottamaa energiaa		
G5-sarja	155 272	261
- oikeus saada Laanilan Voima Oy:n tuottamaa energiaa		
G6-sarja	646 217	1 087
- oikeus saada Porin Prosesivoima Oy:n tuottamaa energiaa		
G9-sarja	589 071	991
- oikeus saada 54,0 % osuudella Kaukaan Voima Oy:n tuottamaa energiaa		
G10-sarja	213 600	359
- oikeus saada 84,0 % osuudella Hämeenkyrön Voima Oy:n tuottamaa energiaa		
K1-sarja	176 428	297

- oikeus saada Kokkolan Voima Oy:n tuottamaa tai hankkimaa energiaa M-sarja	307 707	2 921
- oikeus saada 100,0 % osuudella Mussalon Voima Oy:n tuottamaa energiaa V-sarja	1 046 823	1 761
- oikeus saada 50,0 % osuudella Vaskiluodon Voima Oy:n tuottamaa energiaa		
	31 805 093	64 108

Tilikauden aikana merkittiin seuraavat osakeannit:

Tilikauden aikana ei merkitty osakeanteja.

Tilikauden aikaiset muut muutokset omassa pääomassa:

Pohjolan Voima Oy:n yhtiökokous päätti 22.3.2016 kattaa 9,2 miljoonaa euron negatiiviset voittovarot alentamalla sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoa vastaavalla määrällä.

Yhtiö alensi C-sarjan osakkeiden kappalemäärää 7.107.592 kappaleesta 2.224.498 kappaleeseen ja uusi kappalemäärä rekisteröitiin 25.5.2016. Alentamisen jälkeen C-sarjan ylikurssirahastosta maksettiin osakkaille pääoman palautusta 50,0 miljoonaa euroa.

Yhtiö alensi M-sarjan osakkeiden kappalemäärää 1.736.679 kappaleesta 307.707 kappaleeseen ja uusi kappalemäärä rekisteröitiin 25.5.2016. Alentamisen jälkeen M-sarjan ylikurssirahastosta siirrettiin sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon pääoman palautusta 13,6 miljoonaa euroa odottamaan maksua osakkaille myöhemmin vuonna 2016.

K1-sarjan osakkaalle palautettiin yhtiökokouksen päätöksellä pääomaa ylikurssirahastosta 4,8 miljoonaa euroa (sijoitetun vapaan pääoman rahaston kautta) ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta 2,5 miljoonaa euroa joulukuussa 2016.

Yhtiö hankki omat osakkeensa H-sarjassa joulukuussa 2015 ja käynnisti osakkeiden mitätöinnin. H-sarjan osakkeiden mitätöinti rekisteröitiin kaupparekisteriin 5.1.2016.

Pohjolan Voiman yhtiökokous päätti joulukuussa 2011, että Pohjolan Voima osallistuu uuden ydinvoimalaitoksen, OL4-hankkeen suunnittelu- ja kilpailutusvaiheeseen ja Teollisuuden Voiman yhtiökokous päätti suunnittelu- ja kilpailutusvaiheen käynnistämisestä. OL4-projektin kilpailutus- ja suunnitteluvaiheen rahoittamiseen Pohjolan Voima nosti osakaslainaa vuosina 2011-2013 35,1 miljoonaa euroa. Teollisuuden Voiman yhtiökokous päätti 24.6.2015, ettei yhtiö hae rakentamislupaa OL4-voimalaitosyksikölle vuonna 2010 annetun periaatepäätöksen voimassaoloaikana. OL4-hanke päätettiin ja hankkeeseen liittynyt oman pääoman ehtoinen laina maksettiin takaisin hankkeeseen osallistuneille Pohjolan Voiman osakkaille.

Ylikurssirahasto

Ylikurssirahastoon on kirjattu vanhan osakeyhtiölain (29.9.1978/734) aikainen osakkeiden kirjanpidollisen vasta-arvon ja saadun arvon välinen erotus. Ylikurssirahasto on osakeyhtiölaissa tarkoitettua sidottua omaa pääomaa. Ylikurssirahastoa voidaan alentaa tappioiden kattamiseksi tai sitä voidaan tietyin edellytyksin palauttaa omistajille.

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahastoon kirjataan rahavirran suojauksena käytettävien johdannaisinstrumenttien käyvän arvon muutokset sekä myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutoksista syntyneet voitot ja tappiot. Johdannaisten käyvän arvon muutokset siirretään tulokseen, kun niiden suojaamat rahavirrat ovat realisoituneet. Myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutokset siirretään tulokseen, kun sijoituksesta luovutaan tai kun sen arvo on alentunut.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää osakkeiden merkintähinnan siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Oman pääoman ehtoiset lainat

Oman pääoman ehtoiset lainat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon sisällyttäen transaktiomenot. Oman pääoman ehtoisilla lainoilla ei ole eräpäivää, mutta lainanottaja voi maksaa lainan takaisin valintansa mukaan yhdessä tai useammassa erässä. Lainanottajan hallituksella on oikeus päättää, että lainoille ei joltakin kuluvalta koronmaksukaudelta makseta korkoa. Maksamatta jäänyt korko ei kumuloidu seuraaville koronmääräytymisjaksoille. Oman pääoman ehtoiset lainat ovat vakuudettomia ja muita velkasitoumuksia heikommassa asemassa. Oman pääoman ehtoisten lainojen velkakirjanhaltijoilla ei ole osakkeen omistajille kuuluvia oikeuksia, eikä laina laimenna osakkeenomistajien omistuksia.

25 VARAUKSET

1 000 €	Ympäristö- kuluvaraus	
01.01.2016	4 826	
Lisäykset	0	
Vähennykset	-961	
	0	
Diskonttauksen vaikutus	24	
31.12.2016	3 889	
1 000 €	2016	2015
Pitkäaikaiset varaukset	3 889	4 826
Yhteensä	3 889	4 826

Ympäristökuluvaraus

Ympäristökuluvaraus sisältää voimalaitosten läjitysalueiden maisemointiin liittyviä veloitteita. Voimalaitosten läjitysalueiden maisemointikustannusten nykyarvo on aktivoitu muiden aineellisten hyödykkeiden alkuperäiseen hankintamenuun ja esitetty varauksena. Ympäristökuluvarauksen määrä 31.12.2016 oli 3,9 miljoonaa euroa, ja sen odotetaan tulevan kokonaisuudessaan käytetyksi vuoteen 2030 mennessä.

Nykyarvon määrittämisessä käytetty diskonttaustekijä on 0,36%

26 LASKENNALLINEN VEROVELKA

1 000 €	2016	2015
Kertyneet poistoerot 1.1.	853	852
Kirjattu tulosvaiikutteisesti	-10	1
Kertyneet poistoerot 31.12.	843	853

27 RAHOITUSVELAT

1 000 €	2016	2015
Pitkäaikaiset velat:		
Lainat yhteisyrityksiltä	583 334	573 110
Lainat rahoituslaitoksilta	282 365	291 140
Eläkelainat	2 712	5 424
Vakuudelliset rahoitusvelat	216 152	183 764
Yhteensä	1 084 562	1 053 437
Lyhytaikaiset velat:		
Lainat rahoituslaitoksilta	12 170	47 703
Eläkelainat	2 712	2 712
Muut korolliset velat	109 808	116 843
Vakuudelliset rahoitusvelat	13 649	46 378
Yhteensä	138 339	213 636
Yhteensä	1 222 901	1 267 073

Velkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 30.

Teollisuuden Voima Oyj on ydinjätehuoltovelvollinen. Ydinjätehuoltovelvollisella on oikeus lainata 75% Valtion ydinjätehuutorahaston rahasto-osuudestaan. Teollisuuden Voima Oyj on lainannut rahastolta lainaamansa varat edelleen osakkailleen. Pohjolan Voiman osuus on 583,3 (573,1) miljoonaa euroa.

Konsernin vakuudelliset rahoitusvelat koostuvat voimalaitosinvestointien rahoitusleasingsopimuksista. Pohjolan Voima konsernissa on 8 kappaletta keskimäärin 10 vuoden pituista voimalaitoskone-rahoitusleasingsopimusta (vuoden 2015 lopussa 7 sopimusta). Sopimukset erääntyvät vuosina 2016 - 2020. Konsernissa myynti- ja takaisinvuokrausjärjestelyn myynti- ja vuokrasopimukset käsitellään yhtenä kokonaisuutena: Myynti ei siirrä omistamiselle ominaisia riskejä ja etuja ostajalle, jolloin taseesta poiskirjaamisen kriteerit eivät myyjällä, vuokralle ottajalla täyty. Järjestely ei siirrä käyttöoikeutta rahoitusyhtiölle järjestelyn kohteena oleviin omaisuuseriin.

MUUT PITKÄAIKAISET VELAT

1 000 €	2016	2015
Muut pitkäaikaiset velat		
Muut pitkäaikaiset velat	0	905
Johdannaisvelat		
Koronvaihtosopimukset	3 626	2 454
Yhteensä	3 626	3 359

Johdannaisten käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 29.

KOROLLISET NETTOVELAT

1 000 €	2016	2015
Korolliset velat yhteensä	1 222 901	1 267 073
Korolliset rahoitusvarat		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset	288 690	288 825
Rahoitusleasingsaamiset	0	23 776
	288 690	312 601
Lyhytaikaiset		
Pantatut rahavarat	182	446
Korolliset saamiset	208	56
Rahoitusleasingsaamiset	2 129	1 748
Rahavarat	50 821	79 550
	53 340	81 800
Korolliset rahoitusvarat yhteensä	342 030	394 401
Korolliset nettovelat	880 871	872 672

28 OSTOVELAT JA MUUT LYHYTAIKAISET VELAT

1 000 €	2016	2015
Ostovelat	17 191	13 474
Velat osakkuus- ja yhteisyrityksille	30 738	15 613
Siirtovelat	16 487	17 409
Muut lyhytaikaiset velat	6 266	12 490
Luovutettavat päästöoikeudet, Energiavirasto	1 206	3 496
Johdannaissopimukset	853	383
Yhteensä	72 742	62 864

Päästöoikeudet kirjataan hankintahintaisina ja ne esitetään taseessa omana eränään. Palautettavia päästöoikeuksia koskeva velvoite kirjataan hallussa olevien päästöoikeuksien kirjanpitoarvolla lyhytaikaisiin velkoihin. Päästöoikeudet ja niihin liittyvät veloitteet kirjataan pois taseesta, kun ne toimitetaan veloitteiden kattamiseksi tai myydään.

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

1 000 €	2016	2015
Henkilöstökulujaksotukset	2 728	3 403
Jaksotetut polttoaineostot	4 846	7 045
Jaksotetut energiaostot	824	901
Jaksotetut vuokrat	1 519	1 136
Korkovelat	1 092	974
Muut	5 476	3 949
Yhteensä	16 487	17 409

29 JOHDANNAISSOPIMUKSET

Johdannaisten käyvät arvot

1 000 €	2016 Positiiviset käyvät arvot	2016 Negatiiviset käyvät arvot	Yhteensä
Koronvaihtosopimukset	285	-4 763	-4 478
Valuuttatermiini- ja valuutanvaihtosopimukset	0	0	0
Yhteensä	285	-4 763	-4 478

1 000 €	2015 Positiiviset käyvät arvot	2015 Negatiiviset käyvät arvot	Yhteensä
Koronvaihtosopimukset	1 355	-4 192	-2 837
Valuuttatermiini- ja valuutanvaihtosopimukset	0	0	0
Yhteensä	1 355	-4 192	-2 837

Johdannaissopimusten nimellisarvot

1 000 €	2016	2015
Koronvaihtosopimukset	387 000	372 000
Valuuttatermiini- ja valuutanvaihtosopimukset	0	0

30 RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYVÄT ARVOT LUOKITTAIN SEKÄ KIRJANPITOARVOT IAS 39 MUKAISIIN RYHMIIN JAOTELTUNA

1 000 €	2016	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja - velat	Laina- ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintameno- arvostettavat rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä luokittain	Käypä arvo yhteensä luokittain	Liitetieto
Pitkäaikaiset rahoitusvarat								
				586		586	586	19
			288 690			288 690	288 690	20
						0	0	20
			35 601			35 601	35 601	20
		0	324 291	586	0	324 877	324 877	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat								
			50 821			50 821	50 821	21
			390			390	208	20
			49 305			49 305	49 305	20
			62 300			62 300	62 300	20
			37 974			37 974	37 974	20
						2 129	2 129	20
		0				0	0	20
		0	200 789	0	0	202 918	202 737	
Yhteensä arvostusryhmittäin		0	525 080	586	0	527 796	527 614	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat								
					583 334	583 334	583 334	27
					285 076	285 076	285 076	27
					216 152	216 152	216 152	27
					0	0	0	27
		3 626				3 626	3 626	27
		3 626	0	0	1 084 562	1 088 188	1 088 188	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat								
					124 690	124 690	124 690	27
					17 191	17 191	17 191	28
					38 210	38 210	38 210	28
					16 487	16 487	16 487	28
					13 649	13 649	13 649	27
		853				853	853	28
		853	0	0	210 228	211 081	211 081	
Yhteensä arvostusryhmittäin		4 479	0	0	1 294 790	1 299 269	1 299 269	

Konsernin nettoutettavissa olevat rahoitusvarat ja -velat olivat 31.12.2016 johdannaissopimuksia, joita ei ole netotettu konsernitilinpäätöksessä.

Näiden rahoitusjohdannaisten nettomäärä oli -4,5X (-2,8) miljoonaa euroa.

	Taseessa esitettävä bruttomäärä	Erät, joita ei ole vähennetty toisistaan		Nettomäärä			
Johdannaissopimukset 2016	4 479		0	4 479			
Johdannaissopimukset 2015	2 837		0	2 837			
	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja - velat	Laina- ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintameno- arvostettavat rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä luokittain	Käypä arvo yhteensä luokittain	Liitetieto
1 000 €	2015						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Myytavissä olevat sijoitukset			586		586	586	19
Lainasaamiset		288 825			288 825	288 825	20
Rahoitusleasingsaamiset					23 776	23 776	20
Muut saamiset		30 020			30 020	30 020	20
	0	318 845	586	0	343 207	343 207	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Rahavarat		79 550			79 550	79 550	21
Lainasaamiset		502			502	56	20
Osakeantisaaminen		49 305			49 305	49 305	20
Myyntisaamiset ja muut saamiset		89 608			89 608	89 608	20
Siirtosaamiset		22 864			22 864	22 864	20
Rahoitusleasingsaamiset					1 748	1 748	20
Johdannaissopimukset	0				0	0	20
	0	241 829	0	0	243 577	243 131	
Yhteensä arvostusryhmittäin	0	560 674	586	0	586 784	586 338	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat yhteisyrityksiltä				573 110	573 110	573 110	27
Lainat				296 563	296 563	296 563	27
Vakuudelliset rahoitusvelat				183 764	183 764	183 764	27
Muut pitkäaikaiset velat				905	905	905	27
Johdannaissopimukset	2 454				2 454	2 454	27
	2 454	0	0	1 054 342	1 056 796	1 056 796	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat							
Lainat ja yritystodistukset				167 258	167 258	167 258	27
Ostovelat				13 474	13 474	13 474	28
Muut lyhytaikaiset velat				31 598	31 598	31 598	28
Siirtovelat				17 409	17 409	17 409	28
Vakuudelliset rahoitusvelat				46 378	46 378	46 378	27
Johdannaissopimukset	383				383	383	28
	383	0	0	276 117	276 500	276 500	
Yhteensä arvostusryhmittäin	2 837	0	0	1 330 460	1 333 297	1 333 297	

Käyvän arvon arvioiminen

Vaihtuvakorkoisten lainasaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo on laskettu käyttämällä efektiivisen koron menetelmää ja on myös kohtuullinen arvio niiden käyvästä arvosta. Lyhytaikaisten myynti- ja muiden saamisten käypä arvo vastaa niiden kirjanpitoarvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen saamisten maturiteetti huomioiden.

Myytävisissä oleviin sijoituksiin sisältyvät sijoitukset noteeraamattomiin osakkeisiin, joiden arvot esitetään hankintahintaan, koska niiden käypiä arvoja ei ole luotettavasti saatavilla. Toistaiseksi konsernilla ei ole aikomusta luopua näistä osakkeista.

Pitkäaikaisten velkojen kirjanpitoarvo ja lyhytaikaisten korollisten velkojen kirjanpitoarvo on laskettu käyttämällä efektiivisen koron menetelmää. Vaihtuvakorkoisten lainojen kirjanpitoarvo on kohtuullinen arvio niiden käyvästä arvosta. Lyhytaikaisten korottomien velkojen kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen velkojen maturiteetti huomioiden. Kiinteäkorkoisten lainojen käypä arvo on määritelty diskontatun kassavirran menetelmällä diskonttaamalla tilinpäätöspäivän markkinakoroilla, jotka olivat -0,37 - 0,66 % (-0,2 - 1,0 %).

Johdannaissopimukset on alun perin merkitty taseeseen käypiin arvoihin ja myöhemmin arvostettu käypiin arvoihin tilinpäätöshetkellä. Käyvät arvot kuvastavat niitä hintoja, jotka PVO joutuisi maksamaan tai se saisi, jos se purkaisi johdannaissopimuksen. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot on määritelty tulevien rahavirtojen nykyarvoon perustuvalla menetelmällä, jonka tukena ovat tilinpäätöspäivän markkinakorot, jotka olivat -0,37 - 0,66 % (-0,2 - 1,0 %). Valuuttatermiinien käyvät arvot määritetään käyttämällä tilinpäätöspäivän termiinikorkoja vastaavan pituisille sopimuksille. Johdannaissopimukseen ei sovelleta IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa, joten niiden käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelmaan.

IFRS 7 standardin mukaan käypään arvoon arvostettavat instrumentit on jaettava liitetietojen esittämistä varten kolmelle eri tasolle riippuen siitä, kuinka paljon käyvät arvot perustuvat havaittavissa olevaan markkinainformaatioon. Tasolle 1 kuuluvien instrumenttien käypä arvo perustuu täysin samanlaisten instrumenttien noteerattuihin (oikaisemattomiin) hintoihin toimivilla markkinoilla; tasolle 2 kuuluvien instrumenttien käypä arvo on johdettu joko suoraan tai epäsuorasti noteeratuista hinnoista ja tasolle 3 kuuluvien instrumenttien käypien arvojen määrittämisessä on käytetty syöttötietoja, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon. Käypään arvoon kirjataan taseeseen vain johdannaiset ja ne kuuluvat kaikki käyvän arvon hierarkian tasoon 2.

31 EHDOLLISET VELAT JA VARAT SEKÄ HANKINTASITOUKSET

1 000 €	2016	2015
Omien velkojen vakuudeksi		
Pantatut talletukset	87	397
Muut vastuut	594 353	586 538
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	37	40
Ydinenergiain mukainen takaus	82 089	78 164
Muiden puolesta		
Takaukset	0	0
Yhteensä	676 566	665 139

Pantatut talletukset ovat pääosin sähkökauppaan ja päästöoikeuskauppaan liittyviä tilivakuuksia.

Muut vastuut koostuvat pääosin emoyhtiön lainatakauksista. Valtion ydinjätehuoltorahastolle on vuonna 2016 annettu lainan vakuudeksi 583,3 (2015: 573,1) miljoonan euron pankkitakaus. TyEL-lainaan liittyen on annettu 5,4 (2015: 8,1) miljoonan euron pankkitakaus. Fingrid Oyj:lle on annettu 3,8 (2015: 3,8) miljoonan euron takaus liittyen tasesähköpalvelusopimukseen.

Ydinenergialain mukainen takaus

Suomen ydinenergialain mukaan Pohjolan Voima Oy:n 58,47 % omistamalla yhteisyrityksellä, Teollisuuden Voima Oyj:llä, on velvoite varautua olemassa olevien ydinjätteiden, mukaan lukien ydinvoimalaitosten käytöstäpoisto, hoitamisen tuleviin kustannuksiin keräämällä varoja Valtion ydinjätehuoltorahastoon.

Ydinenergialain mukaisesti määräytyvästä vastuunmäärästä päättää valvontaviranomainen (Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM). Ydinjätehuoltovastuuseen liittyvät Teollisuuden Voima Oyj:n osakkaiden antamat omavelkaiset takaukset kattavat ydinjätehuoltovastuun kattamattoman osuuden lisäksi vastuun ydinjätehuollon mahdollisista ennalta arvaamattomista menoista ydinenergialain mukaisesti. Pohjolan Voiman antama omavelkainen takaus on 82,1 (2015: 78,2) miljoonaa euroa.

INVESTOINTISITOUKSET

Yhteisyritykset

Pohjolan Voima Oy on sitoutunut Teollisuuden Voiman OL3 EPR-ydinvoimalaitosyksikön investointiin 432,0 miljoonan euron sijoituksella vuosina 2004 - 2016 ja 108,0 miljoonan euron osakaslainalla, ja enintään 361,4 miljoonan euron lisäosakaslainalla. 31.12.2016 mennessä Pohjolan Voima Oy on suorittanut sitoumuksistaan 720,6 (2015: 720,6) miljoonaa euroa. Sijoitukset perustuvat OL3 EPR:n rahoitussuunnitelmaan, jonka mukaan investoinnin edellyttämää omaa pääomaa kerrytetään projektin etenemisen mukaisesti.

OIKEUDENKÄYNNIT JA VIRANOMAISMENETTELYT

Yhteisyritykset

Teollisuuden Voima jätti vuonna 2012 kanteen ja vastineen Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) sääntöjen mukaisessa välimiesmenettelyssä koskien OL3 EPR:n valmistumisen viivästymistä ja siitä aiheutuneita kustannuksia. TVO:n heinäkuussa 2015 päivittämä rahamääräinen arvio yhtiön kustannuksista ja menetyksistä on noin 2,6 miljardia euroa joulukuuhun 2018 asti, joka on OL3 EPR-laitostoimittajan syyskuussa 2014 toimittaman aikataulun mukaan OL3 EPR:n säännöllisen sähköntuotannon ajankohta.

Välimiesmenettely alkoi joulukuussa 2008 OL3 EPR-laitostoimittajan aloitteesta. Laitostoimittajan helmikuussa 2016 päivittämä rahamääräinen vaatimus oli kokonaisuudessaan noin 3,52 miljardia euroa. Summa perustuu laitostoimittajan päivittämään analyysiin tapahtumista syyskuuhun 2014 ja joidenkin vaateiden osalta joulukuun 2014 loppuun asti. Summa sisältää viivästyskorjoja (laskettu kesäkuun 2016 loppuun asti) ja TVO:n laitostoimitussopimuksen mukaisesti viivästämää maksueriä yhteensä noin 1,45 miljardia euroa sekä laitostoimittajan väittämää saamatta jäänyttä voittoa noin 135 miljoonaa euroa.

Välímiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäättöksen marraskuussa 2016. Osapäättös käsitteli riidan alkuvaiheiden asioita, kuten aikataulua, lisensiointia ja lisensioitavuutta sekä järjestelmäsuunnittelua. Tämä käsitti monia niistä tosiasioista, joihin TVO perustaa päävaateensa laitostoimittajaa vastaan, kuten myös tiettyjä keskeisiä asioita, joihin laitostoimittajan vaateet TVO:ta vastaan perustuvat. Osapäättöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Osapäättös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin. Välímiesmenettely on edelleen kesken ja lisää osapäättöksiä on tulossa ennen lopullista päätöstä, jolla välímiesoikeus määrittää osapuolten korvausvelvollisuudet.

TVO pitää vaatimuksiaan hyvin perusteltuina ja on todennut laitostoimittajan vaateet perusteettomiksi. Osapäättöksen sisältö vahvistaa tätä näkemystä.

TVO on pyrkinyt saamaan yksityiskohtaista tietoa Arevalta yhtiön julkaisemasta liiketoimintansa uudelleenjärjestelystä ja sen vaikutuksista OL3 EPR-projektiin. Koska TVO ei ole saanut tällaista tietoa, se jätti hakemuksen syyskuun 2016 lopulla Nanterren kaupalliseen tuomioistuimeen Ranskassa. Hakemuksen tavoitteena on saada kiireellisesti varmistus siitä, että kaikki tarvittavat taloudelliset ja muut resurssit, erityisesti EPR-teknologia -osaamiseen liittyen, on suunnattu OL3 EPR-projektin loppuunsaattamiseen ja pitkäaikaiseen käyttöön ja että laitostoimittaja Areva-Siemens täyttää kaikki laitostoimitussopimuksen mukaiset velvoitteensa.

Laitostoimittajakonsortioon kuuluvat yhtiöt (AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG) ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista.

TVO ei ole kirjannut saatavia eikä varauksia välímiesmenettelyssä esitettyjen vaatimusten perusteella.

32 MUUT VUOKRASOPIMUKSET

Konserni on vuokrannut Helsingin, Harjavallan, Nokian ja Oulun toimistotilat. Vuokrasopimus päättyi Helsingissä 2022. Muut vuokrasopimukset ovat voimassa toistaiseksi. Sopimukseen sisältyy mahdollisuus jatkaa vuokra-aikaa alkuperäisen päättymispäivän jälkeen.

1 000 €	2016	2015
Yhden vuoden kuluessa	637	655
Vuotta pidemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	3 146	3 206
Yhteensä	3 784	3 861

33 PÄÄSTÖOIKEUDET

Hiilidioksidipäästöoikeudet

Pääsääntöisesti konsernilla on 31.12. hallussaan vähintään vuotuisia CO₂-päästöjä vastaava määrä päästöoikeuksia. Jos toteutuneet päästöt ylittävät yhtiön hallussa olevat päästöoikeudet, yhtiö on tehnyt ylimeneviä tonneja vastaavan kulukirjauksen tilinpäätöshetken markkinahinnalla. Lopetetuksi toiminnoksi luokitellun PVO-Lämpövoima Oy:n päästöoikeustiedot eivät sisälly alla oleviin lukuihin.

	2016	1 000 €
	t CO₂	
Vastikkeetta saadut päästöoikeudet	539 196	
Tuotantolaitosten yhteenlasketut vuotuiset päästömäärät	689 335	
Hallinnassa olevat päästöoikeudet	2 378 405	
Ulkopuoliset päästöoikeusmyynnit *	44 000	232
Ulkopuoliset päästöoikeusostot **	251 005	1 256
	2015	1 000 €
	t CO₂	
Vastikkeetta saadut päästöoikeudet	279 284	
Tuotantolaitosten yhteenlasketut vuotuiset päästömäärät	698 602	
Hallinnassa olevat päästöoikeudet	2 331 257	
Ulkopuoliset päästöoikeusmyynnit *	0	0
Ulkopuoliset päästöoikeusostot **	194 704	1 574

* Päästöoikeusmyynnit sisältyvät liikevaihtoon.

** Päästöoikeusostot sisältyvät kohtaan "Materiaalit ja palvelut" ja tilinpäätöshetkellä hallussa olevat ostetut oikeudet taseen aineettomiin oikeuksiin.

34 LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Konsernin lähipiiriin kuuluvat emoyritys, tytär-, osakkuus- ja yhteisyritykset sekä suurin omistaja UPM-Kymmene-konserni. Lähipiiriin luetaan myös hallituksen ja johtoryhmän jäsenet mukaan lukien toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen.

Konsernin emo- ja tytäryrityssuhteet ovat seuraavat:

Yritys	Tuotantomuoto	Kotimaa	Omistus- osuus (%)	Osuus ääni- vallasta (%)
Hämeenkyrön Voima Oy	Lämpövoima	Suomi	84,000	84,000
Kaukaan Voima Oy	Lämpövoima	Suomi	54,000	54,000
Kymin Voima Oy	Lämpövoima	Suomi	76,000	76,000
Laanilan Voima Oy	Lämpövoima	Suomi	100,000	100,000
Mussalon Voima Oy	Lämpövoima	Suomi	100,000	100,000
Porin Prosessivoima Oy	Lämpövoima	Suomi	100,000	100,000
Powest Oy	Palveluyhtiö	Suomi	80,519	98,805
PVO-Alueverkot Oy	Verkkoyhtiö	Suomi	80,519	80,519
PVO-Lämpövoima Oy	Lämpövoima	Suomi	100,000	100,000
PVO Power Management Oy	Palveluyhtiö	Suomi	100,000	100,000
PVO Power Services Oy	Palveluyhtiö	Suomi	100,000	100,000
PVO-Vesivoima Oy	Vesivoima	Suomi	100,000	100,000
Rauman Biovoima Oy	Lämpövoima	Suomi	71,949	71,949
Rouhialan Voimansiirto Oy	Palveluyhtiö	Suomi	100,000	100,000

Luettelo osakkuus- ja yhteisyrityksistä

Yritys	Kotipaikka
Osakkuusyritykset	
Oy Alhomens Kraft Ab	Pietarsaari
Länsi-Suomen Voima Oy	Harjavalta
Tahkoluodon Polttoöljy Oy	Pori
Torniolaakson Voima Oy	Ylitornio
Yhteisyritykset	
Teollisuuden Voima Oyj	Helsinki
Vaskiluodon Voima Oy	Vaasa
Voimalohi Oy	Kemi

Lähipiirin kanssa toteutuivat seuraavat liiketapahtumat, 1 000 €

Lähipiirin kanssa toteutuneet liiketapahtumat ovat Pohjola Voiman normaaliin liiketoimintaan kuuluvia tapahtumia.

2016	Myynnit	Ostot	Saamiset	Velat
Osakkuus- ja yhteisyritykset	4 156	243 403	357 533	614 072
UPM-Kymmene yhtiöt	195 525	65 530	19 254	11 836

2015	Myynnit	Ostot	Saamiset	Velat
Osakkuus- ja yhteisyritykset	5 940	237 908	335 887	588 723
UPM-Kymmene Oyj	226 179	90 325	7 777	7 445

UPM Energy Oy omistaa 47,3 % (vuonna 2015 0 %) ja UPM Paper ENA Oy 3,5% (vuonna 2015 0%) Pohjolan Voima Oy:n osakekannasta. UPM-Kymmene Oyj ei omista (vuonna 2015 42,83 %) Pohjolan Voima Oy:n osakkeita. Omistusmuutokset johtuvat UPM:n sisäisistä yhtiöittämisjärjestelyistä.

Hallitus ja johtoryhmä

Pohjolan Voiman ylin johto kostuu hallituksen jäsenistä ja operatiivisesta johtoryhmästä mukaan lukien toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan sijaisen. Konserni ei ole lainannut varoja ylimmälle johdolle, eikä sillä ole liiketoimia johdon kanssa.

1 000 €	2016	2015
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 087	2 073
Yhteensä	2 087	2 073

35 OSAKEOMISTUKSEN JAKAUMA JA TIEDOT OSAKKEEN OMISTAJISTA

	2016 %	2015 %
Osakkeenomistaja	osakemäärästä	osakemäärästä
EPV Energia Oy	5,46%	6,42%
Etelä-Suomen Voima Oy	1,43%	1,86%
Helen Oy	0,60%	0,85%
Kemira Oyj (ml. Eläkesäätiö)	4,98%	4,35%
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	1,87%	3,88%
Kokkolan Energia Oy	2,41%	2,33%
Kympivoima Oy	5,77%	9,33%
Metsä Group (Metsäliitto, Metsä Fibre, Metsä Board Oyj)	3,64%	3,01%
Myllykoski Oyj *)	0,61%	0,87%
Oulun Energia Oy	0,93%	1,74%
Outokumpu Oyj	0,10%	0,08%
Oy Perhonjoki Ab	2,18%	2,30%
Porin kaupunki	1,41%	1,76%
Rautaruukki Oyj	0,08%	0,06%
Stora Enso Oyj	15,54%	15,17%
UPM Energy Oy	47,35%	0,00%
UPM Paper ENA Oy	3,53%	0,00%
UPM-Kymmene Oyj	0,00%	42,83%
Vantaan Energia Oy	0,22%	0,31%
Yara Suomi Oy (ml. Eläkesäätiö)	1,88%	1,55%
Pohjolan Voima Oy**	0,00%	1,30%
Yhteensä	100,00%	100,00%

*) Myllykoski Oyj kuuluu UPM-Kymmene konserniin.

***) H-sarjan osakkeet hankittu osakkailta 22.12.2015 ja osakkeiden mitätöinti oli käynnissä 31.12.2015.

Mitätöinti rekisteröitiin 5.1.2016.

Osakkaat toimialoittain	% osakemäärästä	% osakemäärästä
Metsäteollisuus	70,68%	61,88%
Energiayhtiöt	19,00%	25,14%
Kemianteollisuus	6,87%	5,90%
Metalliteollisuus	0,18%	0,14%
Muut	3,28%	6,94%
Yhteensä	100,00%	100,00%

36 TILIKAUDEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

TVO jätti 26.1.2017 Olkiluoto 1 ja 2 -ydinvoimalaitosyksiköiden uuden käyttöluvahakemuksen valtioneuvoston päätettäväksi TEM:öön. Käyttöluvaa haetaan vuoden 2038 loppuun saakka. Voimassa oleva 20 vuoden käyttöluva on uusittava vuoden 2018 loppuun mennessä.

Euroopan Unionin komissio teki tammikuussa 2017 Ranskan ydinvoimajärjestelyjen valtionapuun liittyvän myönteisen ehdollisen päätöksen. TVO edellyttää, että järjestelyssä kaikki sen laitostoimittajan velvollisuudet hoidetaan laitostoimitussopimuksen mukaisesti ja että OL3 EPR -projektin loppuunsaattaminen varmistetaan laitostoimittajan ilmoittaman aikataulun mukaisesti eli vuoden 2018 lopulla.

Konserniyhtiö Powest Oy:n omistamat PVO-Alueverkko Oy:n osakkeet myytiin ja omistusoikeus osakkeisiin siirtyi 31.1.2017. Samassa yhteydessä Pohjolan Voima Oy, PVL-Lämpövoima Oy ja PVO-Vesivoima Oy myivät omistamiaan sähköverkkokomponentteja. Järjestelystä syntyi merkittävä myyntivoitto Powestiin.

Kaanaan teollisuuspuistossa Porissa syttyi 30.1.2017 tulipalo, mikä aiheutti suuria vahinkoja Porin Prosessivoima Oy:n tuottamaa höyryä käyttävälle teollisuudelle. Höyryn toimitukset Kaanaan teollisuusalueelle on toistaiseksi keskeytetty. Palon aiheuttamien vahinkojen selvitys on alkanut. Kaanaan teollisuuspuiston höyryntoimituskatkon pituus ei ole tiedossa.

PVO-Lämpövoima jätti tammikuussa 2017 tarjouksen Kristiinankaupungin ja Porin Tahkoluodon kivihiihivoimalaitoksista seuraavalle tehoreservijärjestelmäkaudelle 1.7.2017-30.6.2020. Energiavirasto teki 20.2.2017 päätöksen, eikä kumpikaan laitos tullut valituksi. Laitokset ovat pitkäaikaisessa säilönnässä ja niiden realisoinnin selvittämistä jatketaan. Tilinpäätöksessä laitokset on arvostettu alimman arvon periaatteella.

Fortum Power ja Heat Oy:n Meri-Porin laitososuus hyväksyttiin tehoreserviin. Järjestelyn vaikutuksia TVO:n Meri-Pori osuuden käyttöön selvitetään.

Emoyhtiön tilinpäätös (FAS)

Sisältö

Tuloslaskelma

Tase

Rahoituslaskelma

Tilinpäätöksen liitetiedot

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖS (FAS)

TULOSLASKELMA

1 000 €	Liitetieto	1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Liikevaihto	2	445 766	512 849
Liiketoiminnan muut tuotot	3	507	35 635
Materiaalit ja palvelut	4	-184 859	-214 806
Henkilöstökulut	5	-7 497	-8 494
Poistot ja arvonalentumiset	6	-1 458	-1 386
Liiketoiminnan muut kulut	7	-250 650	-318 325
Liiketulos		1 809	5 473
Rahitustuotot ja -kulut	8	-6 946	-14 648
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		-5 137	-9 175
Tuloverot	9	-8	-8
Tilikauden tulos		-5 145	-9 183

TASE

1 000 €	Liitetieto	31.12.2016	31.12.2015
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	10	1 352	1 822
Aineelliset hyödykkeet	11	842	1 140
Sijoitukset	12		
Osuudet saman konsernin yrityksissä		423 090	480 736
Muut sijoitukset		1 034 925	1 035 372
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		1 460 209	1 519 070
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Pitkäaikaiset saamiset	13	35 580	30 113
Lyhytaikaiset saamiset	14	126 968	143 555
Rahoitusarvopaperit	15	0	26 122
Rahat ja pankkisaamiset		54 403	45 136
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		216 951	244 926
Vastaavaa yhteensä		1 677 160	1 763 996
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	16	64 108	64 108
Osakeanti		49 305	49 305
Ylikurssirahasto		216 822	285 214
Arvonkorotusrahasto		218 644	218 644
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		286 191	297 894
Edellisten tilikausien tulos		0	0
Tilikauden tulos		-5 145	-9 183
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		829 925	905 982
PAKOLLISET VARAUKSET			
Muut pakolliset varaukset	17	0	100
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma	18	636 046	628 535
Lyhytaikainen vieras pääoma	19	211 189	229 379
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		847 235	857 914
Vastattavaa yhteensä		1 677 160	1 763 996

RAHOITUSLASKELMA

1 000 €		1.1. - 31.12.2016	1.1. - 31.12.2015
Liiketoiminta			
Liiketulos		1 810	5 473
Oikaisut liiketulokseen	1)	1 331	1 284
Käyttöpääoman muutos	2)	-20 343	-26 794
Maksetut korot		-8 822	-10 537
Saadut korot		4 364	4 871
Saadut osingot		1	1
Varausten muutos		-100	100
Muut rahoituserät		-3 677	-3 827
Maksetut verot		-7	-4
Liiketoiminnan rahavirta		-25 443	-29 433
Investoinnit			
Ostetut tytäryhtiöt		0	-2 702
Luovutustulot muista sijoituksista		0	85
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin		-306	-1 147
Myydyt tytäryhtiöosakkeet		7 645	61 531
Pääoman palautukset		50 000	22 675
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		241	121
Lainasaamisten lisäys (-) tai vähennys (+)		0	-24 793
Investointien rahavirta		57 580	55 770
Rahoitus			
Pitkäaikaisten lainojen nostot		10 223	64 909
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-2 711	-37 821
Lyhytaikaisten korollisten velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)		14 409	-93 408
Pääoman palautukset		-70 913	0
Omien osakkeiden hankkiminen		0	-50 788
Maksullinen osakeanti		0	62 934
Rahoituksen rahavirta		-48 992	-54 174
Rahavarojen muutos			
Rahavarat 1.1.		71 258	99 095
Rahavarat 31.12.		54 403	71 258
1) Oikaisut liiketulokseen			
Poistot ja arvonalentumiset		1 458	1 386
Pysyvien vastaavien myyntitappiot (+) tai myyntivoitot (-)		-127	-103
		1 331	1 284
2) Käyttöpääoman muutos			
Korottomien saamisten lisäys (-) tai vähennys (+)		11 080	-40 934
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)		-31 423	14 140
		-20 343	-26 794

Tilinpäätöksen liitetiedot

1 Laadintaperiaatteet

Pohjolan Voima Oy:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain säännösten ja muiden Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laadintaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Pohjolan Voima Oy (0210161-4, Helsinki) on Pohjolan Voima – konsernin emoyhtiö.

Liikevaihto

Liikevaihtoa laskettaessa myyntituotoista vähennetään välilliset verot ja myönnetyt alennukset. Myyntitulot kirjataan tuotoiksi luovutushetkellä.

Muut tuotot

Muina tuottoina kirjataan omaisuuden myyntivoitot ja muut kuin energialiiketoimintaan liittyvät tuotot kuten vuokrat.

Tutkimus- ja kehityskulut

Tutkimus - ja kehityskulut on kirjattu vuosikuluksi niiden syntymisvuotena.

Eläkekulut

Lakisääteiset eläkevelvoitteet katetaan pakollisella eläkevakuutuksella.

Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannaissopimukset

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan Suomen rahan määräiseksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä noteeraamaan keskikurssiin. Velkojen ja saamisten muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot kirjataan kurssieroiksi tuloslaskelmaan.

Rahoituspolitiikan mukaisesti yhtiö käyttää johdannaisia vain korkoriskin hallinnan välineenä ja suojaamistarkoituksessa. Korkoriskiä seurataan keskimääräisellä korkosidonaisuusajalla, joka asetetaan korkojohdannaisten avulla sellaiseksi, että toimitettavan sähkön hinnan herkkyys korkomuutoksille on osakesarjakohtainen riskinkantokyky huomioiden hyväksyttävällä tasolla. Korkojohdannaisia ei kirjata käypään arvoon vaan ne käsitellään suojaavina taseen ulkopuolisina erinä. Korkoriskin hallintaan käytettyjen johdannaisten korkotuotot tai -kulut jaksotetaan sopimusajalle, ja niillä oikaistaan suojattavien lainojen korkokuluja. Pohjolan Voima Oy solmii valuuttajohdannaissopimuksia tytäryhtiöidensä polttoainehankintoihin liittyen. Johdannaissopimusten avaintiedot esitetään liitetiedoissa.

Tuloverot ja laskennalliset verot

Tuloslaskelmaan kirjatut tuloverot sisältävät sekä verot tilikaudelta että mahdolliset korjaukset edellisten tilikausien veroihin. Pohjola Voima Oy toimii omakustannusperiaatteella, joten yhtiö ei tule maksamaan veroa energialiiketoiminnasta. Yhtiö ei ole kirjannut vahvistetuista tappioista ja tilikaudella vahvistettavasta tappiosta laskennallista verosaamista taseeseen.

Pysyvien vastaavien arvostaminen

Taseeseen merkittyjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta on vähennetty suunnitelman mukaiset poistot. Hankintameno on luettu hankinnasta aiheutuneet muuttuvat menot. Saadut avustukset on kirjattu hankintameno vähennykseksi. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu tasapoistoina aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden taloudellisen pitoajan perusteella. Poistot on tehty hyödykkeen käyttöönotto-ajasta alkaen.

Suunnitelman mukaisiksi pitoajoiksi on määritelty:

Pitkävaikutteiset menot	3-10 vuotta
Koneet ja kalusto	3-20 vuotta
Rakennukset ja rakennelmat	8-30 vuotta

Rahoitusarvopaperit

Rahoitusarvopaperit koostuvat likvideistä lyhyen koron sijoitusrahasto-osuuksista ja rahoituslaitosten sijoitustodistuksista. Rahoitusarvopaperit arvostetaan taseessa alkuperäiseen hankintamenoonsa. Ne sisältyvät rahoituslaskelmassa likvideihin rahavaroihin.

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

2 LIIKEVAIHTO

1 000 €	2016	2015
Tuotetun sähkön myynti	312 783	358 618
Tuotetun lämmön myynti	127 718	147 574
Muu myynti	5 265	6 657
Yhteensä	445 766	512 849

3 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 €	2016	2015
Käyttöomaisuuden sekä tytä- ja yhteisyritysosakkeiden myyntivoitot	139	106
Vuokratuotot	339	809
Muut tuotot	29	34 720
Yhteensä	507	35 635

4 MATERIAALIT JA PALVELUT

1 000 €	2016	2015
Energiahankinta	184 859	214 806
Ostot tilikauden aikana	184 859	214 806

5 HENKILÖSTÖKULUT JA HENKILÖSTÖN KESKIMÄÄRÄINEN LUKUMÄÄRÄ

1 000 €	2016	2015
Palkat ja palkkiot		
Hallituksen ja toimitusjohtajan palkat	964	947
Muut palkat	5 148	5 902
Yhteensä	6 112	6 849
Eläkekulut	1 130	1 255
Muut henkilösivukulut	255	390
Yhteensä	1 385	1 645
Henkilöstökulut yhteensä	7 497	8 494
Henkilöstö keskimäärin tilikauden aikana		
Toimihenkilöt	64	82
Työntekijät	0	1
Yhteensä	64	83

6 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

1 000 €	2016	2015
Suunnitelman mukaiset poistot		
Aineettomat oikeudet	21	21
Muut pitkävaikutteiset menot	689	659
Rakennukset ja rakennelmat	19	34
Koneet ja kalusto	196	225
Sijoitukset	447	447
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	86	0
Yhteensä	1 458	1 386

7 LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 €	2016	2015
Energian ostot	244 496	275 718
Korjaus-, kunnossapito- ja huoltopalvelut	247	494
Vuokrat	697	1 428
Kiinteistöverot	11	46
Asiantuntijakulut	2 767	3 493
Muut	2 432	37 146
Yhteensä	250 650	318 325

TILINTARKASTAJAN PALKKIOT

1 000 €	2016	2015
PricewaterhouseCoopers Oy:		
Tilintarkastuspalkkiot	103	109
Tilintarkastajan muut lakisääteiset lausunnot	2	0
Muut palvelut	18	3
Yhteensä	123	112

8 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

1 000 €	2016	2015
Osinkotuotot		
Muilta	1	1
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista		
Omistusyhteyksyrityksiltä	2 622	2 572
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Saman konsernin yritysiltä	1 667	2 115
Muilta	78	379
Rahoitustuotot yhteensä	4 368	5 067
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	-5	0
Omistusyhteyksyrityksiltä	-3 213	-4 577
Muille	-8 096	-8 916
Arvonlentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	0	-6 222
Rahoituskulut yhteensä	-11 314	-19 715
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-6 946	-14 648
Erään muut korko- ja rahoitustuotot sisältyy kurssieroja netto	43	165

9 TULOVEROT

1 000 €	2016	2015
Tilikauden verot	8	8
Yhteensä	8	8

TASEEN LIITETIEDOT

10 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1000 €	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	95	5 134	5 229
Vähennykset	-22	-185	-207
Siirrot erien välillä	-	359	359
Hankintameno 31.12.	73	5 308	5 381
Kertyneet poistot 1.1.	-31	-3 376	-3 407
Väh. ja siirtojen kert.poistot	-	174	174
Tilikauden poistot	-21	-689	-710
Arvonalentuminen	-	-86	-86
Kertyneet poistot 31.12.	-52	-3 977	-4 029
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	21	1 331	1 352
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	64	1 758	1 822

11 AINEELLISET HYÖDYKKEET

1000 €	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	199	1 054	2 884	46	155	4 338
Lisäykset	-	-	42	-	346	388
Vähennykset	-74	-70	-6	-	-31	-181
Siirrot erien välillä	-	-	-	-	-359	-359
Hankintameno 31.12.	125	984	2 920	46	111	4 186
Kertyneet poistot 1.1.	-	-877	-2 321	-	-	-3 198
Väh. ja siirtojen kert.poistot	-	63	6	-	-	69
Tilikauden poistot	-	-19	-196	-	-	-215
Kertyneet poistot 31.12.	-	-833	-2 511	-	-	-3 344
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	125	151	409	46	111	842
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	199	177	563	46	155	1 140

Tuotannon koneet ja laitteet 31.12. 0

12 SIOITUKSET

1000 €	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Osuudet omistusyhteisyyksissä	Saamiset omistusyhteisyyksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	486 958	746 103	288 689	580	1 522 330
Vähennykset	-57 646	-447	-	-	-58 093
Hankintameno 31.12.	429 312	745 656	288 689	580	1 464 237
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.	-6 222	-	-	-	-6 222
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.	-6 222	-	-	-	-6 222
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	423 090	745 656	288 689	580	1 458 015
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	480 736	746 103	288 689	580	1 516 108

Hankintamenoön sisältyvät arvonorotukset 31.12. 0

13 PITKÄAIKAISET SAAMISET

1 000 €	2016	2015
Lainasaamiset	0	135
Pääomalainasaamiset	1	1
Muut pitkäaikaiset saamiset	35 579	29 977
Yhteensä	35 580	30 113
Saamiset saman kons. yrityksiltä		
Pääomalainasaamiset	1	1
Saamiset saman kons. yrityksiltä yhteensä	1	1
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä		
Lainasaamiset	0	135
Muut pitkäaikaiset saamiset	35 579	29 977
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä yhteensä	35 579	30 112

14 LYHYTAIKAISET SAAMISET

1 000 €	2016	2015
Myyntisaamiset	43 031	73 951
Lainasaamiset	135	0
Muut saamiset	108	899
Osakeantisaamiset	49 305	49 305
Siirtosaamiset	34 389	19 400
Yhteensä	126 968	143 555
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	-20	68
Siirtosaamiset	644	421
Saamiset saman kons. yrityksiltä yhteensä	624	489
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä		
Myyntisaamiset	50	119
Lainasaamiset	135	0
Siirtosaamiset	25 025	13 785
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä yhteensä	25 210	13 904
Lyhytaikaisiin siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
Jaksotetut rahoituskulut	1 670	706
Jaksotetut henkilöstökulut	26	19
Jaksotetut korkotuotot	634	673
Jaksotetut päästöoikeusmyynnit	535	889
Jaksotetut valmiusluoton järjestelypalkkiot	976	1 171
ALV-jaksotussaaminen ennakkomaksuista	5 704	3 135
Jaksotetut energiaostojen hyvitykset	840	0
Jaksotetut energian ostot	23 624	12 621
Muut	380	186
Yhteensä	34 389	19 400
Korolliset saamiset		
Pysyvät vastaavat	288 690	288 690
Vaihtuvat vastaavat	54 538	71 393
Yhteensä	343 228	360 083

15 RAHOITUSARVOPAPERIT

1 000 €	2016	2015
Lyhyen koron sijoitusrahasto-osuudet, sijoitustodistukset ja yritystodistukset		
Jälleenhankintahinta	0	26 170
Kirjanpitoarvo	0	26 122
Erotus	0	48

16 OMA PÄÄOMA

1 000 €	2016	2015
Osakepääoma 1.1.	64 108	64 912
Siirto osakeanneista	0	1 890
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	0	-741
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	0	-1 953
Osakepääoma 31.12.	64 108	64 108
Osakeanti 1.1.	49 305	109 537
Siirto osakepääomaan	0	-1 890
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	0	-61 044
Osakeannit tilikauden aikana	0	2 702
Osakeanti 31.12.	49 305	49 305
Ylikurssirahasto 1.1.	285 214	333 308
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon	-18 392	-41 843
Pääoman palautus	-50 000	0
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	0	-6 251
Ylikurssirahasto 31.12.	216 822	285 214
Arvonkorotusrahasto 1.1.	218 644	218 644
Arvonkorotusrahasto 31.12.	218 644	218 644
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1	297 894	243 347
Siirto osakeanneista	0	61 044
Siirto osakepääomasta	0	1 953
Siirto ylikurssirahastosta	18 392	41 843
Pääoman palautus	-20 912	0
Omien osakkeiden lunastus ja mitätöinti	0	-43 796
Siirto edellisten tilikausien voitto- ja tappioutilille	-9 183	-6 497
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12	286 191	297 894
Tulos edellisiltä tilikausilta 1.1.	-9 183	-6 497
Siirto sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta	9 183	6 497
Tulos edellisiltä tilikausilta 31.12.	0	0
Tilikauden tulos	-5 145	-9 183
Yhteensä	829 925	905 982
Laskelma voitonjakokelpoisista varoista 31.12.		
Edellisten tilikausien tulos	0	0
Tilikauden tulos	-5 145	-9 183
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	286 191	297 894
Yhteensä	281 046	288 711

Osakepääoma osakelajeittain, konsernin liitetieto 23.

17 PAKOLLISET VARAUKSET

1 000 €	2016	2015
Muut pakolliset varaukset	0	100

18 PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

1 000 €	2016	2015
Lainat rahoituslaitoksilta	50 000	50 000
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta	2 712	5 424
Muut pitkäaikaiset velat	583 334	573 111
Yhteensä	636 046	628 535
Velat omistusyhteisyrityksille		
Muut pitkäaikaiset velat	583 334	573 111
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua		
Muut pitkäaikaiset lainat	583 334	573 111
Yhteensä	583 334	573 111
Pitkäaikainen koroton ja korollinen vieras pääoma		
Korollinen	636 046	628 535
Yhteensä	636 046	628 535

19 LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

1 000 €	2016	2015
Muut korolliset velat	157 765	143 356
Ostovelat	43 450	75 648
Siirtovelat	9 974	10 375
Yhteensä	211 189	229 379
Saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	16 382	65 356
Siirtovelat	616	-142
Saman konsernin yrityksille yhteensä	16 998	65 214
Omistusyhteisyrityksille		
Ostovelat	26 005	9 531
Siirtovelat	4 440	5 629
Omistusyhteisyrityksille yhteensä	30 445	15 160
Lyhytaikaisiin siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Jaksotetut henkilöstökulut	1 726	1 914
Jaksotetut korkokulut	4 167	5 394
Jaksotetut energianmyyntihyvitykset	1 520	1 048
Jaksotetut energiaostot	1 781	885
Jaksotetut päästöoikeusostot	534	1 013
Muut	246	121
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	9 974	10 375
Lyhytaikainen koroton ja korollinen vieras pääoma		
Koroton	53 424	86 023
Korollinen	157 765	143 356
Yhteensä	211 189	229 379

20 VAKUUKSET JA VASTUUSITOUUMUKSET

1 000 €	2016	2015
Takaukset		
Lainatakaukset		
Omistusyhteisyritysten puolesta	20	22
Muut takaukset		
Omien sitoumusten puolesta	588 757	581 135
Konserniyhtiöiden puolesta	3 800	3 800
Takaukset yhteensä	592 577	584 957
Leasingvastuut		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	83	93
Myöhemmin maksettavat	68	151
Leasingvastuut yhteensä	151	244
Vuokravastuut		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	632	649
Myöhemmin maksettavat	3 016	3 081
Vuokravastuut yhteensä	3 648	3 730
Muut vastuut		
Ydinenergielain mukainen takaus	82 088	78 164
Omien sitoumusten puolesta	181	271
Muut vastuut yhteensä	82 269	78 435

Suomen ydinenergielain mukaan Pohjolan Voima Oy:n 58,47% omistamalla yhteisyrityksellä Teollisuuden Voima Oyj:llä on velvoite rahoittaa Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta ydinvoimalaitoksen käytöstäpoisto ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus.

Ydinenergielain mukaisesti määräytyvä valvontaviranomainen (Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM) päättää vastuunmäärän. Ydinjätehuoltovastuuseen liittyvät Teollisuuden Voima Oyj:n osakkaiden antamat omavelkaiset takaukset kattavat ydinjätehuoltovastuun kattamattoman osuuden ja vastuun ydinjätehuollon mahdollisista ennalta arvaamattomista menoista ydinenergielain mukaisesti. Pohjolan Voiman antama omavelkainen takaus on 82,1 (vuonna 2015 78,2) miljoonaa euroa.

21 JOHDANNAISSOPIMUKSET

1 000 €	2016	2015
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	564 000	564 000
Käypä arvo	-2 116	-2 020
Keskimääräinen maturiteetti, vuotta	3,1	3,1
Vaihtuva viitekorko	6 kk Euribor/ 3 kk Euribor/ 1 kk Euribor	6 kk Euribor/ 3 kk Euribor/ 1 kk Euribor
Kiinteä korko (keskimäärin)	1,095%	1,231%
Koronvaihtosopimukset suojaavat seuraavia vaihtuvakorkoisia rahoitus sopimuksia:		
Pankkilaina	50 000	50 000
Laina Valtion ydinjätehuoltorahastolta (TVO)	583 334	573 110

Rahoitusriskit

Rahoitustoiminnan tavoitteet ja riskit on määritelty rahoituspolitiikassa, josta päättää hallitus.

Jälleenrahoitusriskiä hallitaan rahoituslähteitä hajauttamalla, lainojen riittävän pitkillä maturiteeteilla ja tasapainoisella erääntymisaikataululla. Lainavaluuttana käytetään pääsääntöisesti euroa. Mikäli lainoja nostetaan muissa valuutoissa, valuuttariski poistetaan johdannaissopimuksin. Korkoriskiä seurataan keskimääräisellä korkosidonnaisuusajalla, joka asetetaan korkojohdannaisten avulla sellaiseksi, että toimitettavan sähkön hinnan herkkyyks korkomuutoksille on osakesarjakohtainen riskinkantokyky huomioiden hyväksyttävällä tasolla.

Yhtiössä pidetään tietty määrä likvidejä varoja, luottolimiittijärjestelyjä ja yritystodistusohjelmia likviditeettiriskin pienentämiseksi. Yhtiöllä on maksuvalmiutta turvaava 300 miljoonan euron suuruinen valmiusluotto, joka erääntyy vuonna 2021. Valmiusluotto oli 31.12.2016 kokonaan nostamatta. Lyhytaikaiseen rahoitukseen yhtiö käyttää pääsääntöisesti kotimaista 300 miljoonan euron yritystodistusohjelmaa.

Vapaa likviditeetti sijoitetaan turvaavasti ja tuottavasti instrumentteihin, joiden duraatio on korkeintaan 12 kuukautta. Sijoitukset pyritään hajauttamaan eri kohteisiin ja sijoituskohteet valitaan siten, että jälkimarkkinoiden likviditeetti on turvattu myös epäedullisissa olosuhteissa.

Pohjolan Voima Oy:n tytäryhtiöiden valuuttamääräisiin polttoainehankintoihin sisältyvää valuuttariskiä hallitaan Pohjola Voima Oy:n hallituksen hyväksymän hiilenhankintapolitiikan mukaisesti valuuttajohdannaisin, joiden toteutus ja hallinnointi on keskitetty emoyhtiöön.

Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen allekirjoitukset

Hallituksen voitonjakoehdotus

Emoyhtiö Pohjolan Voiman tuloslaskelma osoittaa tappiota 5 144 766,45 euroa.

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että tulos siirretään edellisten tilikausien tulostilille ja että osinkoa ei jaeta.

Helsingissä 28. päivänä helmikuuta 2017

Tapio Korpeinen
puheenjohtaja

Seppo Parvi
varapuheenjohtaja

Hannu Anttila

Jukka Hakila

Anders Renvall

Tapani Sointu

Rami Vuola

Kari Hannus

Markku Vartia

Lauri Virkkunen
toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 8. päivänä maaliskuuta 2017

PricewaterhouseCoopers Oy
Tilintarkastusyhteisö

Jouko Malinen
KHT

Tilintarkastuskertomus

Pohjolan Voima Oy:n yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Tilintarkastuksen kohde

Olemme tilintarkastaneet Pohjolan Voima Oy:n (y-tunnus 0210161-4) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2016.

Tilinpäätös sisältää:

- konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenvedo merkittävistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista
- emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Riippumattomuus

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme.

Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnitteleme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

- hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen ja vuosikertomukseen sisältyvän muun informaation kuin tilinpäätöksen ja sitä koskevan tilintarkastuskertomuksemme.

Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 8.3.2017

PricewaterhouseCoopers Oy

Tilintarkastusyhteisö

Jouko Malinen

KHT